

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ"

Факультет соціальних наук і соціальних технологій
Кафедра соціології

ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА

ГЕНДЕРНИЙ ПОРТРЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ “КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ” 2024

виконана в межах курсу “Вступ до гендерних студій” (зима-весна 2024 року)

Координаторка дослідження:

Тамара Марценюк, кандидатка соціологічних наук, доцентка кафедри соціології
НаУКМА;

Координатор(к)и дослідницьких груп:

Козіянчук Юлія, Піляй Христина, Заторська Марія, Спірідонова Анна, Сідько
Олександра, Розумна Ольга, Кушнір Ілля, Третьяков Павло, Дьяченко Іван, Палій
Марина

Авторський колектив:

Слухачі та слухачки курсу “Вступ до гендерних студій” (зима-весна 2024)
– деталізовано по підрозділах
Текст за загальної редакції Тамари Марценюк

Технічне рецензування:

Розумна Ольга, студентка кафедри соціології НаУКМА

Літературна редакція:

Розумна Ольга, студентка кафедри соціології НаУКМА
Хорошок Ірина, співробітниця НБ НаУКМА

Дослідження виконане у співпраці з Комітетом протидії дискримінації, сексуальним
домаганням і булінгу в НаУКМА

ЗМІСТ

Список скорочень	4
Вступ	5
Методологія дослідження	8
Розділ 1. НаУКМА у цифрах і гендерна тематика в навчанні	15
1.1. Кадровий склад НаУКМА: гендерні аспекти	15
1.1.1. Загальний гендерний розподіл серед працівників НаУКМА	15
1.1.2. Гендерний розподіл науково-педагогічних працівників за науковим ступенем, вченим званням та почесним званням	20
1.1.3. Гендерний розподіл адміністрації	22
1.2. Студентство НаУКМА: гендерні аспекти	24
1.2.1. Тенденції гендерного розподілу студентства НаУКМА	24
1.2.2. Особливості гендерного розподілу студентства на освітніх рівнях навчання у НаУКМА	27
1.3. Зміст навчальних програм у НаУКМА: гендерний аналіз	41
1.3.1. Огляд результатів дослідження змісту навчальних програм	41
1.3.2. Факультети з найбільшою кількістю дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій	43
1.3.3. Факультети з найменшою кількістю дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій, або їх відсутністю	47
Розділ 2. Гендерний аналіз активностей у НаУКМА	50
2.1. Студентське самоврядування і студентські активності в НаУКМА: гендерний аналіз	50
2.1.1. Гендерний розподіл у студентському самоврядуванні	50
2.1.2. Гендерний розподіл у студентських організаціях	51
2.1.3. Тенденції гендерної сегрегації серед керівного складу СО	55
2.2. Культурне дозвілля в НаУКМА: гендерний аналіз	56
2.2.1. Гендерний склад керівництва творчих колективів, організаторів культурних та освітніх заходів	56
2.2.2. Типізація заходів, пов'язаних з гендерною рівністю за 2022-2023 та 2023-2024 роки	57
2.2.3. Тематичний аналіз заходів із тематики гендерної рівності за 2022-2023 та 2023-2024 роки	60
2.3. Спортивні активності та інфраструктура в НаУКМА: гендерний аналіз	64
2.3.1. Гендерний аналіз складу працівників кафедри фізичного виховання НаУКМА та залученості студентства до спортивних активностей в рамках університету	64
2.3.2. Гендерний аналіз спортивної інфраструктури НаУКМА	66
2.4. Реалії війни та НаУКМА: гендерні аспекти	67
2.4.1. Заходи і сервіси НаУКМА для військових і ветеранів та ветеранок	67
2.4.2. Думки військових жінок із НаУКМА щодо служби в ЗСУ	69
Розділ 3. Ставлення до гендерної рівності і досвід протидії гендерному насильству та дискримінації	71

3.1. Ставлення студентства НаУКМА до питань гендерної рівності та протидії дискримінації: результати репрезентативного опитування	71
3.1.1. Ставлення студентства НаУКМА до гендерної нерівності в українському суспільстві	72
3.1.2. Гендерна нерівність в соціальних інституціях України	77
3.1.3. Особистий досвід дискримінації	80
3.1.4. Обізнаність про Політику протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу в НаУКМА	82
3.1.5. Гендерна нерівність та дискримінація в НаУКМА	86
3.2. Залучення студентства до протидії гендерному насильству та дискримінації: результати фокус груп	90
3.2.1. Проблеми гендерних стереотипів, дискримінації та гендерного насильства серед студентства	90
3.2.2. Практики протидії гендерному насильству та дискримінації серед студентства	92
3.2.3. Залучення студентства до протидії гендерному насильству та дискримінації на основі їхнього досвіду	94
3.3. Успішні механізми протидії гендерному насильству та дискримінації: результати експертних інтерв'ю	96
3.3.1. Загальні характеристики гендерного насильства в освіті	96
3.3.2. Українські та європейські приклади подолання гендерного насильства в освіті	98
3.3.3. Успіхи та виклики протидії гендерному насильству і дискримінації	100
Висновки	106
Рекомендації	110
Список використаних джерел	112
Додатки	116
Додаток А. Додаткові таблиці гендерного розподілу кадрового складу НаУКМА	116
Додаток Б. Гендерний розподіл студентства НаУКМА	117
Додаток В. Анкета для проведення онлайн-опитування студентства НаУКМА	118
Додаток Г. Гайди для проведення інтерв'ю	128
Гайди для проведення фокус групових досліджень	128
Гайд напівструктурованого інтерв'ю з експертами у сфері гендерних студій	134
Додаток Д. Таблиці з респондентками і респондентами	135
Ідеальні та реальні вибірки для фокус групових досліджень	135
Таблиця опитаних експертів у дослідженні успішних механізмів протидії гендерному насильству та дискримінації	137
Вибірка студентства НаУКМА для опитування	138

Список скорочень

БП - бакалаврська програма

ВВРД - Відділ виховної роботи та дозвілля

ВСС - Відділ у справах студентства

ЄКТС - Європейська кредитно трансферна-накопичувальна система

КМЦ - Культурно-мистецький центр

КС - Конгрегація студентів

МВ - міжнародні відносини

МО - міжнародні організації

МП - магістерська програма

НаУКМА - Національний університет “Кієво-Могилянська академія”

РТП - робочо-тематичний план

САЗ - сервіс автоматичного запису

СВС - студентський ветеранський сервіс

СО - студентська організація

СС - студентське самоврядування НаУКМА

ФГН - факультет гуманітарних наук

ФЕН - факультет економічних наук

ФІ - факультет інформатики

ФОЗ - факультет охорони здоров'я, соціальної роботи і психології

ФОСА - Феміністична організація студентства Академії

ФПвН - факультет правничих наук

ФПрН - факультет природничих наук

ФСНСТ - факультет соціальних наук і соціальних технологій

Вступ

Звіт про кадровий склад Національного університету "Києво-Могилянська академія" (НаУКМА) на 2024 рік має велике значення для розуміння стану гендерних відносин в університетському середовищі. Дослідження кадрового складу з погляду гендерного аналізу дозволяє нам розуміти гендерний розподіл чоловіків та жінок у різних категоріях персоналу (загальний кадровий склад, науково-педагогічний персонал та адміністрація). Це допомагає визначити, чи існує гендерний паритет у різних сферах діяльності університету.

Загалом, звіт Світового економічного форуму визначив середнє значення в 132 роки, коли вийде досягти рівності у всіх країнах, за умови застосування гендерних механізмів і політик¹. Прикметно, що гендерна політика є пріоритетом ЄС та важливою вимогою для країн, які приєднуються до ЄС чи планують зробити це в майбутньому, з метою покращення стандартів життя. Європейський дослідницький простір інтегрує Стратегії гендерної рівності, що націлені на подолання структурних перешкод². Мета полягає у вдосконаленні систем досліджень та інновацій, створенні гендерно збалансованого робочого середовища, де можуть процвітати всі таланти, та кращій інтеграції гендерного аспекту в проекти для підвищення якості досліджень. Впровадження гендерного балансу у всіх напрямках програми представляє тимчасові сміливі кроки до нормалізації присутності жінок в освіті.

В Україні, стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, схвалена Кабінетом Міністрів у грудні 2023 року, стала кроком до створення більш демократичного, інклюзивного та такого, що відповідає міжнародним нормам і зобов'язанням, навчального середовища³. Вона визначає загальні базові принципи, цільові групи, стратегічні цілі та завдання реалізації державної політики для забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Операційний план заходів постановляє про зобов'язання освітніх закладів до впровадження, координації, навчання та забезпечення недискримінаційних умов для всіх учасників – зі свого боку, це буде мати комплексний вплив, у тому числі на гендерний розподіл у професійному розвитку та кар'єрному просуванні для кадрового складу у вищій освіті в Україні. У Національному університеті Києво-Могилянська академія запроваджена політика протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу, що є стратегічним заходом забезпечення умов для гендерної рівності⁴.

Університет займає ключову позицію в сучасному суспільстві та покликаний виконувати три основні місії: інтелектуальну, соціальну та освітню. Серед основних

---

¹ Lukianets-Shakhova, V., Ganus, L., Bryl, K., Nehoda, Y., & Rega, I. (2023). The Gender Policy of Ukraine: Considering the EU Experience. *Revista De Gestão Social E Ambiental*, 17(4), e 03403. <https://doi.org/10.24857/rgsa.v17n4-030>

² European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, (2021). *Horizon Europe guidance on gender equality plans*, Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2777/876509>

³ МОН, (2023). *Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти 2030 року* [PowerPoint slides]. SlideShare.

⁴ НаУКМА. (2021). *Положення про політику протидії дискримінації, сексуальним домаганням, булінгу в НаУКМА* (Наказ № 594). [PDF файл].

функцій університету важливо виділити: збереження й передача наукових знань та культури, підготовка висококваліфікованих спеціалістів.

Аналіз змісту навчальних програм є необхідним завданням задля розуміння актуальності переданих знань студентам та відповідного рівня їхньої підготовки. В межах цього дослідження важливим завданням є отримати розуміння того, чи отримують студенти необхідну інформацію в межах гендерних тематик або ж чи не відбувається засвоєння та подальше відтворення гендерних стереотипів. Формування в студентів розуміння поняття гендеру та його особливостей в майбутньому може забезпечити покращення стану гендерної рівності в країні.

Окрім надання якісної освіти, одним із завдань вищих навчальних закладів є забезпечення студентам та студенткам умов для особистісного та професійного зростання, що містить у собі розвиток соціальної активності, відповідальності. А також шляхом участі у студентських активностях, набувається чітка громадянська позиція індивіда. Самоврядування студентів стає однією з ключових складових університетського життя, що розвивається на засадах демократії та співпраці. Розглядаючи їх через призму гендерного аналізу, ми отримуємо можливість досліджувати та розуміти, як студентські організації впливають на гендерну динаміку в університетському середовищі.

В НаУКМА є досить поширеними студентські організації та органи студентського самоврядування, їх налічується близько 40⁵, що працюють на розвиток різних напрямів: від ЗМІ до соціальних ініціатив. Студентські організації активно займаються підтримкою інтересів студентської спільноти та створення стимулюючого та розвиваючого середовища. Їхня діяльність спрямована на відтворення цінностей та традицій Києво-Могилянської академії у позанавчальній сфері. Проте студентське самоврядування є офіційним представництвом інтересів студентства.

Відділ у справах студентства (ВСС)⁶ забезпечує консультування органів студентського самоврядування, об'єднань студентства та активістів щодо розвитку ініціатив, особистого та професійного зростання; підтримує реєстрацію студентських організацій та ініціативних груп; сприяє комунікації між адміністрацією та спільнотами гуртожитків НаУКМА та допомагає їхньому розвитку.

---

⁵ Звіт президента Національного університету «Києво-Могилянська академія» за 2023 рік. Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», с.237.

⁶ Звіт президента Національного університету «Києво-Могилянська академія» за 2023 рік. Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», с.239.

Залучення студентства до студентських організацій та самоврядування ґрунтується виключно на мотивації, бажанні учасників та учасниць долучатись до конкретного спрямування діяльності організації, їхніх знаннях, навичках та досвіду. Цей підхід гарантує гендерну рівність та справедливість у доступі до членства та керівництва в студентських осередках. Проте попри те, що до членства в студентських організаціях не запрошують за гендерними ознаками, розподіл учасників та учасниць в організаціях не є рівномірним та має певні загальні тенденції, що розглядаються у роботі. У цій дослідницькій роботі було розглянуто гендерний розподіл в органах студентських організацій у НаУКМА.

Одним із важливих аспектів життя університетської спільноти НаУКМА є спортивна інфраструктура та активності. Гендерний аналіз цього аспекту дозволяє розкрити питання рівності та включеності в спорті та спортивних заходах серед студентів та працівників. У цьому дослідженні увагу зосереджено на питаннях статевого розподілу в спортивних гуртках, доступності спортивних об'єктів для чоловіків і жінок, а також гендерних стереотипів, які можуть впливати на участь у спортивних заходах в Києво-Могилянській академії.

Гендерне насильство та дискримінація є однією з важливих та актуальних тем, які порушуються у сучасному українському суспільному просторі. Цю тему піднімають на загальних форумах, заходах та зібраннях, визнаючи, що існує нагальна потреба у розв'язанні цих питань задля досягнення справедливого та рівного суспільства.

У цій роботі увагу зосереджено на гендерному насильстві та дискримінації у сфері освіти, зокрема у середовищі НаУКМА, та їх загальних характеристиках. Звернено увагу на українські та загальноєвропейські стратегії подолання гендерного насильства та дискримінації в освіті, успішні підходи та виклики у подоланні цих проблем, а також на важливість інформування та підвищення рівня обізнаності стосовно цього як потенційний механізм протидії. Також розглянуто Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та їх механізми, що були затверджені Кабінетом Міністрів.

Авторки та автори цього дослідження вдячні Осьмак Владиславі, Харько Наталії, Полторак Тетяні, Криворучці Людмилі, Ярмоленко Максиму за інформацію про НаУКМА, надану для цього звіту.

Методологія дослідження

Актуальну станом на лютий 2024 рік інформацію про кадровий склад університету було отримано шляхом звернення до відділу кадрів НаУКМА. З метою визначення гендерного розподілу працівників закладу одержані дані були проаналізовані з урахуванням гендерних аспектів. На основі цього аналізу були побудовані фахові таблиці та рисунки для візуального представлення результатів дослідження. Їх також було прокоментовано в форматі аналітичного опису таблиць і рисунків.

Для аналізу гендерного розподілу в НаУКМА було поділено роботу на такі складові як загальний розподіл усіх кадрів, тобто усіх працівників університету, включно з адміністрацією та експлуатаційно-технічним відділом (куди входять охоронці, прибиральниці та інший допоміжний персонал). Також окремо аналізувались науково-педагогічні працівники – викладачки та викладачі академії, включно з лаборантами.

Дослідження змісту навчальних програм у НаУКМА (гендерний аналіз) є кабінетним (desk research) і полягає в аналізі вторинних джерел. Основним методом даного дослідження є якісний контент-аналіз інтернет-джерел: інформації щодо змісту актуальних навчальних програм у НаУКМА 2023-2024 року, що знаходиться у відкритому доступі. У результаті дослідження було проаналізовано зміст робочо-тематичних планів (силабусів) дисциплін, що викладаються на 7 факультетах НаУКМА, з метою пошуку наявності або відсутності викладання гендерних тематик (питання гендерної рівності, гендерний мейнстримінг тощо). Основними використаними джерелами є: САЗ⁷ (сервіс автоматичного запису НаУКМА), доступна для студентів університету, що має в собі всі відкриті для запису дисципліни з усіх навчальних програм для ознайомлення та безпосереднього запису; вебсторінка *інформаційний пакет ЄКТС НаУКМА*⁸; *архів РТП та силабусів курсів* створений студентами НаУКМА⁹.

У дослідженні розглянуті навчальні програми НаУКМА, поділ яких відбувається наступним чином: факультети, спеціальності та освітні програми. НаУКМА налічує в собі 8 факультетів, серед них ФСНСТ, ФІ, ФОЗ, ФПрН, ФПвН, ФГН, ФЕН. Факультет “Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти” на другому (магістерському) рівні не включений в аналіз, адже був створений у 2023 році та інформації про нього станом на період проведення цього дослідження мало. Кожен факультет, крім останнього з переліку, має дві програми: бакалаврський (БП) та магістерський (МП) рівні вищої освіти.

⁷ САЗ. Сервіс автоматичного запису на вибірковій дисципліні. <https://my.ukma.edu.ua/profile>

⁸ НаУКМА. Інформаційний пакет ЄКТС НАУКМА. <https://www.ukma.edu.ua/ects/index.php/2011-10-10-09-31-00>

⁹ РТП Могилянки. Канал з силабусами НаУКМА в Telegram. https://t.me/kma_syllabi

1. *Факультет соціальних наук та соціальних технологій* на бакалаврському рівні пропонує студентам наступні 4 напрями підготовки: 052 “Політологія”, 054 “Соціологія”, 291 “Міжнародні відносини”, 061 “Журналістика” за 4 відповідними освітніми програмами: “Політологія”, “Соціологія”, “Міжнародні відносини”, “Зв’язки з громадськістю”.¹⁰

На магістерському рівні є ідентичні 4 напрями підготовки вже з 6 освітніми програмами: “Антикорупційні студії”, “Політологія”, “Соціологія”, “Міжнародні відносини”, “Зв’язки з громадськістю” та “Журналістика”.¹¹ Освітою на факультеті опікуються 4 однойменних кафедри та школа журналістики (дисципліни для магістрів).¹²

2. *Факультет гуманітарних наук* має 6 кафедр: історії; філософії та релігієзнавства, культурології; літературознавства; загального та слов’янського мовознавства, англійської мови та української мови. На бакалаврському та магістерському рівнях факультет пропонує 6 спеціальностей: 032 “Історія та археологія” (освітні програми: “Історія”, “Юдаїка”, “Археологія”); 035.041 “Філологія (спеціалізація: германські мови та літератури (переклад включно)” (освітні програми: “Англійська мова та українська мова”, “Мови (англійська й українська) та комунікація”); 035.01 “Філологія (спеціалізація: українська мова та література)” (освітня програма: “Мова, література, компаративістика”; “Теорія, історія української мови та компаративістика”; “Теорія, історія літератури, компаративістика”); 034 “Культурологія”; 033 “Філософія”.

3. *Факультет охорони здоров’я, соціальної роботи і психології* – відносно новий в НаУКМА. На бакалаврському рівні наразі він налічує в собі дві спеціальності відповідно до назви : 053 “Психологія” та 231 “Соціальна робота”. Новою спеціальністю для бакалаврського рівня також є спеціальність 229 “Громадське здоров’я”. На момент аналізу не відбувся жоден набір абітурієнтів на дану спеціальність бакалаврського рівня, тому її було виключено з частини БП. На магістерському рівні є 4 спеціальності: 231 “Соціальна робота”, 053 “Психологія”, 229 “Громадське здоров’я”, 073 “Менеджмент” (освітня програма «Менеджмент в охороні здоров’я»).

4. *Факультет правничих наук* – факультет, який готує майбутніх юристів і юристок в межах університету. На бакалаврському рівні він налічує в собі 4 кафедри (кафедра загальнотеоретичного правознавства та публічного права; приватного права; міжнародного та європейського права; кримінального та кримінального процесуального права), які переважно слухають студенти спеціальності 081 “Право”, де кожна з яких має окреме спрямування відносно галузей права. Також кафедра “Києво-Могилянська школа врядування імені Андрія Мелешевича” пропонує дисципліни до відносно нової спеціальності в університеті - 281 “Публічне управління та адміністрування”¹³ (освітня програма “Суспільне і приватне

¹⁰ Вступ НаУКМА. (2024). Освітні програми. <https://vstup.ukma.edu.ua/education-programs?level=BACHELOR>

¹¹ Вступ НаУКМА. (2024). Освітні програми. <https://vstup.ukma.edu.ua/education-programs?level=MASTER>

¹² НаУКМА. Факультет соціальних наук та соціальних технологій <https://www.ukma.edu.ua/index.php/osvita/fakulteti/fsnst>

¹³ Вступ НаУКМА. (2024). Освітні програми. <https://vstup.ukma.edu.ua/education-programs?level=BACHELOR>

врядування”). На магістерському рівні також є всього 2 спеціальності, що відповідають бакалаврському, проте друга поділяється на дві освітні програми: "Суспільна політика і врядування" та "Комунікації в демократичному врядуванні"¹⁴.

5. *Факультет природничих наук* дає широку та ґрунтовну природничу підготовку. На бакалаврському рівні запропоновані 4 напрями підготовки: 091 "Біологія та біохімія", 101 "Екологія", 102 "Хімія", 104 "Фізика та астрономія" за 4 різними відповідними освітніми програмами: "Біологія та біотехнологія", "Екологія", "Хімія", "Комп'ютерна фізика". На магістерському рівні запропоновані 3 напрями підготовки: 091 "Біологія та біохімія", 101 "Екологія" та 102 "Хімія", в межах 4 різних освітніх програм: "Лабораторна діагностика біологічних систем", "Молекулярна біологія", "Екологія та охорона навколишнього середовища", "Хімія". Підготовку спеціалістів забезпечує 4 кафедри: біології, екології, хімії, фізико-математичних наук, лабораторної діагностики біологічних систем.

6. *Факультет економічних наук* пропонує наступні напрями підготовки на бакалаврському рівні: 051 "Економіка", 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок", 073 "Менеджмент", 075 "Маркетинг" з відповідними однойменними освітніми програмами (крім напрямку 072, з освітньою програмою "Фінанси, банківська справа та страхування"). Своєю чергою на магістерському рівні наявні аналогічні 5 напрямів підготовки та освітніх програм. З єдиним нюансом у напрямку підготовки 073 "Менеджмент", що має освітню програму "Розвиток бізнесу: управління і консалтинг". Освітою на факультеті опікуються 3 кафедри: економічної теорії, фінансів, маркетингу та управління бізнесом.

7. *Факультет інформатики* на бакалаврському рівні пропонує студентам наступні 4 напрями підготовки: 113 "Прикладна математика", 121 "Інженерія програмного забезпечення", 122 "Комп'ютерні науки", 125 "Кібербезпека та захист інформації" за 4 відповідними освітніми програмами: "Прикладна математика", "Інженерія програмного забезпечення", "Комп'ютерні науки", "Аналіз вразливостей інформаційних систем".¹⁵ На магістерському рівні є вже 5 напрямів підготовки: 111 "Математика", 113 "Прикладна математика", 121 "Інженерія програмного забезпечення", 122 "Комп'ютерні науки", 124 "Системний аналіз" з 5 освітніми програмами: "Комп'ютерна математика", "Прикладна математика", "Інженерія програмного забезпечення", "Комп'ютерні науки", "Системний аналіз".¹⁶ Освітою на факультеті опікуються 4 кафедри: математики, інформатики, мультимедійних систем та мережних технологій.¹⁷

Під час дослідження відносно методології було вирішено шукати наступні ключові слова і їх похідні терміни: гендер (ґендер), стать, фемінізм, сексуальність, сім'я, шлюб, патріархат, ЛГБТКІА+, квір, гомо- гетеросексуальність.

У рамках цієї роботи особлива увага приділяється **аналізу культурного дозвілля КМЦ у НаУКМА** з гендерної перспективи за два останні навчальні роки (2022-2023 та 2023-2024). Завдання полягає у визначенні гендерних аспектів в різних

¹⁴ Вступ НаУКМА. (2024). Освітні програми. <https://vstup.ukma.edu.ua/education-programs?level=MASTER>

¹⁵ Вступ НаУКМА. (2024). Освітні програми. <https://vstup.ukma.edu.ua/education-programs?level=BACHELOR>

¹⁶ Вступ НаУКМА. (2024). Освітні програми. <https://vstup.ukma.edu.ua/education-programs?level=MASTER>

¹⁷ Факультет Інформатики. Кафедри. <https://www.fin.ukma.edu.ua/departments>

формах культурного дозвілля, включаючи концерти, вистави, фестивалі та інші заходи. Це передбачає аналіз тематики та дискурсів, пов'язаних з гендерною рівністю, стереотипами, ідентичністю та сексуальністю, що присутні у ініціативах студентських організацій, які є частиною культурного простору КМЦ. А також аналіз гендерної репрезентації серед керівництва, культурних діячів, керівників гуртків, секцій та відповідальних осіб щодо культурно-просвітницьких заходів у КМЦ.

Методологія дослідження базується на кабінетному дослідженні (desk research) та контент-аналізі. Збір даних включає перегляд офіційних звітів КМЦ за навчальні роки 2022-2023 та 2023-2024, аналіз інформації з соціальних мереж (Instagram, Telegram) діючих студентських організацій, а також сайту НаУКМА¹⁸ та звітів щодо діяльності Культурно-мистецького центру НаУКМА (КМЦ). Важливо зауважити, що включено як і організовані події, заходи тощо, так і анонси студентських організацій, які не були напряму пов'язані з КМЦ, але піднімали гендерну тематику, сприяли розвитку інклюзивності та обізнаності студентської спільноти НаУКМА.

Метод аналізу даних полягає у відборі контенту за ключовими словами, які стосуються гендерних аспектів культурних заходів і діяльності студентських організацій, такими як “гендерна рівність”, “інклюзивність”, “стереотипи”, “гендерна ідентичність”, “сексуальність”, “різноманітність”, “гендерне представництво”, “чоловіки”, “жінки”, “стать”, “маскулінність”, “фемінізм” та інші похідні від цих слів. Цей метод дозволяє виявити та аналізувати відображення гендерних питань у різних форматах культурних ініціатив: концерти, дискусії, вистави, лекції, фестивалі тощо. А також аналіз ключових осіб у діяльності КМЦ згідно з офіційними звітами центру методом спостереження частоти згадок про певних осіб.

Проведено порівняльний аналіз даних з метою визначення тенденцій і змін у культурному дозвіллі та його гендерних аспектах протягом вказаних років. Основна увага зосереджена на типізації та тематизації заходів, подій, дискурсів тощо, пов'язаних з гендерною рівністю, стереотипами, ідентичністю тощо.

У рамках дослідження **спортивних активностей** використано дані з онлайн-ресурсів НаУКМА та інших вебсайтів, які стосуються тематики спортивних активностей та інфраструктури в НаУКМА. Методологією збору було обрано збір вторинних даних, доступних онлайн. Зокрема, було використано пошукову систему Google, соціальні мережі (Instagram, Meta, YouTube, LinkedIn) та офіційний сайт НаУКМА. Методологією аналізу став кількісний контент-аналіз з акцентом на гендерний аспект.

Для гендерного аналізу було використано дані 2023 та 2024 років. Розглянуто склад співробітників кафедри фізичного виховання за статтю, а також гендерний розподіл працівників за посадою, науковим званням і спортивною кваліфікацією. Оскільки на двох онлайн-ресурсах були різні дані, для достовірності інформації було вирішено звернутися до завідувача кафедри із запитом про список працівників кафедри. Також представлений розподіл за статтю студенток і студентів, які брали участь в національних і міжнародних змаганнях у 2023, з поділом на різноманітні

---

¹⁸ Студентське життя. (2024). Сайт вступу НаУКМА. <https://vstup.ukma.edu.ua/students-life>

види спорту. Додатково було відправлено запит до кафедри на списки студентів і студенток, які займалися в групах спортивного вдосконалення та представляли НаУКМА на різноманітних змаганнях у 2024 році.

Згідно зі списками, отриманими від завідувача кафедри фізичного виховання НаУКМА, у результаті аналізу складено таблиці гендерного складу працівників кафедри та студентства, залученого до спортивних активностей в університеті.

Одним з основних репозитаріїв даних для дослідження слугували **інтерв'ю з військовими** - випускницями і випускниками КМА, що були записані в рамках проекту Києво-Могилянської школи журналістики "Могилянське військо."¹⁹ Набір глибинних інтерв'ю складався з 13 записів, 9 з яких - з чоловіками, а чотири - з жінками. Попри інкорпорацію даних з інтерв'ю з чоловіками, в основний фокус дослідження було взято жінок, оскільки інтерв'юер ставив їм багато питань про гендерованість військового досвіду. Інтерв'ю з чоловіками не містили необхідної інформації, тому були утилізовані лише частково. Військова кар'єра чотирьох військових-випускниць КМА, що була проаналізована, стосується чотирьох респонденток: а) Юлії Микитенко, офіцерки розвідки, командирики взводу БпЛА; б) Ярини Черногуз - бойової медичкині розвідувального батальйону; в) Андріани Сусак, молодшої сержантки запасу ЗС; г) Маргарити Рівченко, пресофіцерки. Основні критерії, якими ми послуговуватимемося для розмежування гендерних аспектів служби жінок і чоловіків будуть стосуватись 1) факту наявності попереднього військового досвіду чи відповідної освіти; 2) гендерних перепон кар'єрному просуванню в Збройних Силах; 3) гендерній сегрегації в інституції ЗСУ. Також приділено увагу аналізу позитивних трендів в покращенні ставлення до жінок з боку побратимів і впливу навчання в НаУКМА на мотивацію доєднатись до ЗСУ.

Для проведення гендерного аналізу було виділено **студентські організації**, зібрано списки членів та членкинь цих студентських організацій, а також списки керівного складу цих організацій.

У дослідженні було розглянуто студентські організації, які були поділені за родом їхньої діяльності²⁰:

ЗМІ: Радіо Квіт, Спудейський вісник, КМА Today, ТА Могилянська, Podkmast.

Культура, субкультури, мистецтво: КМА's GeekLab, Музичний хаб "КУТ", SQUAD21, Поетичний простір o.poetry, Mohyla Art Week, Український студент, КМА Gift Shop.

Студентське самоврядування: Студентська колегія, Конференція студентів, Студентська виборча комісія, Старости груп, Контрольно-ревізійна комісія, Представники студентської спільноти у Вченій раді НаУКМА.

Професійний розвиток: Асоціація Студентів Політологів, Спілка Психологів КМА, Студентське Біологічне Товариство, Це є ФГН, EWB, Fido, IR Club НаУКМА, КМА Legal Hackers, КМА Talks, Kyiv-Mohyla Moot Court Society, NMUN Club of KMA, Synapse Space.

¹⁹ Могилянське військо. (2024). Інтерв'ю з викладачами, студентами та випускниками Києво-Могилянської Академії, які з початком повномасштабної війни пішли на фронт захищати Україну від російської навали. <https://www.youtube.com/@mohylanskeviysko/videos>

²⁰ Студентські організації. Головна. <https://web.ukma.edu.ua/index.php/uk/students/stud-org>

Соціальні ініціативи: Бадді НаУКМА, International Buddy НаУКМА, Вступ НаУКМА, Дебатний клуб НаУКМА, ЕкоКлуб “Зелена Хвиля”, Студентське братство НаУКМА, ФОСА, Enactus НаУКМА.

У сучасному світі питання гендерної рівності та **протидії дискримінації** набули особливої актуальності. Ці теми активно обговорюються у ЗМІ, політиці та академічних колах. Важливо зрозуміти, як до цих питань ставляться представники різних соціальних груп, зокрема студенти. Також дослідження дає змогу зрозуміти, наскільки ефективними є різні програми протидії гендерній дискримінації та булінгу в університеті та обізнаності студентів щодо даного питання.

Генеральну сукупність дослідження склали студенти та студентки Національного університету “Кієво-Могилянська академія” всіх років навчання бакалаврських та магістерських програм. У дослідженні була використана проста стохастична вибірка, в яку входять студенти 1 – 6 року навчання бакалаврських та магістерських програм ($n=359$, $N=4659$) з похибкою 4,98%, довірчий інтервал 0,95. Відбір одиниць спостереження відбувався систематичним методом (крок – 13) зі списку генеральної сукупності, сформованому на основі списків студентів, записаних на нормативні дисципліни у Системі автоматизованого запису (САЗ). У вибірку не потрапили студенти кількох спеціальностей магістрів через те, що кількість студентів на цих спеціальностях менша, ніж крок відбору. Реальна вибірка склала 82 респонденти. Відсоток отриманих відповідей – 22,84%. Детальніше порівняння прогнозованої та реальної вибірок наведено у *Таблиці Д.4 (Додаток Д)*.

Анкета дослідження (див. *Додаток В*) поширювалась респондентам за допомогою Google Forms через корпоративну електронну пошту Outlook. Збір даних відбувався з 21 березня до 11 квітня 2024 року. Інформацію про опитник на відібрані електронні скриньки було надіслано п’ять разів.

Анкета складалась з чотирьох блоків:

1. Ставлення до гендерної (не)рівності в українському суспільстві;
2. Ознайомленість з політикою протидії дискримінації, сексуальним домаганням, булінгу в НаУКМА;
3. Ставлення до булінгу в освітньому середовищі;
4. Соціодемографічний блок.

Опитування спрямоване на дослідження ставлення до гендерної нерівності в українському суспільстві, зокрема серед студентства НаУКМА.

Анкета опитування складається з чотирьох блоків анкети з сумарною кількістю в 46 запитань (48 з додатковими). Питання анкети були сформульовані зважаючи на дослідження минулих років, зміни у політиці протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу в НаУКМА та актуального контексту. Блок 1 складається з 16 основних запитань та одного додаткового, яке є доступним лише за умови наявності попереднього досвіду прояву гендерної нерівності. Блок 2 включає 8 основних запитань та додаткове запитання за умови, що респондент знає про існування політики протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу в НаУКМА. Блок 3 містить 14 запитань, які були спрямовані на вивчення думки респондентів щодо булінгу в освітньому середовищі. Блок 4 включає 8 запитань щодо соціодемографічних показників.

Цей метод було використано тому, що у списках САЗ, які склали основу вибірки, вже були зазначені адреси електронних скриньок респондентів. Головною проблемою цього етапу був факт неактивності респондентів. З вибірки в 359 людей відповіло всього 82. Така мала реальна вибірка може бути певним сигналом, що питання гендерної рівності може не цікавити певних студентів.

Для визначення залученості студентства та практик боротьби із гендерним насильством та дискримінацією в НаУКМА було обрано **метод фокус-групового дослідження**. Оскільки процес залучення вимагає від студентства публічно комунікувати, говорити один з одним на тему гендерного насильства, саме обговорення в групах підходить для досягнення поставлених цілей. Хоча тематика є сенситивною, у групі можна зрозуміти, як студентство комунікує про своє залучення та розуміння залежно від складу груп.

Цільова аудиторія дослідження - члени та членкині студентських організацій (СО) Академії. Такі респонденти активно залучені у студентське життя та взаємодіють одне з одним, що створює простір для обговорення чутливих тем у неформальних середовищах. Саме тому вони мають відповідний досвід реагування на такі явища всередині груп, а отже зможуть надати інформацію щодо залучення.

Для складання вибірки та залучення респондентів, зважаючи на вище написане, було обрано формальні критерії участі у фокус-групах - це залучення до діяльності СО НаУКМА, а також навчання в НаУКМА на бакалаврських та магістерських програмах. Критерієм формування груп було обрано стать, адже в групі чоловіків, групі жінок або змішаній групі думки будуть різнитися. Також чоловіки та жінки можуть відчувати більш безпечне середовище та бути відвертими саме в гомогенних групах. На основі цих критеріїв було проведено три фокус-групи, що включали 7 респондентів та 8 респонденток (*Додаток Д*), де обговорювались питання обізнаності студентства щодо проблем гендерного насильства та дискримінації в НаУКМА, наявні практики протидії цим проблемам та можливі шляхи залучення студентства до такої протидії (згідно з гайдом, *Додаток Г*). Аналіз зібраних даних здійснювався шляхом якісного контент-аналізу (пошук ключових думок респондентів й систематизування їх у змістовні блоки).

Задля виявлення успішних кроків щодо **запобігання гендерному насильству та дискримінації в українській освіті** було проведено 7 напівструктурованих інтерв'ю з експертами і експертками, які працюють серед іншого із тематикою гендерної рівності в освіті.

Пошук експертів і експерток здійснювався методом найбільшої варіації та методом снігової кулі. Було складено список із п'ятнадцяти експертів і експерток, серед яких було обрано сім, відібраних за переліком формальних ознак. Головною ознакою для їх відбору переважно була їх залученість до реалізації загальноукраїнської або загальноуніверситетської стратегії протидії гендерному насильству та впровадженню гендерної рівності у сфері освіти. Повний перелік експертів та експерток, їх прізвища, імена та сфери зайнятості надані у *Таблиці Д.3* (див. *Додаток Д*). У даній таблиці наведені як імена, так і прізвища експертів, що було зроблено з їх згоди. Результати дослідження не є репрезентативними, оскільки

була обрана інтерпретативна парадигма та якісна методика дослідження, а вибірка формувалась за критерієм доступності експертів.

Було розроблено гайд інтерв'ю (див. *Додаток Г*), який складається із трьох блоків. У першому експерти та експертки мали змогу розповісти про себе та про свою сферу зацікавлення. У другій частині інтерв'ю було розглянуто питання теперішньої ситуації щодо гендерного насильства в українській освіті, натомість в третій частині експерти та експертки мали змогу розповісти про механізми протидії даному виду насильства.

Інтерв'ю, які тривали від 15 до 38 хвилин, були проведені у застосунку Zoom протягом березня-квітня 2024 року. Експерти та експертки були попереджені про запис розмови задля подальшого транскрибування та аналізу, а також мали змогу зупинити інтерв'ю в будь-який момент. Аналіз інтерв'ю було проведено завдяки якісному контент-аналізу, а саме через пошук смислових значень та ключових думок в транскриптах інтерв'ю.

Розділ 1. НаУКМА у цифрах і гендерна тематика в навчанні

1.1. Кадровий склад НаУКМА: гендерні аспекти

Козіяничук Юлія, Богатко Даніл, Полтавець Максим, Сологуб Марія

1.1.1. Загальний гендерний розподіл серед працівників НаУКМА

Станом на лютий 2024 р. кадровий склад НаУКМА налічує 1140 осіб, 879 з яких належать до постійного складу, а 261 є сумісниками. Більшість співробітників – жінки, їх частка від загальної кількості кадрів складає 64%, а від числа тих, хто працює в НаУКМА – 67%. Ближчим до рівномірного є гендерний розподіл сумісників: 47% чоловіків та 53% жінок (Таблиця 1.1.1.1).

Таблиця 1.1.1.1. Загальний гендерний розподіл за складом кадрів НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

Статус	Чоловіків	Жінок	Всього	% чоловіків	% жінок
<i>Постійний склад</i>	292	587	879	33,2	66,8
<i>Сумісники</i>	123	138	261	47,1	52,9
Загалом	415	725	1140	36,4	63,6

У 2020 році в рамках курсу “Вступ до гендерних студій” відбулось перше дослідження гендерного портрета НаУКМА²¹, де зокрема вивчався гендерний розподіл серед науково-педагогічних працівників. Станом на 2020 рік загалом налічувалось 1432 працівників, з яких було 904 (63%) жінок та 528 (37%) чоловіків. На сьогодні загальна кількість працівників зменшилась до 1140 осіб, однак у відсотковому співвідношенні майже не відбулось змін. Таким чином, кількість жінок скоротилась на 179 осіб, тобто 12% від загальної кількості працівників у 2020 році, тоді як чоловіків – на 113, що склало 8% (що у півтора раза менше). Більше скорочення жінок можна пояснити впливом повномасштабної війни між Україною та Росією, що триває з лютого 2022 року, і, як її наслідку, виїзду жінок за кордон. Однак для емпіричного підтвердження наявності впливу необхідно проводити подальші дослідження.

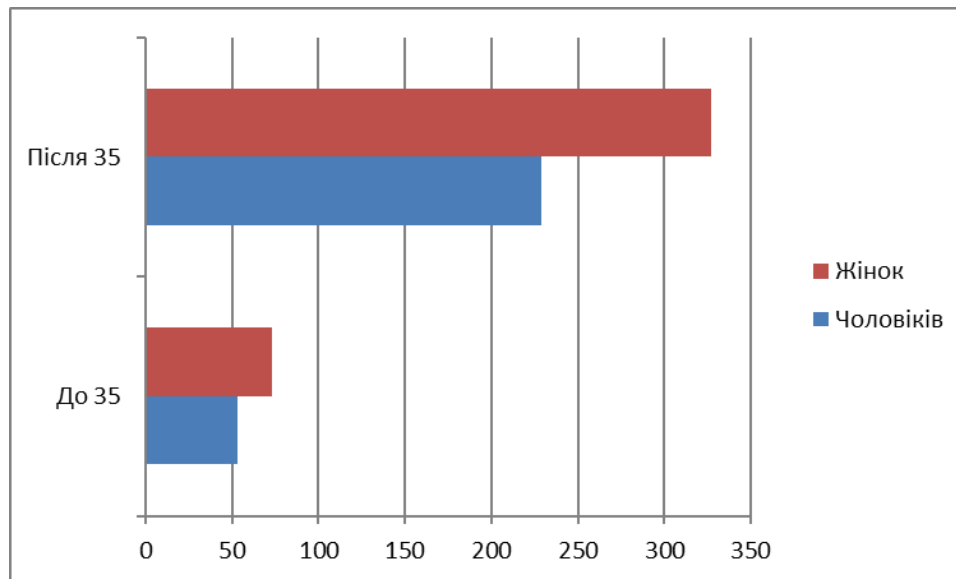
Візьмемо до розгляду категорію науково-педагогічних працівників. В академії їх налічується 682, 41% з яких – чоловіки, а 59% – жінки. Кількісне переважання жінок спостерігається як серед постійного складу з 450 індивідів, так і з-поміж 232

²¹ Большакова, А., Большакова, М., Вагін, А., Гороховська, Д., Григоренко, О., Діденко, Г., Іващенко, І., Коваленко, Л., Лятавський, О., Покляцький, А., Раєвська, А., Стольнікович, М., Шматуха, Д., Яковенко, К., Марценюк, Т. (2020). Дослідницька робота. Гендерний портрет НаУКМА. Київ, НаУКМА. 60 с. <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/18073>

науково-педагогічних працівників-сумісників: 62% та 53% відповідно (Таблиця 1.1.1.2). В лютому 2023 суттєва частка науково-педагогічних працівників НаУКМА вже перетнула вікову межу у 35 років, і лише 126 співробітників, 53 з яких належать до чоловічої статі, а 73 – до жіночої, не входять до неї. Гендерний розподіл обох вікових категорій НПП у відсотковому співвідношенні є еквівалентним (Рис. 1.1.1.1).

Таблиця 1.1.1.2. Загальний гендерний розподіл за статусом науково-педагогічних працівників НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

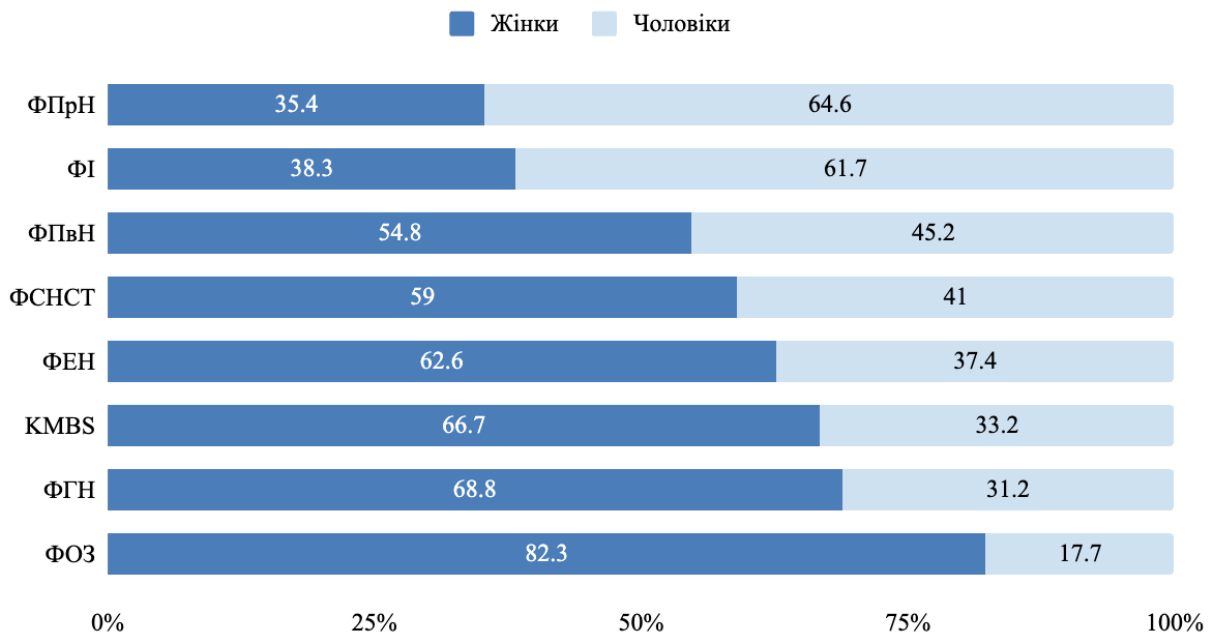
Статус	Чоловіків	Жінок	Всього	% чоловіків	% жінок
<i>Постійний склад</i>	172	278	450	38,2	61,8
<i>Сумісники</i>	110	122	232	47,4	52,6
Загалом	282	400	682	41,3	58,7

Рис. 1.1.1.1. Розподіл за віком (до і після 35 років) науково-педагогічних працівників НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

З-поміж восьми факультетів лише два вирізняються переважанням частки чоловіків у гендерному розподілі працівників та працівниць: 65% представляють ФПрН, а 62% ФІ. В межах інших більшість становлять працевлаштовані жінки. Найбільш відчутною дана тенденція видається на ФОЗ: 82% його працівниць є жінками, в той час, як лише 18% чоловіками. Жіночу більшість зафіксовано і серед кадрів КМБС, що не входить до основного переліку факультетів академії (Рис. 1.1.1.2).

Співвідношення жінок і чоловіків на факультетах КМА

Рис. 1.1.1.2. Загальний гендерний розподіл кадрів за факультетами станом на лютий 2024 рік.

На рівні кафедр факультети НаУКМА можна класифікувати на ті, де певна стать кількісно переважає в межах кожної кафедри, та ті, де більшість можуть становити як чоловіки, так і жінки, залежно від підрозділу. До першої групи належать: Факультет економічних наук, Факультет охорони здоров'я, соціальної роботи і психології та Факультет соціальних наук і соціальних технологій. Серед сукупності працівників кожної з кафедр перелічених факультетів перевагу в кількісному співвідношенні має частка жінок – на кожній з них вона становить від 52% до 89%. Подекуди, жінки займають усі посади, як от в деканатах ФЕН і ФОЗ, а також на кафедрі "Школа соціальної роботи імені професора В. І. Полтавця".

Таким чином, група факультетів, де наявні кафедри як з чоловічим, так і з жіночим переважанням в кількості працівників, включає ФГН, ФпрН та ФПвН. Співробітницями деканатів, а також більшості кафедр кожного з них є переважно жінки. Однак, на Факультеті гуманітарних наук кафедри археології, філософії та релігієзнавства представлені здебільшого чоловіками (їх частки становлять 71% та 63% відповідно); Факультет правничих наук також містить дві кафедри (загальнотеоретичного правознавства та публічного права і кримінального та кримінального процесуального права), що мають ідентичний статус у вимірі гендерного розподілу: 53% та 78% їхніх кадрів – чоловіки; а Факультет інформатики є лідером за кількістю підрозділів, де чисельно переважають чоловіки: на кафедрі інформатики їх 65%, міжнародних технологій – 69%, мультимедійних систем – 79%, а в навчальній лабораторії інформатики – 67%. В межах деяких кафедр простежується

абсолютний паритет у гендерному співвідношенні працівників та працівниць: мова йде про кафедри історії та екології (Таблиця 1.1.1.3).

Таблиця 1.1.1.3. Гендерний розподіл працівників на факультетах та кафедрах НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

Наукові підрозділи	Всього	Чоловікі в	Жінок	% чоловіків	% жінок
Факультет гуманітарних наук					
Деканат ФГН	6	2	4	33,3	66,7
Кафедра англійської мови	64	7	57	10,9	89,1
Кафедра археології	14	10	4	71,4	28,6
Кафедра загального і слов'янського мовознавства	11	2	9	18,2	81,8
Кафедра історії	24	12	12	50,0	50,0
Кафедра культурології	18	7	11	38,9	61,1
Кафедра літературознавства імені Володимира Моренця	20	6	14	30,0	70,0
Кафедра української мови	16	1	15	6,3	93,7
Кафедра філософії та релігієзнавства	24	15	9	62,5	37,5
Навчальна культурологічна лабораторія кафедри культурології	5	1	4	20,0	80,0
Загалом	202	63	139	31,2	68,8
Факультет економічних наук					
Деканат ФЕН	3	0	3	0,0	100,0
Кафедра економічної теорії	32	12	20	37,5	62,5
Кафедра маркетингу та управління бізнесом	33	10	23	30,3	69,7
Кафедра фінансів	31	15	16	48,4	51,6
Загалом	99	37	62	37,4	62,6
Факультет охорони здоров'я, соціальної роботи і психології					
Деканат ФОЗ	2	0	2	0,0	100,0
Кафедра "Школа громадського здоров'я"	9	1	8	11,1	88,9
Кафедра "Школа соціальної роботи імені професора В. І. Полтавця"	22	0	22	0,0	100,0
Кафедра "Школа управління в охороні здоров'я"	9	2	7	22,2	77,8
Кафедра психології та педагогіки	20	8	12	40,0	60,0
Загалом	62	11	51	17,7	82,3

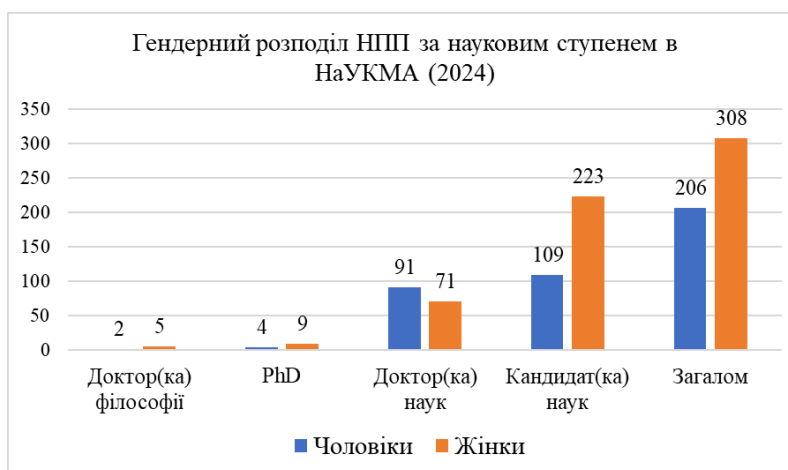
Факультет соціальних наук і соціальних технологій					
Деканат ФСНСТ	5	1	4	20,0	80,0
Кафедра зв'язків з громадськістю	18	8	10	44,4	55,6
Кафедра міжнародних відносин	19	9	10	47,4	52,6
Кафедра політології	28	13	15	46,4	53,6
Кафедра соціології	19	6	13	31,6	68,4
Могиллянська школа журналістики	11	4	7	36,4	63,6
Загалом	100	41	59	41,0	59,0
Факультет правничих наук					
Деканат ФПвН	5	1	4	20,0	80,0
Кафедра "Києво-Могиллянська школа врядування імені Андрія Мелешевича"	16	6	10	37,5	62,5
Кафедра загальнотеоретичного правознавства та публічного права	19	10	9	52,6	47,4
Кафедра кримінального та кримінального процесуального права	9	7	2	77,8	22,2
Кафедра міжнародного та європейського права	17	8	9	47,1	52,9
Кафедра культурології	17	6	11	35,3	64,7
Навчальна лабораторія "Правнича клініка"	1	0	1	0,0	100,0
Загалом	84	38	46	45,2	54,8
Факультет природничих наук					
Деканат ФПрН	5	2	3	40	60
Кафедра біології	26	7	19	26,9	73,1
Кафедра екології	20	10	10	50	50
Кафедра лабораторної діагностики біологічних систем	11	3	8	27,3	72,7
Кафедра фізико-математичних наук	19	9	10	47,4	52,6
Кафедра фізичного виховання	9	6	3	33,3	66,7
Кафедра хімії	22	3	19	13,6	86,4
Навчальна лабораторія генетики та клітинної біології кафедри біології	1	0	1	0	100
Загалом	113	40	73	35,4	64,6
Деканат ФІ	3	1	2	33,3	66,7
Кафедра інформатики	31	20	11	64,5	35,5

Кафедра мережних технологій	13	9	4	69,2	30,8
Кафедра мультимедійних систем	14	11	3	78,6	21,4
Кафедра математики	24	11	13	45,8	54,2
Навчальна лабораторія інформатики	9	6	3	66,7	33,3
Загалом	94	58	36	61,7	38,3
Києво-Могилянська бізнес школа					
Загалом	12	4	8	33,3	66,7
НПП загалом:	653	252	401	38,6	61,4

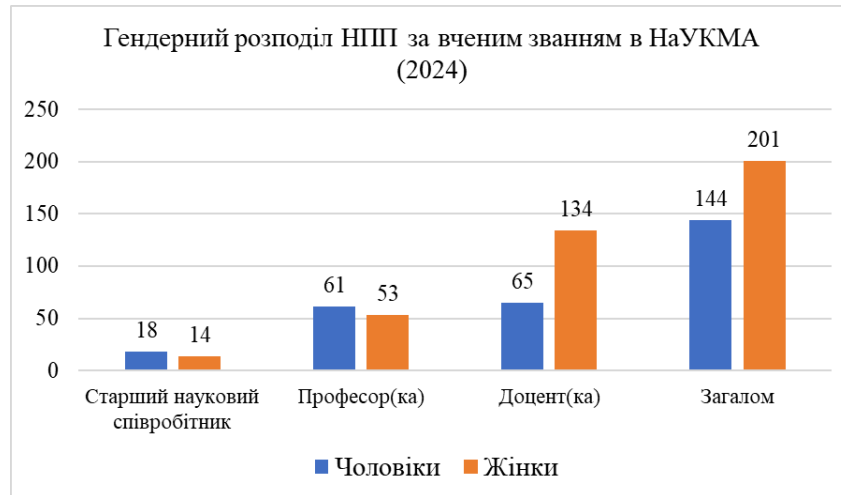
1.1.2. Гендерний розподіл науково-педагогічних працівників за науковим ступенем, вченим званням та почесним званням

Серед 682 науково-педагогічних працівників (НПП) НаУКМА 514 осіб мають науковий ступінь, а 345 володіють вченим званням. В межах загальної сукупності НПП та даних категорій співвідношення кількості представників однієї статі до іншої є майже пропорційним: 41% чоловіків та 59% жінок серед усіх науково-педагогічних працівників академії (Таблиця 1.2), 40% проти 60% – з-поміж наукових ступенів та 42% проти 58% - з-поміж тих, хто має вчене звання (Рис. 1.1.2.1) (Рис. 1.1.2.2).

Наукові ступені “PhD”, “Доктор/докторка філософії” та “Кандидат/кандидатка наук” мають здебільшого жінки, а серед докторів наук чисельно переважають чоловіки. Що ж стосується гендерного розподілу науково-педагогічних працівників за вченим званням, то жіноча більшість спостерігається тільки в межах найчисельнішої категорії – доцентів та доценток, а серед професорів та професорок і старших наукових співробітників частка жінок вже не має такого статусу і перевищується відсотком чоловіків (Рис. 1.1.2.1) (Рис. 1.1.2.2). Це може свідчити про перешкоди для жінок у професійному розвитку та представленості в академічних посадах, тобто скляну стелю.

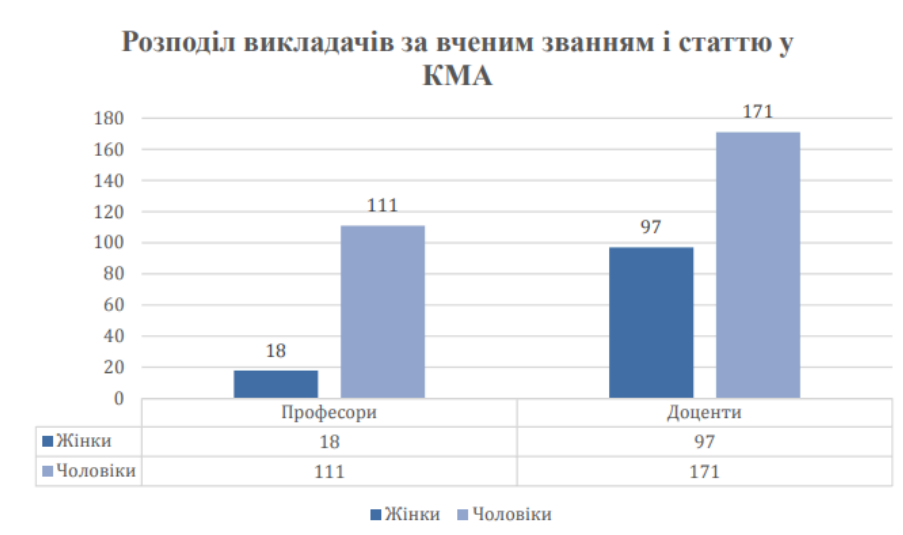

Рис. 1.1.2.1. Гендерний розподіл науково-педагогічних працівників за науковим ступенем в НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

Рис. 1.1.2.2. Гендерний розподіл науково-педагогічних працівників за вченим званням в НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

На *Рисунку 1.1.2.3* наведені дані дослідження науково-педагогічних працівників станом на 2020 рік, де спостерігався значний розрив у розподілі жінок та чоловіків за вченим званням, зокрема серед професорів/професорок та доцентів/доценток. Так відсоток професорок становив 14% від загальної кількості професорського складу, тоді як у 2024 році він виріс до 47%. Подібне зростання відбулось і серед доценток – з 36% до 67%. Такий зріст показників жінок з вченим званням показує покращення ситуації та зменшення гендерного розриву на вищих ланках в університеті.

Рис. 1.1.2.3. Гендерний розподіл науково-педагогічних працівників за вченим званням в НаУКМА станом на 2020 рік.

Джерело: Гендерний портрет НаУКМА. (2020). Дослідницька робота. Київ. 60 с.

Станом на лютий 2024 року, 39 працівників та представниць НаУКМА мали почесне звання: 54% з них належать до чоловічої статі, а 46% – до жіночої. Гендерний розподіл носіїв таких відзнак не одноманітним: певними нагородами свого часу були відзначені переважно чоловіки, наприклад відзнакою “Заслужений діяч науки і техніки України”; а деякими – здебільшого жінки, скажімо званням “Заслужений працівник культури України” (Таблиця 1.1.2.1).

Таблиця 1.1.2.1. Гендерний розподіл працівників НаУКМА, відзначених почесними званнями станом на лютий 2024 рік.

	Всього	Чоловікі в	Жінок	% чоловіків	% жінок
Заслужений діяч мистецтв України	1	0	1	0,0	100,0
Заслужений діяч науки і техніки України	17	9	8	52,9	47,1
Заслужений економіст України	1	0	1	0,0	100,0
Заслужений журналіст України	2	1	1	50,0	50,0
Заслужений працівник культури України	5	1	4	20,0	80,0
Заслужений працівник освіти України	4	2	2	50,0	50,0
Заслужений юрист України	4	4	0	100,0	0,0
Майстер спорту	4	3	1	75,0	25,0
Народний артист України	1	1	0	100,0	0,0
Загалом	39	21	18	53,8	46,2

1.1.3. Гендерний розподіл адміністрації

Кадровий склад НаУКМА містить також 64 співробітників та співробітниць топадміністрації, загальний гендерний розподіл яких є повністю рівномірним. Найвищі за ієрархією посади – Президента та Почесного президента академії посідають чоловіки. Директором інформаційно-обчислювального центру є чоловік; наукову бібліотеку ж очолює жінка. Гендерний паритет за кількістю співробітників виявлено серед віцепрезидентів і віцепрезиденток, деканів та деканок, в той час, як інші посади топадміністрації зайняті переважно представниками/представницями однієї статі: “керівник(ця) відділу” – жінками, а “завідувач(ка) кафедри” – чоловіками. Загалом, серед топадміністрації Києво-Могилянської академії склався гендерний паритет. Посада проректора відсутня, а серед завідувачів кафедри більше чоловіків (62%) (Таблиця 1.1.3.1).

Таблиця 1.1.3.1. Гендерний розподіл топ адміністрації НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

Назва посади	Всього	Чоловіків	Жінок	% чоловіків	% жінок
Президент	1	1	0	100,0	0,0
Почесний президент	1	1	0	100,0	0,0
Віцепрезиден(ка)	4	2	2	50,0	50,0
Директор інформаційно-обчислювального центру	1	1	0	100,0	0,0
Директорка наукової бібліотеки	1	0	1	0,0	100,0
Керівник(ця) відділу	11	2	9	18,2	81,8
Завідувач(ка) кафедри	37	23	14	62,2	37,8
Завідувачка аспірантури, докторантури	1	0	1	0,0	100,0
Декан(ка)	8	4	4	50,0	50,0
Загалом	65	34	31	52,0	48,0

Окремо варто згадати адміністративний персонал НаУКМА, що складає експлуатаційно-технічний відділ академії. У *Таблиці 1.1.3.2* представлено детальний гендерний розподіл працівників експлуатаційно-технічного відділу за професіями. Так серед 150 працівників близько 57% жінки, тоді як чоловіків 43%. Загалом, у цьому відділі прослідковується горизонтальна гендерна сегрегація за професіями – стереотипно жіночі професії, як от прибиральниці, займають жінки, а от технічні та будівельні професії чи ті, які вимагають фізичної підготовки – охоронці, водії, слюсарі-сантехніки, інженери – чоловіки. Так серед 63 прибиральниць службових приміщень немає жодного чоловіка, проте прибиральниками територій переважно є чоловіки, що може пояснюватись тим, що їх робота вважається такою, що потребує більшої фізичної сили. Жінки також переважно займають професії з прив'язкою до будівлі, такі як завідувачка чи чергова гуртожитку, тоді як чоловіки обіймають посади завідувача господарства та коменданта, що мають меншу прив'язку до будівлі та є відповідальними за розподіл ресурсів. Таким чином, експлуатаційно-технічний відділ є найбільш гендерованим в НаУКМА і відтворює суспільні стереотипи щодо традиційно “чоловічих” та “жіночих” професій.

Таблиця 1.1.3.2. Гендерний розподіл працівників експлуатаційно-технічного відділу в НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

Назва посади	Всього	Чоловіків	Жінок	% чоловіків	% жінок
---------------------	---------------	------------------	--------------	--------------------	----------------

<i>Керівник відділу з капітального будівництва, реконструкції, реставрації та поточного ремонту</i>	2	2	0	100,0	0,0
<i>Завідувач господарства</i>	1	1	0	100,0	0,0
<i>Завідувач(ка) гуртожитку</i>	3	1	2	33,3	66,7
<i>Комендант</i>	1	1	0	100,0	0,0
<i>Провідний спеціаліст з житлового фонду</i>	1	0	1	0,0	100,0
<i>Прибиральниця службових приміщень</i>	63	0	63	0,0	100,0
<i>Охоронець(иця)</i>	21	18	3	85,7	14,3
<i>Прибиральник(ця) територій</i>	14	11	3	78,6	21,4
<i>Чергова(ий) гуртожитку</i>	12	1	11	8,3	91,7
<i>Слюсар-сантехнік</i>	8	8	0	100,0	0,0
<i>Електромонтер</i>	7	7	0	100,0	0,0
<i>Столяр</i>	4	4	0	100,0	0,0
<i>Провідний інженер</i>	4	3	1	75,0	25,0
<i>Автослюсар</i>	1	1	0	100,0	0,0
<i>Вантажник</i>	1	1	0	100,0	0,0
<i>Водій легкового автомобіля</i>	2	2	0	100,0	0,0
<i>Електрик</i>	2	2	0	100,0	0,0
<i>Електрогазозварник</i>	1	1	0	100,0	0,0
<i>Покрівельник</i>	1	1	0	100,0	0,0
<i>Робітник з благоустрою</i>	1	0	1	0,0	100,0
Загалом	150	65	85	43,3	56,7

1.2. Студентство НаУКМА: гендерні аспекти

Піляй Христина, Козубаш Софія, Олексенко Вікторія, Цветков Леонід

1.2.1 Тенденції гендерного розподілу студентства НаУКМА

Внаслідок проведення аналізу кількості студентства на різних спеціальностях, факультетах та рівнях навчання в НаУКМА, було здійснено підрахунок того, яка кількість жінок та чоловіків навчається в навчальному закладі станом на 2024 рік.

Станом на лютий 2024 року, кількість студентів Києво-Могилянської академії складає 4820, з них 1751 (36,3%) чоловіків та 3069 (63,7%) жінок. Натомість станом на 2020 рік, загальне число студентів складало 4191 – серед них 2745 (66%) студенток і 1446 (34%) студентів.²² Як можемо побачити, значної різниці у порівнянні з 2020 роком

²² Большакова, А., Большакова, М., Вагін, А., Гороховська, Д., Григоренко, О., Діденко, Г., Іващенко, І., Коваленко, Л., Лятовський, О., Покляцький, А., Раєвська, А., Стольнікович, М., Шматуха, Д., Яковенко,

на цей момент не простежується, хоча й кількість студентів збільшилася на 629, загальний відсоток жінок зменшився на лише на 2,3%, а чоловіків зріс на 2,3%.

Також, було проведено гендерний аналіз найбільшого за кількістю студентів освітнього ступеня навчання НаУКМА – бакалаврату (Таблиця 1.2.1.1). Єдиним факультетом, де за кількістю переважають чоловіки (59%), є факультет інформатики. Факультет, де простежується найбільша різниця у кількості чоловіків та жінок – це факультет охорони здоров'я, соціальної роботи і психології 218 студентів, з яких 19 чоловіків (9%) та 199 жінок (91%). Схожий відсоток жінок мають факультет соціальних наук та соціальних технологій (79%), та факультет гуманітарних наук (78%). Правничий, економічний та природничий факультет на 65-68% складаються з жінок. Така тенденція підтверджує **гендерну сегрегацію** у сфері освіти, зокрема розподіл на “жіночі” (гуманітарні спеціальності) та “чоловічі” (математичні, інформаційні технології) напрямки.²³

Таблиця 1.2.1.1 Загальний гендерний розподіл студентства за факультетами усіх років навчання бакалаврату та магістратури станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Рівень навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Факультет гуманітарних наук					
Бакалаврат	777	172	22,0	605	78,0
Магістратура	169	64	38,0	105	62,0
Загалом	946	236	24,9	710	75,1
Факультет економічних наук					
Бакалаврат	770	248	31,9	522	68,1
Магістратура	157	96	61,6	61	38,4
Загалом	927	344	37,1	583	62,9
Факультет правничих наук					
Бакалаврат	432	145	34,1	287	65,9
Магістратура	147	72	49,5	75	50,5
Загалом	579	217	37,5	362	62,5
Факультет охорони здоров'я, соціальної роботи та психології					
Бакалаврат	218	19	8,7	199	91,3
Магістратура	73	18	24,7	55	75,3
Загалом	291	37	12,7	254	87,3
Факультет соціальних наук і соціальних технологій					
Бакалаврат	697	147	21,1	550	78,9
Магістратура	126	60	47,6	66	52,4
Загалом	823	207	25,2	616	74,8

К., Марценюк, Т. (2020). Дослідницька робота. *Гендерний портрет НаУКМА*. Київ, НаУКМА.
<https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/18073>

²³ Кімел, М. С. (2003). Гендероване суспільство. Київ: Сфера.

Факультет природничих наук					
Бакалаврат	275	91	33,0	184	67,0
Магістратура	48	14	29,2	34	70,8
Загалом	323	105	32,5	218	67,5
Факультет інформатики					
Бакалаврат	579	342	59,1	237	40,9
Магістратура	139	124	89,2	15	10,8
Загалом	718	466	64,9	252	35,1
Студентство загалом	4607	1612	35	2995	65

Така тенденція є характерно і для інших навчальних закладів України. Згідно з даними звіту «Вибір вищої освіти: ґендерний аналіз» аналітичного центру CEDOS у 2019 році²⁴, до закладів вищої освіти вступають приблизно однакові відсотки випускниць і випускників закладів загальної середньої освіти. Однак, простежується певний дисбаланс між частками дівчат і хлопців за напрямками підготовки, зокрема, кількість хлопців на математичних спеціальностях значно більша, ніж на гуманітарних.

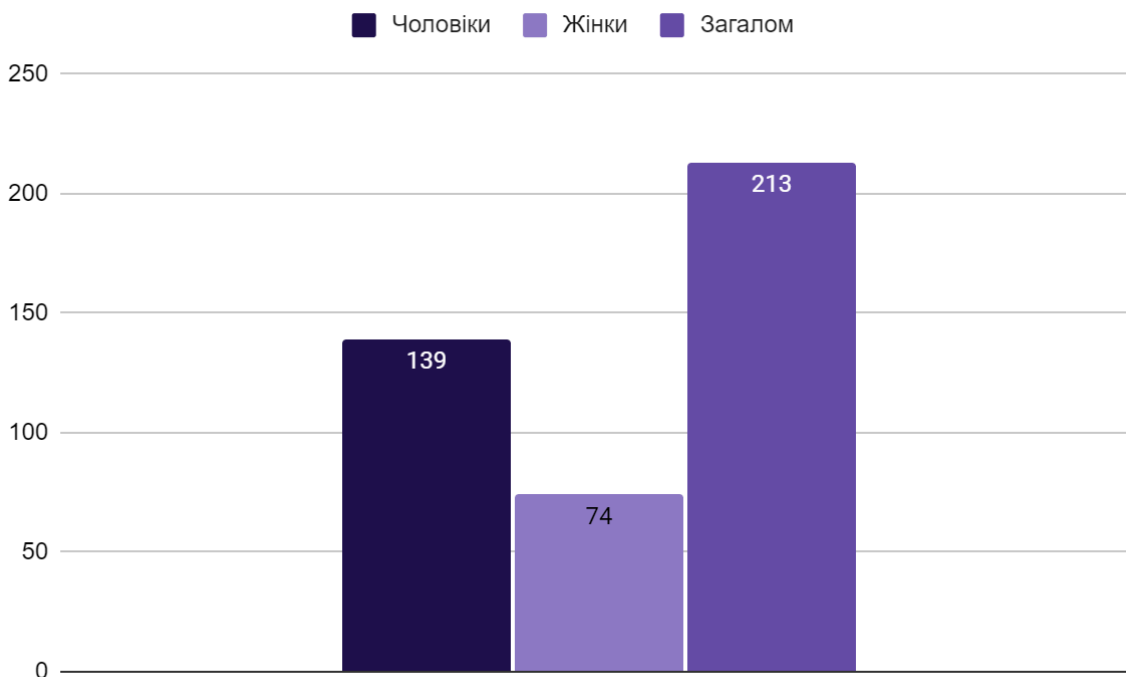
Що стосується ґендерного розподілу студентства НаУКМА за освітніми ступенями навчання, кількість **бакалаврів** складає 3748, з них 1164 (31%) чоловіків та 2584 (69%) жінок. На **магістратурі** навчається 859 студентів, з яких 448 (52%) чоловіків та 411 (48%) жінок (Таблиця 1.2.1.2).

Таблиця 1.2.1.2. Загальний ґендерний розподіл студентства бакалаврату та магістратури усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Рівень навчання	Роки навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Бакалаврат	1	1111	321	28,9	790	71,1
	2	937	286	30,5	651	69,5
	3	843	272	32,3	571	67,7
	4	857	285	33,3	572	66,7
Загалом		3748	1164	31,1	2584	68,9
Магістратура	1	458	230	51,0	228	49,0
	2	401	218	51,4	183	48,6
Загалом		859	448	51,2	411	48,8
Студентство загалом		4607	1612	35,0	2995	65,0

²⁴ Європейський Союз 2023. (2023). Ґендерний портрет країни Україна. ЄС за ґендерну рівність: служба допомоги реформам. https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2024/03/eu4genderhelpdesk_ukrainegenderprofile_2023-cgp_ukr_v5.pdf

На **аспірантурі** 213 студентів, з них 139 (66%) чоловіків та 74 (34%) жінок (*Рисунок 1.2.1.1*). **Аспірантів**, які пройшли успішний захист в НаУКМА у 2024 році, загалом 33, з яких 11 (33%) чоловіків та 22 (67%) жінки.²⁵

Рисунок 1.2.1.1. Загальний гендерний розподіл студентства аспирантури станом на лютий 2024 рік, НаУКМА.

1.2.2. Особливості гендерного розподілу студентства на освітніх рівнях навчання у НаУКМА

У результаті дослідження було розглянуто гендерний розподіл бакалаврів за освітніми програмами. На найчисленнішому за кількістю студентства Факультеті гуманітарних наук найбільш затребуваною є спеціальність “Філологія” (складається з освітніх програм з англійської та української мови, а також мови, літератури та компаративістики), де загалом навчається 404 студенти, з яких 93% – жінки та 7% – чоловіки. Такі програми, як “Культурологія” та “Філософія”, налічують більше жінок серед студентства — 85 та 60% відповідно. Натомість “Історію” опановує дещо більше чоловіків — 57% на противагу 43% жінок.

²⁵ НаУКМА. (2024). Спеціалізовані вчені ради з правом разового захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. <https://www.ukma.edu.ua/index.php/one-time-spetsializovani-vr-phd>

Таблиця 1.2.2.1. Гендерний розподіл студентства бакалаврату Факультету гуманітарних наук (ФГН) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітня програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Історія	1	43	19	44,0	24	56,0
	2	32	15	47,0	14	53,0
	3	24	18	75,0	6	25,0
	4	32	23	72,0	9	28,0
Загалом		131	75	57,3	56	42,7
Філософія	1	40	16	40,0	24	60,0
	2	37	17	46,0	20	54,0
	3	23	8	34,8	15	65,2
	4	29	10	34,5	19	65,5
Загалом		129	51	39,5	78	60,5
Культурологія	1	30	6	20,0	24	80,0
	2	29	1	3,4	28	96,6
	3	23	5	21,7	18	78,3
	4	31	5	16,0	26	83,0
Загалом		113	17	15,0	96	85,0
Філологія (Англійська мова та українська мова)	1	54	3	5,6	51	94,4
	2	50	3	6,0	47	94,0
	3	41	2	5,0	39	95,0
	4	32	1	3,0	31	97,0
Загалом		177	9	5,0	168	95,0
Філологія (Мова, література та компаративістика)	1	71	6	8,5	65	91,5
	2	50	7	14,0	43	86,0
	3	55	6	11,0	49	89,0
	4	51	1	2,0	50	98,0
Загалом		227	20	8,8	207	91,2
Студентство загалом		777	172	22,0	605	78,0

На Факультеті економічних наук, як видно з *Таблиці 1.2.2.2*, найвищий гендерний дисбаланс є на програмі “Маркетинг”, де навчається 83,5% жінок на протилежність 16,5% чоловіків. Інші три спеціальності факультету також демонструють гендерну нерівновагу з більшою часткою жінок. Програми “Економіка”, “Менеджмент” і “Фінанси, банківська справа та страхування” освоюють від 57 до 71% жінок.

Таблиця 1.2.2.2. Гендерний розподіл студентства бакалаврату Факультету економічних наук (ФЕН) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітня програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Економіка	1	45	20	44,0	25	56,0
	2	47	17	36,3	30	63,7
	3	50	24	48,4	26	51,6
	4	55	24	44,0	31	56,0
Загалом		197	85	42,9	112	57,1
Менеджмент	1	59	22	37,4	37	62,6
	2	38	7	18,7	31	81,3
	3	29	8	27,5	21	72,5
	4	43	12	27,5	31	72,5
Загалом		169	49	28,6	120	71,4
Фінанси, банківська справа та страхування	1	63	25	39,6	38	60,4
	2	54	20	37,4	34	62,6
	3	60	14	23,1	46	76,9
	4	61	27	44,0	34	56,0
Загалом		238	86	36,3	152	63,7
Маркетинг	1	58	13	22,0	45	78,0
	2	38	5	13,2	33	86,8
	3	39	7	17,6	32	82,4
	4	31	3	9,9	28	90,1
Загалом		166	28	16,5	138	83,5
Студентство загалом		770	248	31,9	522	68,1

Таблиця 1.2.2.3 демонструє, що Факультет правничих наук пропонує одну навчальну програму “Право”, на якій переважно навчаються жінки — із 432 студентів є 70% жінок. На відкритому у 2023 році Факультеті охорони здоров’я, соціальної роботи та психології навчається 218 студентів у рамках двох освітніх програм (Таблиця 1.2.2.4). Програма “Психологія” налічує 90% жінок, а “Соціальну роботу” опановують 97 студентів, з яких 93% становлять жінки.

Таблиця 1.2.2.3. Гендерний розподіл студентства бакалаврату Факультету правничих наук (ФПН) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітня програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
	1	108	26	24,2	82	75,8

Право	2	113	46	40,7	67	59,3
	3	101	31	30,8	70	69,2
	4	110	42	38,5	68	61,5
Студентство загалом		432	145	34,1	287	65,9

Таблиця 1.2.2.4. Гендерний розподіл студентства бакалаврату Факультету охорони здоров'я, соціальної роботи та психології (ФОЗ) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітня програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Психологія	1	54	5	9,3	49	90,7
	2	31	3	9,7	28	90,3
	3	15	1	6,7	14	93,3
	4	21	3	14,3	18	85,7
Загалом		121	12	9,9	109	90,1
Соціальна робота	1	31	4	12,9	27	87,1
	2	33	1	3,1	32	96,9
	3	18	1	5,6	17	94,4
	4	15	1	6,7	14	93,3
Загалом		97	7	7,2	90	92,8
Студентство загалом		218	19	8,7	199	91,3

На Факультеті соціальних наук та соціальних технологій найбільшою затребуваністю, як видно з *Таблиці 1.2.2.5*, користується освітня програма “Зв'язки з громадськістю” — 197 студентів загалом, з них 85% жінок. На програмі “Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії” частка чоловіків уже вища — 22%. Найбільш затребуваною серед чоловіків даного факультету виявилася програма “Політологія”, де серед 143 студентів є 39% чоловіків. Найвищий гендерний дисбаланс виявлено на програмі “Соціологія”, де навчається 87% жінок і 13% чоловіків.

Таблиця 1.2.2.5. Гендерний розподіл студентства бакалаврату Факультету соціальних наук і соціальних технологій (ФСНСТ) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітня програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Зв'язки з громадськістю	1	64	11	17,2	53	82,8
	2	53	4	7,5	49	92,5
	3	39	7	17,9	32	82,1
	4	41	7	17,1	34	82,9

Загалом		197	29	14,7	168	85,3
Політологія	1	45	18	40,0	27	60,0
	2	31	13	41,9	18	58,1
	3	27	10	37,1	17	62,9
	4	40	14	35,0	26	65,0
Загалом		143	55	38,5	88	61,5
Соціологія	1	51	5	9,8	46	90,2
	2	36	6	16,7	30	83,3
	3	39	7	17,9	32	82,1
	4	40	4	10,0	36	90,0
Загалом		166	22	13,3	144	86,7
Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	1	66	17	25,8	49	74,2
	2	46	11	23,9	35	76,1
	3	39	8	20,5	31	79,5
	4	40	5	12,5	35	87,5
Загалом		191	41	21,5	150	78,5
Студентство загалом		697	147	21,1	550	78,9

Таблиця 1.2.2.6 демонструє, що Факультет природничих наук налічує 275 студентів з 5-ти освітніх програм. Такі спеціальності як “Біологія та біотехнологія”, “Екологія” та “Хімія” здебільшого обирають жінки — на кожній з них навчається від 73 до 77% жінок. Переважання кількості чоловіків спостерігається серед студентства двох освітніх програм — “Комп’ютерна фізика” (серед 19 студентів перших 2-х років навчання є 74% чоловіків) і “Фізика та астрономія” (з 28 студентів 3-х останніх років навчання 79% — чоловіки). Остання програма налічує найвищу частку чоловіків з усіх інших спеціальностей бакалаврської програми.

Таблиця 1.2.2.6. Гендерний розподіл студентства бакалаврату Факультету природничих наук (ФПН) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НАУКМА.

Освітня програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Біологія та біотехнологія	1	25	4	16,0	21	84,0
	2	32	7	21,9	25	78,1
	3	25	7	28,0	18	72,0
	4	12	4	33,3	8	66,7
Загалом		94	22	23,4	72	76,6
Екологія	1	18	3	16,7	15	83,3
	2	15	5	33,3	10	66,7

	3	24	8	33,3	16	66,7
	4	18	1	5,6	17	94,4
Загалом		75	17	22,7	58	77,3
Хімія	1	11	1	9,0	10	91,0
	2	5	2	40,0	3	60,0
	3	26	7	26,9	19	73,1
	4	17	6	35,3	11	64,7
Загалом		59	16	27,1	43	72,9
Фізика та астрономія	1	-	-	-	-	-
	2	4	2	50,0	2	50,0
	3	11	10	90,9	1	9,1
	4	13	10	76,9	3	23,1
Загалом		28	22	78,6	6	21,4
Комп'ютерна фізика	1	11	8	72,7	3	27,3
	2	8	6	75,0	2	25,0
	3	-	-	-	-	-
	4	-	-	-	-	-
Загалом		19	14	73,7	5	26,3
Студентство загалом		275	91	33,0	184	67,0

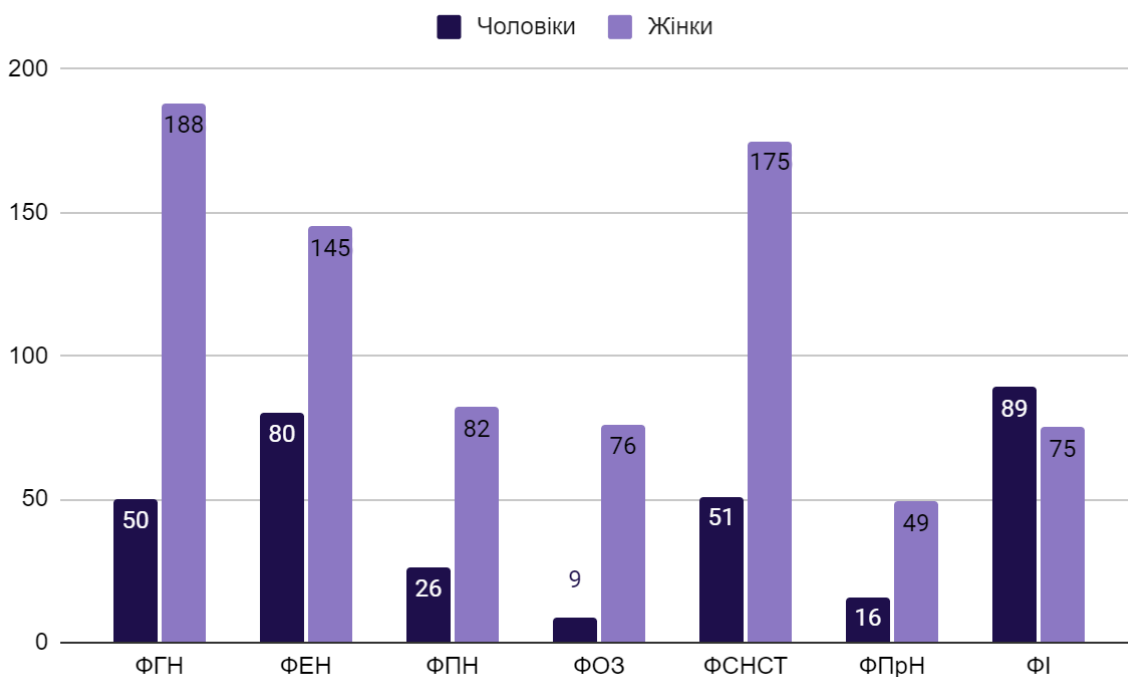
Наостанок, єдиний факультет із переважною часткою чоловіків у гендерному розподілі — Факультет інформатики (Таблиця 1.2.2.7). Кількість чоловіків більша за кількість жінок серед студентства 3-х освітніх програм факультету: “Прикладну математику”, “Інженерію програмного забезпечення”, “Комп’ютерні науки” вивчають від 55 до 64% чоловіків. Однак, на новій спеціальності, відкритій у 2023 році, – “Кібербезпеці” спостерігається гендерний паритет серед студентства.

Таблиця 1.2.2.7. Гендерний розподіл студентства бакалаврату Факультету інформатики (ФІ) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітня програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Прикладна математика	1	34	18	52,9	16	47,1
	2	36	16	44,4	20	55,6
	3	36	25	69,4	11	30,6
	4	34	18	52,9	16	47,1
Загалом		140	77	55,0	63	45,0
Інженерія програмного забезпечення	1	63	37	58,7	26	41,3
	2	67	41	61,2	26	38,8
	3	50	32	64,0	18	36,0
	4	47	35	74,5	12	25,5

Загалом		227	145	63,9	82	36,1
Комп'ютерні науки	1	51	26	60,8	25	39,2
	2	52	31	59,6	21	40,4
	3	49	26	53,0	23	47,0
	4	44	29	65,9	15	51,7
Загалом		196	112	57,1	84	42,9
Кібербезпека (тільки 1 рік навчання)		16	8	50,0	8	50,0
Студентство загалом		579	342	59,1	237	40,7

Серед студентів першого року навчання, які вступили до Києво-Могилянської академії у 2023 році на бакалаврську програму, переважають жінки — 71% на противагу 29% чоловіків. Як видно з *Рисунка 1.2.2.1*, найбільший гендерний дисбаланс спостерігається на Факультеті охорони здоров'я, соціальної роботи та психології, де серед 85 студентів 90% — це жінки. Дещо меншу, та все ж значну незбалансованість можна простежити серед першокурсників Факультету гуманітарних наук, де 80% студентства становлять жінки. У порядку “спадання” значення гендерної нерівномірності наступну позицію займає Факультет соціальних наук та соціальних технологій із 77% жінок. Найменший гендерний дисбаланс з переважанням частки чоловіків спостерігається на Факультеті інформатики, де 55% чоловіків та 45% жінок.

Рисунок 1.2.2.1. Гендерний розподіл студентства за факультетами бакалаврату 1 року навчання станом на лютий 2024 рік, НаУКМА.

На магістратурі гендерний розподіл відрізняється від розподілу на бакалаврській програмі: частка чоловіків серед студентів-магістрів незначно перевищує частку жінок — 51% на противагу 49%, відповідно.

Факультетом із найменшим гендерним дисбалансом, як демонструє *Таблиця 1.2.2.8*, є Факультет правничих наук: серед 147 студентів є 49% чоловіків та 51% жінок. Також незначна гендерна нерівність спостерігається на Факультеті соціальних наук та соціальних технологій: з *Таблиці 1.2.2.9* видно, що зі 126 студентів навчається 48% чоловіків та 52% жінок. Жінки серед студентства переважають на трьох із шести освітніх програмах: “Зв’язки з громадськістю” (84% жінок), “Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії” (59%) і “Журналістика” (58%). Натомість “Антикорупційні студії” та “Політологію” здебільшого обирають чоловіки: від 68 до 74% студентів цих спеціальностей є чоловіки. Тільки на програмі “Соціологія” спостерігається гендерна рівномірність: навчається 8 чоловіків і 8 жінок (по 50%).

Таблиця 1.2.2.8. Гендерний розподіл студентства магістратури Факультету правничих наук (ФПН) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітньо-наукова програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Право	1	72	33	46,2	39	53,8
	2	61	31	50,6	30	49,4
Загалом		133	64	48,4	69	51,6
Суспільна політика і врядування	1	8	4	49,5	4	50,5
	2	6	4	67,1	2	32,9
Загалом		14	8	57,2	6	42,8
Студентство загалом		147	72	49,5	75	50,5

Таблиця 1.2.2.9. Гендерний розподіл студентства магістратури Факультету соціальних наук і соціальних технологій (ФСНСТ) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітньо-наукова програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Зв’язки з громадськістю	1	12	2	16,7	10	83,3
	2	13	2	15,4	11	84,6
Загалом		25	4	16,0	21	84,0
Журналістика	1	12	5	41,7	7	58,3
	2	14	6	42,9	8	57,1
Загалом		26	11	42,3	15	57,7
Політологія	1	9	7	77,8	2	22,2
	2	14	10	71,4	4	28,6

Загалом		23	17	73,9	6	26,1
Антикорупційні студії	1	10	6	60,0	4	40,0
	2	9	7	77,8	2	22,2
Загалом		19	13	68,4	6	31,6
Соціологія	1	10	5	50,0	5	50,0
	2	6	3	50,0	3	50,0
Загалом		16	8	50,0	8	50,0
Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	1	8	4	50,0	4	50,0
	2	9	3	33,4	6	66,6
Загалом		17	7	41,2	10	58,8
Студентство загалом		126	60	47,6	66	52,4

Таблиця 1.2.2.10 демонструє, що Факультет гуманітарних наук налічує більше жінок серед студентства: 62% на протигагу 38% чоловіків. Жінки переважно обирають програми з філології та сфери культури. На освітніх програмах “Філологія (Теорія, історія української мови та компаративістика)”, “Філологія (Теорія, історія літератури та компаративістика)”, “Філологія (Мови (англійська й українська) та комунікація)” і “Культурологія” навчається від 80 до 100% жінок. Натомість програмам історично-філософського спрямування надають перевагу студенти-чоловіки: “Історію”, “Археологію” та “Філософію” опановують від 53 до 69% чоловіків. Серед студентів програми “Юдаїка” розподіл чоловіків та жінок рівномірний: по 50% або по 4 студенти.

Таблиця 1.2.2.10. Гендерний розподіл студентства магістратури Факультету гуманітарних наук (ФГН) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітньо-наукова програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Історія	1	11	9	81,8	2	18,2
	2	15	9	60,0	6	40,0
Загалом		26	18	69,2	8	30,8
Археологія	1	10	6	60,0	4	40,0
	2	7	3	43,0	4	57,0
Загалом		17	9	53,0	8	47,0
Юдаїка	1	3	1	33,3	2	66,7
	2	5	3	60,0	2	40,0
Загалом		8	4	50,0	4	50,0
Філософія	1	13	9	69,2	4	30,8

	2	18	12	66,7	6	33,3
Загалом		31	21	67,7	10	32,3
Культурологія	1	7	3	43,0	4	57,0
	2	13	1	7,7	12	92,3
Загалом		20	4	20,0	16	80,0
Філологія (Теорія, історія української мови та компаративістика)	1	6	0	0,0	6	100,0
	2	7	0	0,0	7	100,0
Загалом		13	0	0,0	13	100,0
Філологія (Теорія, історія літератури та компаративістика)	1	21	2	9,5	19	90,5
	2	7	2	28,6	5	71,4
Загалом		28	4	14,3	24	85,7
Філологія (Мови (англійська й українська) та комунікація)	1	19	2	10,5	17	89,5
	2	7	2	28,6	5	71,4
Загалом		26	4	15,4	22	84,6
Студентство загалом		169	64	38,0	105	62,0

Іншим факультетом із переважною часткою жінок серед студентства є Факультет природничих наук, де навчається 48 студентів, з яких 71% становлять жінки. На чотирьох із п'яти освітніх програмах кількість жінок перевищує кількість чоловіків: “Молекулярна фізика” налічує 70% жінок серед студентства, “Хімія” — 64%, “Екологія та охорона навколишнього середовища” — 58%, “Лабораторна діагностика біологічних систем” — 92,3%. І тільки “Теоретичну фізику” обрали 100% чоловіків (Таблиця 1.2.2.11).

Таблиця 1.2.2.11. Гендерний розподіл студентства магістратури Факультету природничих наук (ФПрН) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітньо-наукова програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Молекулярна біологія	1	6	2	33,3	4	66,7
	2	4	1	25,0	3	75,0
Загалом		10	3	30,0	7	70,0

Екологія та охорона навколишнього середовища	1	5	2	40,0	3	60,0
	2	7	3	42,9	4	57,1
Загалом		12	5	41,7	7	58,3
Хімія	1	8	4	50,0	4	50,0
	2	3	0	0,0	3	100,0
Загалом		11	4	36,4	7	63,6
Теоретична фізика	1	1	1	100,0	0	0,0
	2	-	-	-	-	-
Загалом		1	1	100,0	0	0,0
Лабораторна діагностика біологічних систем	1	10	1	10,0	9	90,0
	2	4	0	0,0	4	100,0
Загалом		14	1	7,1	13	92,9
Студентство загалом		48	14	29,2	34	70,8

На Факультеті охорони здоров'я, соціальної роботи та психології також переважно навчаються жінки: із 73 студентів є 75% жінок. При цьому на всіх трьох освітніх програмах частка жінок серед студентства вища. "Психологію" опановують 38 студентів, з них 84% жінок. "Громадське здоров'я" вивчають 15 студентів, де 60% – це жінки. Програма "Соціальна робота" налічує 20 студентів, з яких 70% жінки (Таблиця 1.2.2.12).

Таблиця 1.2.2.12. Гендерний розподіл студентства магістратури Факультету охорони здоров'я, соціальної роботи та психології (ФОЗ) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітньо-наукова програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Психологія	1	20	4	20,0	16	80,0
	2	18	2	10,0	16	90,0
Загалом		38	6	15,8	32	84,2
Громадське здоров'я	1	12	6	50,0	6	50,0
	2	3	0	0,0	3	100,0
Загалом		15	6	40,0	9	60,0
Соціальна робота	1	15	4	26,7	11	73,3
	2	5	2	40,0	3	60,0
Загалом		20	6	30,0	14	70,0
Студентство загалом		73	18	24,7	55	75,3

Факультетом із переважною часткою чоловіків серед студентства магістратури є Факультет економічних наук, де навчається 62% чоловіків зі 157 студентів. При цьому 75% освітніх програм демонструють переважання кількості чоловіків: “Економіка” налічує 80% чоловіків серед студентів, “Розвиток бізнесу: управління і консалтинг” — 67%, “Фінанси, банківська справа та страхування” — 62%. Натомість “Маркетинг” опановує більше жінок: 53% на противагу 47% студентів-чоловіків (Таблиця 1.2.2.13).

Таблиця 1.2.2.13. Гендерний розподіл студентства магістратури Факультету економічних наук (ФЕН) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітньо-наукова програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Економіка	1	10	9	90,2	1	9,8
	2	10	7	70,4	3	29,6
Загалом		20	16	80,3	4	19,7
Розвиток бізнесу: управління і консалтинг	1	15	10	67,1	5	32,9
	2	18	12	67,1	6	32,9
Загалом		33	22	67,1	11	32,9
Фінанси, банківська справа та страхування	1	31	15	48,4	16	51,6
	2	29	22	75,9	7	24,1
Загалом		60	37	61,6	23	38,4
Маркетинг	1	23	14	60,5	9	39,5
	2	21	7	33,0	14	67,0
Загалом		44	21	47,3	23	52,7
Студентство загалом		157	96	61,6	61	38,4

Найбільший гендерний дисбаланс спостерігається на Факультеті інформатики: зі 139 студентів навчається 89% чоловіків та 11% жінок. На всіх освітніх програмах частка чоловіків вища: “Прикладна математика” налічує 64% чоловіків, “Комп’ютерна математика” — 80%, “Системний аналіз” — 88%, “Інженерія програмного забезпечення” — 94%, “Комп’ютерні науки” — 97% (Таблиця 1.2.2.14).

Таблиця 1.2.2.14. Гендерний розподіл студентства магістратури Факультету інформатики (ФІ) усіх років навчання станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Освітньо-наукова програма	Рік навчання	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Прикладна математика	1	12	7	58,3	5	41,7
	2	10	7	70,0	3	30,0
Загалом		22	14	63,6	8	36,4
Інженерія програмного забезпечення	1	30	27	90,0	3	10,0
	2	39	38	97,4	1	2,6
Загалом		69	65	94,2	4	5,8
Комп'ютерні науки	1	20	19	95,0	1	5,0
	2	15	15	100,0	0	0,0
Загалом		35	34	97,1	1	2,9
Комп'ютерна математика	1	5	4	80,0	1	20,0
	2	-	-	-	-	-
Загалом		5	4	80,0	1	20,0
Системний аналіз	1	4	3	75,0	1	25,0
	2	4	4	100,0	0	0,0
Загалом		8	7	87,5	1	12,5
Студентство загалом		139	124	89,2	15	10,8

Таким чином, на факультетах гуманітарних, правничих, природничих, соціальних наук і соціальних технологій, а також наук про здоров'я кількість жінок серед студентів більша за кількість чоловіків. Тільки на факультетах економічних наук та інформатики навчається більше чоловіків.

Загальна картина гендерного розподілу здобувачів ступеня PhD на факультетах НаУКМА показує різницю участі чоловіків і жінок у науковій сфері діяльності. У *Таблиці 1.2.2.15* представленні дані, які були використані для цього аналізу.

На факультеті гуманітарних наук, жінки переважають серед здобувачів ступеня PhD, їх налічується 23, або 56% усіх представників на цьому факультеті, що перевищує чоловічу частку 44%, але розрив не такий суттєвий, лише 12%, особливо якщо подивитися не на відсотки, а на сирі дані, 18 чоловіків проти 23 жінок, з різницею у 5. Філологічні спеціальності, зокрема "Філологія (теорія, історія літератури та компаративістика)" та "Філологія (теорія, історія української мови та компаративістика)", мають найвищий відсоток жіночого складу серед усіх програм на цьому факультеті (100%), а це 20% від загальної кількості здобувачів ступеня PhD на факультеті.

Факультет економічних наук – має 28 чоловіків серед здобувачів ступеня PhD, складаючи 74% від загальної кількості, це другий, з кінця, показник жінок серед усіх факультетів. Всього 10 жінок (26%), в той час, як 8 з них на спеціальності "Менеджмент", й по одній на "Економіці" та на "Фінансах, банківській справі та страхуванні", частка чоловіків для яких складає 7,12 та 9 відповідно.

Факультет правничих наук має найменшу частку жінок, всього 21%, чоловіків натомість 79%, при загальній кількості 43 здобувачів ступеня PhD. Найбільша нерівномірність розподілу спостерігається серед спеціальності "Право", 27 чоловіків проти 3 жінок, співвідношення 9 до 1, "Міжнародне право" натомість є найрівнішою, за гендерним розподілом, спеціальністю на факультеті 4 (44%) чоловіків та 5 (56%) жінок.

На факультеті соціальних наук і соціальних технологій загальна кількість чоловіків на всіх спеціальностях – 23 (55%), а жінок 19 (45%), при загальній кількості здобувачів ступеня PhD, що дорівнює 42. Спеціальності "Соціологія" та "Психологія" є дзеркальними за своїми показниками, 3 (33%) чоловіка та 6 (67%) жінок, 6 чоловіків (67%) та 3(33%) жінок відповідно. Спеціальність "Медіа та комунікації" є найбільшою та найрівнішою, 6 (46%) чоловіків та 7 (54%) жінок.

На факультеті природничих наук гендерний розподіл близький до 50 на 50, з не великою перевагою чоловіків (53% чоловіків та 47% жінок). При однаковій кількості чоловіків, по чотири, на обох спеціальностях – "Хімія" та "Біологія", кількість жінок відрізняється, 2 (33%) та 5 (56%) відповідно.

На факультеті інформатики кількість чоловіків дуже висока 28 (82%) від загальної кількості здобувачів ступеня PhD на цьому факультеті. Програма "Комп'ютерні науки" має найвищий відсоток чоловіків серед усіх програм на цьому факультеті (91%), якщо не враховувати спеціальність "Інженерія програмного забезпечення" на якій навчається 4 студенти, всі з яких чоловіки.

Таблиця 1.2.2.15. Гендерний розподіл PhD студентства станом на лютий 2024 року, НАУКМА.

Освітньо-наукова програма	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Факультет гуманітарних наук					
Історія та археологія	16	10	62,5	6	37,5
Філософія	11	5	45,5	6	54,5
Культурологія	6	3	50,0	3	50,0
Філологія (теорія, історія української мови та компаративістика)	3	0	0,0	3	100,0
Філологія (теорія, історія літератури та компаративістика)	5	0	0,0	5	100,0
Загалом	41	18	43,9	23	56,1
Факультет економічних наук					
Економіка	8	7	87,5	1	12,5
Менеджмент	20	12	60,0	8	40,0
Фінанси, банківська справа та страхування	10	9	90,0	1	10,0
Загалом	38	28	73,7	10	26,3

Факультет правничих наук					
Право	30	27	90,0	3	10,0
Дослідження політики і врядування	4	3	75,0	1	25,0
Міжнародне право	9	4	44,4	5	55,6
Загалом	43	34	79,1	9	20,9
Факультет соціальних наук і соціальних технологій					
Політологія	8	5	62,5	3	37,5
Психологія	9	3	33,4	6	66,6
Соціологія	9	6	66,7	3	33,3
Медіа та комунікація	13	6	46,2	7	53,8
Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	3	3	100,0	0	0,0
Загалом	42	23	54,8	19	45,2
Факультет природничих наук					
Хімія	6	4	66,7	2	33,3
Біологія	9	4	44,4	5	55,6
Загалом	15	8	53,3	7	46,7
Факультет інформатики					
Прикладна математика	9	5	55,6	4	44,4
Комп'ютерні науки	21	19	90,5	2	9,5
Інженерія програмного забезпечення	4	4	100,0	0	0
Загалом	34	28	82,4	6	17,6
Студентство загалом	213	139	65,9	74	34,1

1.3. Зміст навчальних програм у НаУКМА: гендерний аналіз

Спірідонова Анна, Власенко Поліна, Михайленко Марія

1.3.1. Огляд результатів дослідження змісту навчальних програм

Основну інформацію подано у *Таблиці 1.3.1.1* та наступних двох розділах: перший присвячений факультетам з найбільшою кількістю дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій, другий - факультетам з найменшою кількістю таких дисциплін.

Таблиця 1.3.1.1. Відсоткове співвідношення дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій, на факультетах НаУКМА станом на лютий 2024

Факультет	Всього дисциплін	Не дотичні до теми дослідження дисципліни	Дотичні до теми дослідження дисципліни	Відсоток дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій
Бакалаврський рівень				
ФСНСТ	287	254	33	11,5 %
ФГН	364	334	30	8,2 %
ФОЗ	115	110	5	4,3 %
ФПвН	177	173	4	2,3 %
ФПрН	181	178	3	1,6 %
ФЕН	172	170	2	1,1 %
ФІ	272	270	2	0,7 %
Бакалавр загалом	1568	1489	79	5,0 %
Магістерський рівень				
ФГН	249	236	13	5,2 %

ФСНСТ	238	231	7	2,9 %
ФОЗ	159	157	2	1,2 %
ФПрН	113	112	1	0,8 %
ФПвН	161	160	1	0,6 %
ФЕН	97	97	0	0,0 %
ФІ	155	155	0	0,0 %
Магістр загалом	1172	1148	24	2,0 %
НауКМА загалом	2740	2637	103	3,8 %

На ФСНСТ, очікувано, найбільше дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій, студентству пропонує кафедра соціології - тут було виявлено аж 25 таких випадків. На додаток, кафедру соціології варто відзначити через її важливий здобуток - вже більше 25 років (з кінця 1990-х) щороку тут викладається обов'язкова дисципліна "Вступ до гендерних студій", започаткована Світланою Оксамитною²⁶ з метою підвищення рівня обізнаності студентства щодо сфери гендерних студій та глибинного і достовірного розуміння понятійного апарату дисципліни, та більш прогресивних поглядів на усталені відносини у соціумі.

Також, на ФСНСТ і кафедра міжнародних відносин торкається тематик гендерних студій на 8 своїх дисциплінах, що не є типовим та передбачуваним.

На ФГН найбільш залученими до огляду у дисциплінах тематик, дотичних до гендерних студій, є кафедра літературознавства з 9 виявленими випадками, кафедра філософії та релігієзнавства - з 18 випадками та кафедра історії, що має 8 дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій.

На ФОЗ найбільш залученою в тематики гендерних студій є кафедра "Школа соціальної роботи імені професора В. І. Полтавця" на якій було виявлено 4 випадки, що підпадають під запити дослідження.

На ФПвН такими кафедрами є кафедра міжнародного та європейського права та кафедра "Києво-Могилянська школа врядування імені Андрія Мелешевича", в яких виявлено 2 та 3 випадки відповідно.

На ФПрН з-поміж інших кафедр виділяється лише кафедра біології, на якій знайдено 3 випадки виявлення дисциплін, з дотичними до гендерних студій

²⁶ Марценюк Т. О. (2018). Інтерв'ю із Світланою Оксамитною про академічний фемінізм і гендерну соціологію. Гендер в деталях <https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/bezstrashni/interv-yu-iz-svitlanoyu-oxamitnoyu-pro-akademichniy-feminizm-i-gendernu-sotsiologiyu-134425.html>

тематиками. Ними є “Біологічні основи поведінки людини” (Мартиненко В.), “Молекулярна біологія” (Антонюк М., Плигун В.) та “Генетика” (Плигун В., Терновська Т.).

Що стосується ФЕН, то тут у питанні дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій, не спостерігається значних відривів між кафедрами і факультет не заглиблюється в тематики гендерних студій, подекуди на курсах лише є згадки теми гендерної нерівності в оплаті праці і на цьому випадки виявлення дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій, завершуються.

На ФІ маємо ідентичне до ФЕН становище. Тут було виявлено лише по 1 випадку, що підпадають під запити дослідження, на кафедрі інформатики та кафедрі мультимедійних систем. Тож, можна стверджувати, що даний факультет не схильний заглиблюватися та розглядати на своїх дисциплінах теми гендерних студій.

1.3.2. Факультети з найбільшою кількістю дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій

ФСНСТ (Факультет соціальних наук та соціальних технологій)

На бакалаврському рівні **кафедри соціології** вдалося знайти 21 дисципліну, що підпадає під запити дослідження. Переважна більшість цих дисциплін, а саме 18 з них, очікувано розглядає тематики гендерних студій. Ось короткий перелік цих дисциплін: “Основи соціології” (для МВ) (Костюченко Т.), “Основи соціології” (Артикуца С.), “Загальна соціологія” (Артикуца С.), “Соціальна антропологія” (Мальцева К.), “Загальна соціологія-2” (Бондар В.), “Загальна соціологія-1” (Костюченко Т.), “Вступ до сучасних соціологічних теорій” (Осипчук А., Кузьменко Г.), “Соціологія сексуальності” (Чушак Н.), “Соціальна еволюція людини” (Мальцева К.), **“Вступ до гендерних студій”** (Марценюк Т.), “Соціальна структура суспільства” (Оксамитна С., Прохорова А.), “Гендер і політика” (Марценюк Т.), “Дослідження цінностей у соціальних науках” (Мальцева К.), “Соціальна психологія (для соціологів)” (Мальцева К., Серета П.), “Фемінізм як соціальна теорія і суспільний рух” (Чушак Н.), “Соціологічна соціальна психологія нерівності” (Оксамитна С., Прохорова А.), “Політики (не)рівності та мобільності у суспільстві” (викладач не закріплений).

А більш детально варто розглянути 3 дисципліни, де згадка тематик гендерних студій була неочікуваною та від того цікавою. Такими дисциплінами є “Соціологія дитинства” (Саніна Т.), де згадано теми дитячої сексуальності, гендерної соціалізації дітей та сексуальної освіти у школі; “Соціологія реклами” (викладач не закріплений), на якій розглядаються гендерно-рольові стереотипи у рекламі та особливості рекламно-гендерної комунікації; та “Соціологія культури” (Осипчук А.), де аналізується взаємодія культури та соціальної структури (формування гендерних взаємодій та ідентичностей). На магістерському рівні знайдено 4 дисципліни, що підпадають під запити дослідження: “Квір-теорія: сексуальність, модерність, неолібералізм” (Ярманова Г.), “Сучасні студії з соціології культури” (Осипчук А.), “Соціальна нерівність, довіра і корупція у суспільстві” (Оксамитна С.). З них тільки 1 є неочевидною, це - “Сучасна теорія у емпіричних

дослідженнях” (Осипчук А.), на якій вивчаються погляди Мішеля Фуко (історія сексуальності).

На бакалаврському рівні **кафедри міжнародних відносин** виявлено 8 дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій. З них неочевидними є наступні 4: “Вступ до регіональних студій” (Гош Мрідула), на якому згадано проблеми нерівності в регіоні Латинської Америки та постаті видатних жінок регіону; “Міжнародні організації” (Гісем І.), де розглядаються МО через призму теорій МВ (зокрема, фемінізму); “Diplomacy: Theory and Practice / Дипломатія: теорія і практика (англ. мовою)” (Гош Мрідула) - тут була проведена рольова гра на семінарському занятті, а один з кейсів присвячений гендерній рівності в дипломатії; “Іспанська мова III (для МВ)” (Євдокімова-Лисогор Л.), на якій вивчається вжиток фемінітивів в іспанській мові, відбувається огляд видатних жінок регіону. На магістерського рівні даної спеціальності не було виявлено жодної дисципліни, що підпадає під запити дослідження.

На спеціальності, якою опікується **кафедра політології**, є вже менше випадків дисциплін, що є дотичними до тематик гендерних студій. На бакалаврському рівні тут було виявлено 2 таких дисципліни, з яких одна є нетиповою. Це “Політичний екстремізм” (Гомза І.), де на семінарі піднімається питання щодо того, чи є кореляція між гендером та екстремізмом міфом чи патерном. На магістерському рівні виявлено вже 3 дисципліни, втім, лише одна є цікавою та неочікуваною в контексті теми нашого дослідження. “Соціальна нерівність і корупція” (Оксамитна С.), де досліджується взаємозв'язок між корупцією та гендерною нерівністю.

На спеціальності **Журналістика**, за освіту відповідає однойменна кафедра та школа журналістики (на магістерському рівні). На бакалаврському рівні було виявлено лише 2 випадки, що підпадають під запити дослідження. Втім, ці дисципліни є передбачуваними, щоб детально розписувати суть згадок про тематику гендерних студій на них. На магістерському рівні дисципліни, дотичні до тематики гендерних студій, відсутні.

ФГН (факультет гуманітарних наук)

На бакалаврському рівні **кафедри історії**, було знайдено 7 випадків, з яких 4 є неочевидними: “Історія повсякденного життя у ранньомодерній Європі” (Диса К.) пропонує огляд заміжжя, народження дітей і можливості жінок у той час; “Сучасна українська та зарубіжна історіографія” (Ярименко М.) вивчає жіночу історію та гендерний підхід через гендерні дослідження; “Конструювання пам'яті "нової радянської людини"” (Клименко О.) розглядає жіночі вечори спогадів; також, “Україна у Другій світовій війні: історіографічні дискусії та пам'ять” (Хом'як О.) звертає увагу на досвід жінок в Другій світовій війні; На магістерському рівні було знайдено 1 курс серед трьох освітніх програм - “Проблеми соціорелігійної історії в Україні XVI-XX ст.” (Шліхта Н.) пропонує написати студентам письмову роботу-дослідження на тему “Дисциплінування та побожність населення Гетьманщини за матеріалами шлюбних практик”.

На спеціальності **Філософія**, за навчання відповідає кафедра філософії та релігієзнавства. На бакалаврському рівні виявлено 12 дисциплін, дотичних до

тематик гендерних студій. З них неочевидними є наступні 9: 5 видів дисципліни “Релігієзнавство” для різних спеціальностей (Головащенко С.) - викладач торкається у всіх своїх дисциплінах (включно з іншими на кафедрі теми ролі та значення жінки в релігії), “Неорелігії світу” (Тітаренко В.) - присутня критика окремих складових релігії (зокрема, регламентації щодо життя та сексуальних стосунків), “Жінки в християнській традиції” (Розумна Ю.) - розглядається ставлення до жінок у християнстві впродовж віків, постаті жінок реформаторок у християнстві (Еллен Уайт, Мері Бейкер Едді) та важливість статі в релігії, “Філософська антропологія” (Козловський В.) - аналізується людська чуттєвість (еротика і сексуальність) та феміністичні моделі тілесності (С. де Бовуар, Дж. Батлер), “Символіка людського тіла в культурі: між розумом і чуттєвістю” (Лютий Т.) - оглядаються такі теми як: культурна й антропологічна площина еротичного/сексуального (гендерна й еротична ідентифікація, феномен оголення і сорому, сексуальна індустрія сучасності, феномен порно як гіперреальність). На магістерського рівні даної спеціальності було виявлено загалом 6 дисциплін, що підпадають під запити дослідження. З них варто звернути увагу на наступні 4: “Феноменологія” (Кебуладзе В.) - тематика тілесності, Гуссерль, “Методологічні проблеми історико-філософського пізнання” (Менжулін В.) - огляд феміністичного перегляду історико-філософського канону й феміністична критика, “Сучасний лібералізм: філософія, економіка та політичні практики” (Козловський В.) - теми нерівності, фактичні й формальні права та про соціальну справедливість (Ролз), “Постколоніальні студії” (Лютий Т.) - тема співвідношення фемінізму й постколоніальних процесів (Співак).

Спеціальність **Культурологія**, бакалаврського рівня навчання, має 5 дисциплін, що висвітлюють гендерно дотичні тематики: “Ісламська культура” (Нікіщенко Ю.) - розглядаються роль жінки в ісламському світі. На дисципліні “Соціальна і культурна антропологія” (Джулай Ю.) розглядається критика патріархальної теорії родинних стосунків; аналіз культури в антропологічних дослідженнях М. Мід з висвітленням практик статевого виховання та сексуальності. Професійно-орієнтований курс “Особистість в культурі Заходу в постметафізичний період” (Івашина О.) пропонує до розгляду на рівні з чоловіками-особистостями жінок-особистостей та їх культурний внесок: особистість Катрін М. в романі Катрін Мілле “Сексуальне життя Катрін М.”, Гертруда Стайн як “перша леді” європейського авангарду. “Сучасна культура Заходу” (Івашина О.) висвітлює теми: мізогінії в контексті Отто Вайнінґера: “жінка є винятково і ґрунтовно сексуальною...”, а також Гедоністичну революцію (звільнення сексуального, звільнення жінки та людини) “Культура США і Канади з XVI по XX століття” (Івашина О.) пропонує до вивчення теми: роль феміністської критики стосовно розуміння сексуальності в США та постать Сідні Шерман – найвідомішої актуальної американської художниці. На магістерському рівні не було виявлено дисциплін, які могли б бути дотичними до гендерних тематик

Спеціальність **Філологія (спеціалізація: українська мова та література)** має загалом 9 гендерно дотичних дисциплін. 5 з них викладаються в межах освітньої програми *Мова, література, компаративістика*, бакалаврського рівня. “Магія в

українській літературі: чари, відьомство, ворожіння” (Борисюк І.). Тут розглядаються джерела жіночої магії (родова влада матріархального), шлюб як доля, відьомство як жіноча сила. Також курс “Сучасна українська література” (Борисюк І.) висвітлює теми жіночої поезії вісімдесятих років; жіночого письма дебютанток 90-х років; прози останніх двох десятиліть (гендерна ідентичність); прозу О.Забужко (феміністичний та постколоніальний дискурс); межі жіночого письма (тілесний досвід, мовні табу, постгеноцидна травма свідомості). “Американська велика проза ХХ ст.” (Веретельник Р.) розглядає в одній з тем феміністське та гендерне моделювання прози. Курс “Фольклористика” (Борисюк І.) розглядає роль та образи чоловіків та жінок в традиційному і сучасному фольклорі: сексуальні практики і табу, сороміцький фольклор і практика табування, стосунки жертви і вбивці, пошук дружини (чоловіка). “Література американського кіберпанку” (Семків Р.) висвітлює тему розпаду гегемонної маскулінності у світі майбутнього, жіночі образи кіберпанку в контексті традиційного образу *femme fatale*, а також куртуазне кохання у масовому кіберпанк-кіно на тлі десексуалізації людських взаємин в літературі класичного кіберпанку.

А також 4 дисципліни викладаються в межах освітньої програми *Теорія, історія літератури та компаративістика*, магістерського рівня. Тут маємо нормативну дисципліну “Гендерний дискурс українського модернізму” (Агєєва В.). Також нормативна дисципліна 2 року навчання “Література в контексті культурних студій” (Пронкевич О.) містить тему: конструювання ідентичностей засобами літератури: національний, гендерний, соціальний виміри. Та пропонує до розгляду роботу Тамари Гундорової “*Femina Melancholica*. Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської”. На курсі “Актуальні проблеми сучасного літературознавства” (Семків Р.) присвячено дві лекції розвитку феміністичної критики та гендерним студіям: Французька феміністична теорія другої хвилі: Л. Іріґаре, Ю. Крістева, Е. Сіксу. Американський радикальний фемінізм 2 пол. ХХ ст. К. Міллетт. Гендерне прочитання та квір-студії. Е. Кософські Седжвік. Дж. Доллімор. Протягом навчання на курсі “Літературний побут в Україні 1910-1930-ті роки” (Пашко О.) студенти та студентки мають змогу зробити практичне завдання частиною якого є виявлення чоловічого та жіночого письма в спогадах, а також написати індивідуальну роботу на тему близьку до “Жіноча кар’єра та емансипація у творах письменниць 1920-х рр.” Варто зазначити, що всіма вищезазначеними курсами опікується кафедра літературознавства імені Володимира Моренця.

На спеціальності **Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська)**, яка опікується декількома кафедрами (наприклад, основна - кафедра англійської мови), знайдено 3 курси, з яких всі є неочевидними. На бакалаврському рівні це курс “Українські мовні норми у контексті сьогодення” (Браїлко Ю.), де розглядається фемінітивізація лексики. На магістерському рівні: “Основи художнього перекладу” (Рудницька Н.) розглядає гендерний аспект художнього перекладу; “Лінгвістична експертиза” (Браїлко Ю.) розглядає гендерні аспекти комунікації.

ФОЗ (факультет охорони здоров’я, соціальної роботи і психології)

На спеціальності **Соціальна робота**, де основна кафедра - "Школа соціальної роботи імені професора Володимира Полтавця", на бакалаврському рівні знайдено 4 курси, 3 з яких неочевидні: "Основи соціальної реклами" (Кріжік К.) - згадує питання гендерної рівності серед різних категорій суспільства і пропонує студентам рефлексувати на цю тематику. Гендерна рівність, згідно з Законом України "Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок" (набрав чинності з 1 січня 2006 року)²⁷ - це рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства (розділ 1, стаття 1); "Соціологія девіантної поведінки" (Заблоцька К.) пропонує на огляд гендерно чутливі тематики: зґвалтування, проституція та гомосексуальні стосунки; "Соціальна робота в громаді" (Ростовська Т.) згадує гендерно орієнтоване бюджетування проєктів для громади, пропонує читати відповідні матеріали та пройти додаткові курси. На магістерському рівні ж не вдалося знайти жодного випадку, що підпадає під запити дослідження.

Спеціальність **Психологія** має основну кафедру - кафедра психології і педагогіки. На її бакалаврському рівні вдалося знайти 1 очевидний курс "Психологія сім'ї" (Поліщук С.). На магістерському ж рівні не вдалося виявити жодного випадку, що підпадає під запити дослідження.

Громадське здоров'я - магістерська програма. Вдалося виявити 1 очевидний випадок дисципліни, дотичної до тематик гендерних студій, на кафедрі "Школи громадського здоров'я" - курс "Здоров'я матері та дитини" (Віленський А.).

Менеджмент в охороні здоров'я - також магістерська програма. Тут вдалося знайти 1 очевидний випадок на кафедрі Школи громадського здоров'я - "Сексуальна освіта та здоров'я" (за курсом не закріплені викладачі).

ФПвН (Факультет правничих наук)

Спеціальність **Право** має 4 кафедри. На бакалаврському рівні вдалося знайти 4 курси, 3 з яких неочевидні: "Трудове право" (Яцкевич І.) розглядає Кодекс законів про працю - єдиний кодекс в Україні, який на пряму забороняє дискримінацію залежно від сексуальної орієнтації (див. стаття 2)²⁸; "Європейське право з прав людини / European Human Rights Law (англ. мовою)" (Задорожна Н.) розглядає Європейську конвенцію з прав людини, що має, наприклад, статтю 5 про "Рівноправність кожного з подружжя"²⁹; "Судова медицина та психіатрія" (Михайличенко Б.), де у темі 9 є підтема "Експертиза статевих злочинів". На магістерському рівні не знайдено жодного курсу.

На спеціальності **Публічне управління та адміністрування**, що в основному опікується кафедрою Кафедра "Києво-Могилянська школа врядування імені Андрія Мелешевича", вдалося знайти 2 очевидні курси "**Міжнародний захист**

²⁷ Офіційний Вебпортал Парламенту України. (2023). Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

²⁸ Офіційний Вебпортал Парламенту України. (2023). Кодекс законів про працю України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

²⁹ ECHR - European Court of Human Rights. (2021). Європейська конвенція з прав людини https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ukr

гендерних прав і прав дітей” (Скалецька З.) та “Конфліктологічна і гендерна експертиза управлінських рішень” (Новицька Т.). На магістерському рівні знайдено 1 неочевидний курс - “Економічні та політичні аспекти аналізу політики” (Кілієвич О.), де слухачі дізнаються про загальні підходи до визначення та аналізу впливів політики, зокрема, гендерних впливів.

1.3.3. Факультети з найменшою кількістю дисциплін, дотичних до тематик гендерних студій, або їх відсутністю

ФПРН (факультет природничих наук)

Було виявлено вибіркового курсу на спеціальності **Біологія та біохімія**, який має в собі ознаки поєднання біологічного та соціального: дисципліна “Біологічні основи поведінки людини” (Мартиненко В.) розглядає статеві відмінності в поведінкових реакціях людини та причини їх виникнення. В результаті консультації з баддї даної освітньої програми на предмет наявності гендерних тематик, одна зі студенток зазначила, що на дисциплінах “Молекулярна біологія” (Антонюк М., Плигун В.) та “Генетика” (Плигун В., Терновська Т.) під час вивчення історичного аспекту, викладачі згадували про дискримінацію жінок, присвоєння їх наукових досягнень чоловіками (Розалінд Франклін, Естер Ледерберг). Однак під час самостійного опрацювання силабусів не вдалось знайти відповідної інформації.

У зв'язку з тематичною специфікою освітньої програми, на курсах висвітлюються тематика статі, а не гендеру. Варто зазначити, що інші дисципліни розглядають особливості формування статі, статевих клітин, статевого розвитку, статеві генетичні та анатомічні відмінності, однак біологічним відмінностям ніде не приписуються соціальні характеристики. Слід зауважити, що не було виявлено закріплення ідей біологічного детермінізму в питаннях соціальної різниці між чоловіками та жінками.

Цікавим зазначити буде, що в результаті первинного аналізу назв з загального переліку курсів спеціальності **Хімія** було виділено дисципліну “Косметична хімія” (Мурланова Т.). Однак в ході глибшого аналізу не було виявлено жодних характеристик, які б говорили про наявність гендерних стереотипів (наприклад щодо використання косметичних засобів).

На магістерському рівні спеціальності **Екологія** було виявлено дисципліну “Теорія і практика сталого розвитку” (Хлобистов Є.), яка містить тему “Соціальна складова сталого розвитку: «соціальні ліфти», обмеження, традиції, упередження”, що розглядає проблему рівності у суспільстві. А також надається можливість написати реферат “Гендерна рівність та сталий розвиток. Роль гендерно-вразливих спільнот у сталому суспільному зростанні”.

ФЕН (факультет економічних наук)

На бакалаврському рівні вдалось знайти дисципліни, що потенційно містять в собі розгляд гендерних тематик, а саме “Економіка праці”. Курс “Економіка праці” від кафедри економічної теорії (Кримова М.) розглядає тему “Політика доходів та оплата праці”. А також курс “Економіка праці” від кафедри маркетингу та управління бізнесом (Моголова М.) має тему “Оплата праці та її регулювання”. В межах цих тем

може потенційно вивчатись питання нерівної оплати праці жінок та чоловіків, однак чітко цього в силабусах не проартикульовано.

На магістерському рівні було виокремлено 3 дисципліни, що потенційно можуть містити в собі гендерні тематики, адже у силабусах було виявлено теми, пов'язані з соціально-економічними питаннями, зокрема нерівністю: “Економіка праці та інклюзивного розвитку” (Артьомова Т.), “Соціальна економіка” (Шевченко О.) та “Сучасні економічні теорії та економічна політика” (Бажал Ю.). Однак чіткої артикуляції в РТП саме на гендерному аспекті нерівності на ринку праці або ж гендерному розриві в оплаті праці виявлено не було.

ФІ (факультет інформатики)

Після проведеного аналізу каталогу дисциплін усіх кафедр даного факультету та спілкування з бадді усіх спеціальностей обох рівнів навчання - можна стверджувати, що даний факультет майже повністю має суто технічне спрямування та не заглиблюється у тематики гендерних студій і не є до них дотичним.

З усіх дисциплін, можна виділити лише 2 дисципліни бакалаврського рівня, які в своїй освітній програмі є малою мірою дотичними до теми цього дослідження, оскільки студенти розглядають постаті жінок-науковиць під час вивчення предмета. Цими дисциплінами є: “Історія української кібернетики” (Гороховський С.) на кафедрі інформатики - тут розглядалася постать Катерини Логвинівни Ющенко - та “Основи фотографії” (Смиш О.) з кафедри мультимедійних систем.

Станом на квітень 2024 року, це усі дисципліни, що підпадають під запит дослідження. Натомість усі інші є поглибленими у специфіку кожної спеціальності та займаються більш технічними аспектами (написання коду, аналіз вразливостей систем, математичні розрахунки, точні формули тощо), що не передбачає виявлення випадків, що підпадають під запити дослідження.

Розділ 2. Гендерний аналіз активностей у НаУКМА

2.1. Студентське самоврядування і студентські активності в НаУКМА: гендерний аналіз

Заторська Марія, Стрига Ольга, Садова Іолана

2.1.1. Гендерний розподіл у студентському самоврядуванні

Студентське самоврядування НаУКМА (СС) відображає різноманіття складових органів університетської спільноти. Вони виступають як прямі представники інтересів студентства НаУКМА, проте склад та гендерна структура відрізняються. Станом на вересень 2023 рік, діяльність СС включала організації:

1. *Студентська колегія XXIII скликання;*
2. *Конгрегація студентів;*
3. *Студентська виборча комісія;*
4. *Старости груп;*
5. *Студентські Ради гуртожитків;*
6. *Контрольно-ревізійна комісія;*
7. *Представники студентської спільноти у Вченій раді НаУКМА.*

Тож за результатами зібраних даних, що відображені у *Таблиці 2.1.1.1*, можна виявити значні відмінності у гендерному складі різних органів студентського самоврядування. Зокрема, Студентська Колегія у своєму складі має 7 людей. Чоловіки у цій організації переважають і становлять 5 осіб, тоді як жінок лише 2. Іншим органом, де спостерігається переважання чоловіків є Конгрегація Студентів (КС). За даними, що розміщеними на сторінці КС, співвідношення чоловіків та жінок ближче до рівності, проте чоловіки все ще переважають, складаючи 60% у порівнянні з 40% жінок.

Гендерний склад студентської виборчої комісії має найближчий показник розподілу до гендерного паритету - 7 чоловіків (54 %) і 6 жінок (46%),

Розглядаючи старост груп як орган студентського самоврядування – жінки переважають, складаючи 71% від загальної кількості. Проте на відміну від старост груп, у контрольно-ревізійній комісії спостерігається повна відсутність жінок, а усі 3 члени студентського самоврядування є чоловіками.

Представники та представниці студентської спільноти у Вченій раді НаУКМА мають рівний розподіл чоловіків та жінок, що може свідчити про дотримання принципу гендерного паритету та про належну увагу до рівного представництва в рішеннях академічного життя.

У цілому, гендерний розподіл у структурах студентського самоврядування НаУКМА відсотково переважають жінки, складаючи 61% від усіх членів та членкинь студентського самоврядування. Проте варто зазначити, що перевага жінок у даному контексті є через їхню високу залученість на посадах старост груп. Попри тенденцію до гендерного паритету, все ще до участі у студентському самоврядуванні більше залучені чоловіки.

Таблиця 2.1.1.1 Гендерний розподіл у студентському самоврядуванні станом на березень 2024, НаУКМА

Студентське Самоврядування	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
Студентська Колегія	7	5	71 %	2	29 %
Конференція студентів	20	12	60 %	8	40 %
Студентська виборча комісія	13	7	54 %	6	46 %
Старости груп	105	31	30 %	74	70 %
Контрольно-ревізійна комісія	3	3	100 %	0	0 %
Представники студентської спільноти у Вченій раді НаУКМА	2	1	50 %	1	50 %
Загалом	150	59	39,3 %	91	60,7 %

2.1.2. Гендерний розподіл у студентських організаціях

Із понад 40 студентських організацій, які активно діяли у квітні 2023 року за даними Звіту президента НаУКМА за 2023 рік, станом на березень 2024 року нам вдалося зібрати дані щодо гендерного складу 17 студентських організацій. Серед них такою є кількість організацій, які були поділені за родом їхньої діяльності:

- **1 організація ЗМІ:** Радіо Квіт;
- **7 організацій культури, субкультури, мистецтва:** o.poetry, SQUAD21, KMA's GeekLab, Музичний хаб “КУТ”, Mohyla Art Week, KMA Gift Shop, Український студент;
- **4 організації професійного розвитку:** Асоціація студентів політологів, Synapse Space, EWB, Fido;
- **5 соціальних ініціатив:** Бадді НаУКМА, Вступ НаУКМА, ЕкоКлуб “Зелена Хвиля”, Спудейське братство НаУКМА, ФОСА.

З отриманих даних можна прослідкувати загальну тенденцію більшої залученості жінок до студентських організацій різного роду діяльності, як серед ЗМІ, так і серед організацій культури, субкультури, мистецтва; професійного розвитку та соціальних ініціатив. Кількісно лише 2 організації із 17 мають у своєму складі більше чоловіків ніж жінок. Таким чином, можемо говорити про те, що жінки більш зацікавлені у позанавчальних активностях НаУКМА, що передбачають групову соціально-активну діяльність.

Перш за все, гендерний розподіл **ЗМІ** на прикладі студентської організації «Радіо Квіт» показав значну кількісну відмінність гендерного складу, де жінки складають 87% організації (39 учасниць), а чоловіки, відповідно, лише 13% (6 учасників), що є далеким від гендерної рівності (Таблиця 2.1.2.1). Проте, розглядаючи гендерний розподіл серед ЗМІ в НаУКМА, важливим є те, що поширювати висновки та узагальнювати результати на діяльність інших організацій у сфері ЗМІ буде неправильним, враховуючи невелику кількість даних для аналізу.

Таблиця 2.1.2.1 Гендерний розподіл серед ЗМІ станом на березень 2024, НаУКМА.

ЗМІ		Голова організації	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
1	Радіо Квіт	жінка	45	6	13%	39	87%

Гендерний склад студентських **організацій культури, субкультури та мистецтва** НаУКМА демонструє відсутність гендерного паритету (Таблиця 2.1.2.2), адже серед об'єднань цього спрямування 77% жінок та 23% чоловіків, що може бути свідченням горизонтальної гендерної сегрегації. Таким чином, жінок у відсотковому співвідношенні значно більше ніж чоловіків серед представництва організацій, пов'язаних з творчістю, креативом та мистецтвом: 94% студентської організації «o.poetry» – жінки; у складі «Mohyla Art Week» – 95% жінок; у складі «SQUAD21» - 96% жінок; серед «KMA's GeekLab»-у – 70% жінок; серед Музичного хабу "KYT" – 75% жінок. А представницями «KMA Gift Shop» є виключно жінки – всі 100% (11 учасниць). Це є певною демонстрацією та підкріпленням уявлень про жінок, як більш схильних до творчої, «нетехнічної» діяльності.

За отриманими даними, лише серед представників організації «Український студент», яка є організацією націоналістичного спрямування, частка чоловіків складає більшість – 61%, проти 39% жінок (Таблиця 2.1.2.2).

Таблиця 2.1.2.2 Гендерний розподіл організацій культури, субкультури та мистецтва НаУКМА станом на березень 2024.

Культура, субкультури, мистецтво		Голова організації	Загалом	Чоловіки	%	Жінки	%
1	o.poetry	жінка	16	1	6%	15	94%
2	SQUAD21	жінка	25	1	4%	24	96%
3	KMA's GeekLab	чоловік	127	38	30%	89	70%
4	Музичний хаб "КУТ"	чоловік	61	15	25%	46	75%
5	Mohyla Art Week	жінка	42	2	5 %	40	95%
6	KMA Gift Shop	жінка	11	0	0%	11	100%
7	Український студент	чоловік	18	11	61%	7	39%
Загалом			300	68	20%	232	77%

Гендерний розподіл серед **організацій професійного розвитку** (Таблиця 2.1.2.3) продовжує тенденцію гендерного розриву серед членства в організаціях, де більшістю є жінки. Загальний відсоток жінок тут становить 60%, а чоловіків – 40%. Проте розрив між кількістю чоловіків та жінок серед групи організацій професійного розвитку є найменшим серед груп організацій інших видів діяльності.

Таким чином, більшість представництва складають жінки у таких організаціях: «Асоціація студентів політологів» (62%), «Synapse Space» (80%) та «EWB» (89%). Організацією, де кількість чоловіків є більшою за кількість жінок серед організацій професійного розвитку є «Fido» - організація, що займається розробкою проєктів у сфері ІТ. Ці дані підтверджують гендерованість ІТ як сфери діяльності, а також той факт, що технічною та пов'язаною з математикою діяльністю займаються статистично більше чоловіки.

Таблиця 2.1.2.3. Гендерний розподіл серед організацій професійного розвитку НаУКМА станом на березень 2024.

Професійний розвиток	Голова організації	Загалом		%	Жінки	%
----------------------	--------------------	---------	--	---	-------	---

				Чоловік и			
1	Асоціація Студентів Політологів	чоловік	121	46	38%	75	62%
2	Synapse Space	жінка	10	2	20%	8	80%
3	EWB	жінка	35	4	11%	31	89%
4	Fido	?	57	37	65%	20	35%
Загалом			223	89	40%	134	60%

Представницями **соціальних ініціатив** у більшості є жінки – 82% від загальної кількості членів досліджуваних організацій цього роду діяльності (*Таблиця 2.1.2.4*). 70% представництва Спудейського братства НаУКМА складають жінки і 30% - чоловіки. До соціальної ініціативи «Бадді НаУКМА» цього року доєдналось 75% жінок і 25% чоловіків. «Вступ НаУКМА» цього року представляють 81% жінок і лише 19% чоловіків.

Найбільш вагомими серед соціальних ініціатив є відмінності гендерного розподілу в організаціях «ЕкоКлуб «Зелена Хвиля» та «ФОСА» (Феміністична організація студентства Академії). Станом на березень 2024 року в ЕкоКлубі «Зелена Хвиля» 96% жінок (26 учасниць і 1 учасник-чоловік). Кількість жінок у складі «ФОСА» також складає 96% проти 4% чоловіків, де із 45 учасників лише двоє чоловіків, що, ймовірно, спричинено спрямованістю організації на висвітленні саме жіночого досвіду.

Переважає більшість жінок серед соціальних ініціатив може служити підтвердженням укорінених у суспільстві очікувань щодо жінок, де саме на жінок більшою мірою покладають обов'язки, пов'язані зі збереженням «мікроклімату», наприклад, у родинних стосунках. Разом із цим, від жінок загалом очікується, що вони покликані для допомоги оточуючим та природі, є співчутливими та повинні виконувати так звану емоційну роботу - надавати підтримку, допомогу, співчуття та спілкування³⁰, - тобто ті риси, які і прагнуть розвивати перелічені соціальні ініціативи.

Також можемо говорити про те, що жінки є більш активними у публічному житті. Дослідження активності студентської молоді, проведене дослідницькою групою Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»³¹ у 2019 році, встановило, що загалом більший відсоток жінок, ніж чоловіків,

³⁰ Марценюк, Т., Плахотнік, О. (2017). У М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманова (ред.) Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей (3 видання, випр. і доп.) (с. 94)

³¹ Агаларова, К. А., & Ляшенко, Н. О. (2021). Особливості соціальної активності студентів: ґендерний аспект. (с. 41)

беруть участь у громадських організаціях та соціальних проектах. До того ж, у результаті цього дослідження було виявлено, що волонтерські об'єднання та екологічні організації є більш затребувані для жінок, ніж для чоловіків, що підтверджується також і на прикладі нашої роботи.

Таблиця 2.1.2.4 Гендерний розподіл серед соціальних ініціатив НаУКМА станом на березень 2024.

Соціальні ініціативи		Голова організації	Загалом	Чоловік	%	Жінки	%
1	Бадді НаУКМА	жінка	100	25	25%	75	75%
2	Вступ НаУКМА	жінка	63	12	19%	51	81%
3	ЕкоКлуб "Зелена Хвиля"	жінка	27	1	4%	26	96%
4	Спудейське братство НаУКМА	жінка	20	6	30%	14	70%
5	ФОСА	жінка	45	2	4%	43	96%
Загалом			255	46	18%	209	82%

2.1.3. Тенденції гендерної сегрегації серед керівного складу СО

Виходячи з даних *Таблиці 2.1.3.1*, можемо побачити, що нерівномірність розподілу чоловіків і жінок на керівних посадах СО є. Загалом, якщо порівнювати кількість чоловіків і жінок на керівних посадах усіх СО, то жінок серед них більше, ніж чоловіків (75%).

Таблиця 2.1.3.1. Гендерний розподіл серед керівного складу СО станом на березень 2024.

Діяльність студентської організації	Голова студентської організації				
	загалом	чоловіки	%	жінки	%
ЗМІ	1	0	0%	1	100%

Культура, субкультури, мистецтво	7	3	43%	4	57%
Професійний розвиток	3	1	33%	2	67%
Соціальні ініціативи	5	0	0%	5	100%
Загалом	16	4	25%	12	75%

Найбільшої фемінізації набули студентські організації, що займаються соціальними ініціативами та ЗМІ, 100% від кількості голів цих організацій є жінки. У сфері професійного розвитку із трьох організацій лише одна має на керівній посаді чоловіка, решта – жінки. Ці показники цілком сходяться з показниками щодо членів та членкинь організацій, жінок там так само більше, ніж чоловіків. Різноманітнішою є ситуація серед студентських організацій, що займаються культурою, субкультурами та мистецтвом. З 7 організацій, чоловіки є головами у трьох (43%), а жінки – у чотирьох (57%). Вище ми могли побачити, що у цій сфері серед учасників жінок значно більше за чоловіків (77%), проте серед голів у організаціях цієї сфери ситуація вирівнюється.

2.2. Культурне дозвілля в НаУКМА: гендерний аналіз

Сідько Олександра, Чемерис Олена, Кобзар Марина

2.2.1. Гендерний склад керівництва творчих колективів, організаторів культурних та освітніх заходів

Культурно-мистецький центр (КМЦ) у Національному університеті Києво-Могилянській академії (НаУКМА) — відділ виховної роботи та дозвілля (ВВРД), який є важливим структурним елементом університету, що виконує важливі функції у сфері культурної та мистецької діяльності студентської спільноти.

Основні цілі КМЦ:

1. Створення культурного середовища, яке сприяє всебічному розвитку студентів.
2. Організація дозвілля студентів, зокрема через залучення їх до участі у мистецьких заходах та роботі у творчих студіях.
3. Проведення виховної роботи через знайомство студентів з досягненнями української та світової культури.
4. Розвиток культурних та мистецьких традицій НаУКМА.

Місія КМЦ полягає у створенні багатогранного культурного середовища, яке дозволяє всебічно розвиватись студентству НаУКМА, що сприятиме формуванню центрального творчого середовища для самовираження спільноти студентів. При цьому КМЦ активно співпрацює зі студентськими організаціями, які виступають

ініціаторами та організаторами більшості культурних заходів, саме завдяки підтримці та відкритій політиці діяльності ВВРД.

Аналіз гендерної структури Культурно-мистецького центру (КМЦ) у НаУКМА дозволив нам виявити ключові особливості у розподілі ролей серед керівників творчих колективів, організаторів культурних та освітніх заходів. В дослідженні враховуються дані про працівників КМЦ, які займали керівні позиції або мали значний вплив на діяльність центру та зазначені у звітах.

У результаті аналізу ключових постатей у звітах про діяльність КМЦ ми виявили такі ключові фігури:

- Олександр Жигун, народний артист, керівник народної хорової капели «Почайна»;
- Олена Семенова, концертмейстер хорової капели «Почайна»;
- Анна Краснікова, керівник студентського хору «Момент»;
- Ігор Цикура, керівник художньої студії «Антресоля»;
- Тетяна Шуран, керівник студентського театру-студії;
- Владислава Осьмак, керівник краєзнавчо-екскурсійної студії «Школа киеволюбів»;
- Діана Клочко, відповідальна за мистецтвознавчий напрямок.

У гендерному розподілі керівних ролей спостерігається дисбаланс у сторону жінок. Жіноче представництво переважає в організаційних та культурно-просвітницьких аспектах діяльності КМЦ, оскільки жінки, як Олена Семенова, Анна Краснікова, Тетяна Шуран, Владислава Осьмак та Діана Клочко, відіграють ключові ролі в організації та сприянні більшості заходів, що проводились. Чоловіче представництво, зокрема Олександр Жигун та Ігор Цикура, домінує у сферах, пов'язаних із музикою та візуальним мистецтвом, але цей фактор скоріше можна віднести до виключень, ніж до правила. Адже така картина гендерного дисбалансу властива не тільки для НаУКМА, а і для всієї культурної сфери в освітніх закладах в Україні, про що йдеться у статті на "Гендер в деталях"³², так і у світі, що можна побачити зокрема у дослідженні UNESCO³³.

З однієї сторони, значне представництво жінок на керівних посадах, особливо у сферах культурного менеджменту та освітніх ініціатив, вказує на позитивну динаміку у зміщенні гендерних стереотипів і створенні рівних можливостей для жінок у культурній галузі та професійній реалізації.

Тенденція жіночого лідерства в КМЦ може відображати загальні соціальні зміни, де жінки все активніше беруть на себе ролі лідерок і керівниць у різних сферах, що не може не радувати, оскільки нашою думкою про шлях до гендерної рівності. Це, своєю чергою, сприяє руйнуванню гендерних бар'єрів і підвищенню рівня гендерної рівності у суспільстві загалом.

³² Курна, О. (2017). Коли чоловіки зверху, або «скляна стеля» української вищої освіти. Гендер в деталях.

[https://genderindetail.org.ua/season-topic/osvita-i-prosvita/koli-choloviki-zverhu-abo-sklyana-stelya-ukrainskoi-vischoi-osviti-134076.html](https://genderindetail.org.ua/season-topic/osvita-i-prosvita/koli-choloviki-zverhu-abo-sklyana-stelya-ukrainskoi-vischoi-osviti)

³³ Global Education Monitoring Report Team. (2022). Global education monitoring report 2022: Gender report, deepening the debate on those still left behind (ISBN 978-92-3-100524-4). <https://doi.org/10.54676/RCZB6329>

Говорячи про стан гендерної репрезентації та рівності у культурній сфері, можна сказати що такий гендерний розподіл серед культурних діячів і діячок НаУКМА є проявом горизонтальної гендерної нерівності. Сфера освіти в Україні не є високооплачуваною, особливо якщо не стосується керівних посад на рівні очільників факультетів та університетів. Тож першою причиною переважного жіночого представництва серед діячів КМЦ є фінансова ситуація у сфері глобально. Другою причиною, є гендерні стереотипи щодо ніби-то кращої реалізації жінок у сферах пов'язаних із роботою з дітьми, педагогікою, гуртками та студіями, творчістю тощо, що детальніше описано в роботі Оксамитної³⁴.

2.2.2. Типізація заходів, пов'язаних з гендерною рівністю за 2022-2023 та 2023-2024 роки

За останні два роки, у НаУКМА займалися питаннями гендерної рівності, організовуючи ряд культурних, виховних та освітніх заходів, спрямованих на підвищення обізнаності та співпрацю між студентськими організаціями. Заходи були систематизовані відповідно до типів активностей (Таблиця 2.2.2.1). Ці ініціативи охоплювали широкий спектр тем — від ролі жінок у літературі, культурі та науці до більш загальних дискусій, літературних вечорів, тематичних зустрічей, які демонстрували широкий спектр тем гендерної рівності.

Таблиця 2.2.2.1. Типізація заходів на тематику гендерної рівності за 2022-2023 та 2023-2024 роки спільно з ВВРД/КМЦ та студентськими організаціями в НаУКМА.

№	Тип заходу	2022-2023	2023-2024
1	Лекції та освітні заходи	6	3
2	Дискусійні заходи та панельні дискусії	2	1
3	Тематичні зустрічі та вечори	3	2
4	Презентації книг та літературні заходи	2	2
5	Кінопокази та перегляд фільмів	1	0
6	Подкаст	1	0
	Всього	15	8

За 2022-2023 рік, Культурно-мистецький центр НаУКМА (КМЦ) долучався до підтримки та розвитку гендерної рівності через організацію освітніх та культурних

³⁴ Оксамитна, С. М. (2004). Гендерні ролі та стереотипи. У М.М. Скорик (ред.) Основи теорії гендеру: навчальний посібник (С. 157-181). К.: К.І.С.

подій. Одним із прикладів є лекція *“Мандри українок з фотоапаратом: Софія Яблонська, Ірина Пап”*, яка відбулася 26-го серпня 2022 року.

Студентські організації також проявляли включеність і не залишилися осторонь теми гендерної рівності. Вони ініціювали ряд заходів, як, наприклад, 25-го лютого 2023 року Читацький клуб провів обговорення збірки *“Країни жіночого роду”*.

Ще однією значущою подією стала зустріч з Ярославою Кравченко 17-го березня 2023 року, організована Mohyla Art Week.

Крім того, 18-го березня 2023 року у “Білому просторі” відбувся літературний вечір *“Поезія жіночого роду”*.

У рамках заходів, що висвітлюють важливість гендерних питань, відбувся кінопоказ фільму *“Приховані фігури”* 10 березня 2023 року в Білому просторі.

Окрім цього, обговорення культурних та гендерних питань зробив подкаст *“Культурні касети”*, випуск якого відбувся 11 липня 2023 року. Подкаст, організований Mohyla Art Week і ведений Бойченком Єгором та Сизоненко Анастасією, зосередився на аналізі української літератури через призму твору Оксани Забужко *“Польові дослідження з українського сексу”*.

Також, окремої уваги заслуговує *“Тиждень гендерної рівності”*, який був проведений у НаУКМА і спрямований на підвищення обізнаності з гендерних питань, хоча і не був прямо пов'язаний з КМЦ. Основні лекції організувала кандидатка соціологічних наук, доцентка Тамара Марценюк. Серед них – зустріч і дискусія *“Гендерні студії в НаУКМА: від 1990-х і до сьогодні”*, яка відбулась 5 вересня 2022 року, а також лекція *“Гендерна рівність у військовій сфері: проєкт “Невидимий батальйон””*, яка пройшла наступного дня. Інша значуща лекція *“Жіноче політичне лідерство під час війни: Ірина Тишко”*, що відбулася 8 вересня.

Крім того, студентські організації НаУКМА активно просували теми гендерної рівності через ряд інформаційних заходів, які хоча й не були організовані безпосередньо КМЦ, значно сприяли підвищенню обізнаності в університетській спільноті. Наприклад, 11 лютого 2022 року відбулася панельна дискусія *“Who runs the science? Girls!”* організована послами та посолками європейської молоді в Україні.

Презентація книги *“Про що він мовчить”*, що відбулася 6 квітня 2023, організована Creative Women Publishing і Squat 17b, включала обговорення 50 особистих історій, що стосувались маскулінності.

19 жовтня 2022 року Жіноча Ліга організувала лекцію і дискусію під назвою *“Women at war: виборюючи право на життя”*, яку анонсував Спудейський вісник. Захід зосередив увагу на участі жінок у військових діях, їх внеску в захист прав та свобод.

Окремо важливою була лекція *“Українські письменниці у чекістських застінках”*, проведена 9 травня 2023 року Музеєм видатних діячів української культури. У фокусі заходу було дослідження долі українських письменниць під час Великого терору, їхній вплив на літературу і виклики, з якими вони зіткнулися.

Крім того, 9 березня 2023 року відбулася благодійна панельна дискусія *“Роль жінки у війні”*, яка не була безпосередньо пов'язана з культурним розвитком, але мала освітній характер. Подія підкреслила значення жінок у військових конфліктах і залучила представників ГО “Жіночий ветеранський рух”.

Протягом 2023-2024 навчального року НаУКМА було організовано декілька заходів, що сприяли гендерній інклюзивності та культурному обміну, завдяки тісній співпраці між ВВРД/КМЦ та студентськими організаціями. Серед них були інтерактивні лекції, культурні вечори, та дискусійні панелі, кожен із яких зробив свій вклад у розвиток університетської спільноти.

На зазначений період припадають декілька ключових подій. Зокрема, Читацький клуб НаУКМА провів рефлексію новели Ольги Кобилянської *“Некультурна”* 17 вересня 2023 року. Також, дискусія про Лесю Українку та її патріотично-феміністичну драму *“Бояриня”*, яка відбулася 10 грудня 2023 року.

Феміністична організація студентства Академії (ФОСА) активно сприяла розвитку гендерній інклюзивності, організувавши кілька ключових заходів у 2024 році: 16-го лютого вони провели лекцію *“З якого тіста ми зіплені?”*, 18-го лютого організували тематичний захід *“Коханки”*, а 9-го березня у співпраці з КМА GeekLab, MAW, Ex Libris, ЛАПа та Бадді провели захід *“(Не) свято весни”* в Культурно-мистецькому центрі НаУКМА. Під час події учасники долучились до спіддейтингу, майстрували колажі на феміністичну тематику, створювали дошку досягнень фемінізму, брали участь у сесіях арттерапії, грали в ігротеку, проходили тематичні вікторини тощо.

“Спудейський вісник” також зробив важливий внесок, організувавши лекторії з видатними лекторками Яною Брензей та Христиною Кіт у березні 2024 року, які обговорювали важливі гендерні питання та права жінок.

Не менш значущим був театральний проєкт *“Грані щирості”*, представлений театральною платформою *“І”* 2-го березня 2024 року, який висвітлив різні аспекти жіночої сутності через художній вираз.

Завдяки цим заходам, студентська спільнота НаУКМА мала можливість глибше ознайомитись з гендерними питаннями і активно включатись у культурні та освітні ініціативи, що відображають зобов'язання університету до створення інклюзивного академічного середовища.

2.2.3. Тематичний аналіз заходів із тематики гендерної рівності за 2022-2023 та 2023-2024 роки

Для детальнішого аналізу основних напрямків заходів, що були частиною програми з гендерної рівності ВВРД/КМЦ в НаУКМА протягом 2022-2023 та 2023-2024 навчальних років, події було класифіковано за певними тематиками-маркерами. Усього було виділено 5 основних тематик-маркерів (*Таблиця 2.2.3.1*).

Таблиця 2.2.3.1. Звужений тематичний аналіз заходів із тематики гендерної рівності за 2022-2023 та 2023-2024 роки спільно з ВВРД/КМЦ та студентськими організаціями в НаУКМА.

№	Тематика заходу	2022-2023	2023-2024
1	Присвячені ролі жінок у різних галузях	5	2

2	Присвячені до Міжнародного дня боротьби за права жінок	3	2
3	Присвячені гендерним студіям, гендеру, сексуальній ідентичності, фемінізму	1	3
4	Присвячені гендеру та воєнній тематиці	5	0
5	Присвячені гендеру та насильству	1	1
6	Інші	1	0
	Всього	15	8

Окремою категорією було позначено захід, який фокусується на темі токсичної маскулінності. У *Таблиці 2.2.3.1* цей тип заходу має маркер “Інші”.

Заходи, присвячені ролі жінок у різних галузях

За 2022-2023 навчальний рік було проведено декілька заходів, що обговорювали роль жінок у різноманітних царинах. Так, зокрема, можна виділити зустріч Читацького клубу “*Країни жіночого роду*”. Центральним фокусом зустрічі стало обговорення спадщини та досягнень видатних українок ХХ століття через збірку інтерв'ю, свідчень, архівних документів і довідок, що ілюструвало вплив жінок на історію та культуру України. Такий формат заходу сприяв не лише переосмисленню соціокультурних процесів України з погляду жіночого вкладу, але й відіграв роль у контексті розуміння комплексності соціальних та гендерних ідентичностей жінок.

Тематикою наступного літературного заходу, “*Поезія жіночого роду*”, організованим о.poetry та Білим простором, стала важливість вивчення та вшанування жінок-поетес у контексті гендерних досліджень. Цей захід дозволив не лише відзначити таланти та досягнення розглянутих жіночих фігур, але й став платформою для вираження підтримки та визнання їхнього внеску у світ поезії та культури загалом.

КМЦ, своєю чергою, теж виступили організаторами подій на окреслену тематику. Так, наприклад, слід зазначити про лекцію “*Мандрі українок з фотоапаратом: Софія Яблонська, Ірина Пал*”, де фокус зустрічі полягав у розумінні важливості творчого доробку жінок-фотографинь з погляду гендерної рівності у галузях мистецтва та історії. Під керівництвом мистецтвознавиці Діани Клочко було розглянуто питання існування української жіночої фотографії в минулому столітті, учасників було залучено до обговорення значення презентованих фотографинь для сучасності, їхнього впливу на соціальні та культурні процеси. Подія підкреслила важливість інклюзивності в контексті визнання жіночого досвіду в мистецтві.

Окремо можна зазначити про цілий випуск подкасту “*Культурні касети*” від Mohyla Art Week. На прикладі твору “*Польові дослідження з українського сексу*” Оксани Забужко, було проаналізовано сучасні суспільні та культурні питання в

контексті гендерної рівності та фемінізму. Роль Забужко в українській літературі визначається як важлива не лише з погляду літературного доробку, а й у контексті відтворення гендерних та постколоніальних проблем. Випуск подкасту виступив своєрідною платформою для дискусії про важливі соціокультурні питання, таких як сексуальна ідентичність, влада та підлеглість, міжгендерні відносини.

Серед активностей та ініціатив, що сприяли поширенню усвідомленості в громаді про гендерні питання та були оголошені студентськими організаціями НаУКМА, але не мали прямого зв'язку з КМЦ, варто відзначити панельну дискусію *"Who runs the science? Girls!"* від Synapse Space. Захід був присвячений Міжнародному дню жінок у науці і фокусувався на кар'єрних можливостях для жінок у STEM-галузях. Обговорювалось питання того, як стимулювати участь жінок у наукових дослідженнях та забезпечити рівні умови для їхнього кар'єрного зростання у сфері науки й було підкреслено проблематику гендерної нерівності у науковому середовищі.

У 2023-2024 навчальному році два заходи фокусувались на проблематиці гендерних аспектів творчості письменниць, підкреслюючи питання нерівності у літературі та важливості активізації діалогу на цю тематику. Тут організаторами виступав Читацький Клуб. По-перше, було проведено дискусію новели *"Некультурна"* Ольги Кобилянської, де було порушено питання жіночої незалежності. По-друге, дискусія про Лесю Українку та її поему *"Бояриня"*, де обговорювався внесок патріотично-феміністичних поетес у розвиток українських літературної та культурної площин.

Заходи, присвячені до Міжнародного дня боротьби за права жінок

За 2022-2023 навчальний рік було проведено декілька заходів до Міжнародного дня боротьби за права жінок. Так, наприклад кінопоказ у Білому просторі фільму *"Приховані фігури"*, тематика якого полягала у висвітленні жіночих досягнень у науці та технологіях. Мали місце розмови про боротьбу за права жінок: з якими труднощами зіштовхується жінка сьогодні, зокрема, у кар'єрі. Захід мав на меті розвіяти вкорінені стереотипи про 8 березня як "свято весни та ніжності" і звернути увагу громадськості на більш серйозні аспекти жіночої боротьби за рівність.

Дискусія та панельний захід *"Роль жінки у війні"*, організований Взаємодопомогою від НаУКМА, виявився важливим інтелектуальним форумом, присвяченим обговоренню ролі жінок у війнах як символу сили духу, незламності, відваги та їхнього внеску у забезпечення міжнародного миру. Додаткові спікерки з Громадської Організації "Жіночий ветеранський рух" ділилися власним досвідом, обговорюючи гендерну нерівність у військовій справі.

Варто згадати про тематичну зустріч *"Про фемінізм в умовах війни, міжнародний Рух солідарності HeForShe в Україні та неначасність проблем, із якими стикаються українські жінки"*, де організаторами виступили Mohyla Art Week. Фокус заходу полягав у обговоренні актуальних тем, пов'язаних з правами жінок у контексті сучасної України. Зустріч з Ярославою Кравченко спрямовувалася на обговорення ролі фемінізму у період війни, значення міжнародного Руху

солідарності HeForShe в Україні та дослідження взаємозв'язку між війною, гендером та фемінізмом.

У 2023-2024 навчальному році також мали місце події на окреслену тематику. Це, зокрема, захід *"(Не) свято весни"* від ФОСА разом із партнерами: КМА GeekLab, MAW, Ex Libris, ЛАПa та Бадді НаУКМА. Подія мала на меті викоринити усталені стереотипи про роль сучасної жінки, підкресливши проблему гендерної нерівності, що досі існує.

Окремо також було проведено лекторій з Яною Брензей на КМЦ від Спудейського вісника. У рамках заходу Яна Брензей, телеведуча та громадська діячка у сфері прав жінок, поділилась своїми думками про фемінізм та шкідливість сучасних міфів, що оточують цю тему. Обговорювалося, як суспільством досі поширюються стереотипи щодо поведінки жінок та їхньої інфантильності.

Заходи, присвячені гендерним студіям, гендеру, сексуальній ідентичності, фемінізму

За 2022-2023 навчальний рік можна згадати Тиждень гендерної рівності, організований у стінах НаУКМА Тамарою Марценюк. Зокрема, його структурну частину, дискусію *"Гендерні студії в НаУКМА: від 1990-х і до сьогодні"*.

За 2023-2024 навчальний рік можна виділити декілька заходів. Першою є лекція *"З якого тіста ми зіплені?"* від "Феміністичної Організації Студентства Академії", де учасники отримали можливість поглиблено розглянути значення гендеру, його роль у формуванні індивідуальної та соціальної ідентичності, а також розрізнення між гендерною та сексуальною ідентичністю.

Варто згадати і про тематичний захід *"Коханки"* від "Феміністичної Організації Студентства Академії", що був організований винятково для дівчат. Учасниці мали можливість взяти участь у різноманітних активностях (метафоричні карти, стояння на цвяхах, медитація, арттерапія та танці). Особливу увагу було приділено лекції *"No one likes mad woman: як протидіяти внутрішній мізогінії!"*, що підкреслила важливість протидії негативним уявленням про жіночу ідентичність, боротьби зі внутрішніми установками щодо стереотипної ролі жінки та традиційних "фемінних сценаріїв". Подія була спрямована на підвищення самосвідомості та самоповаги серед учасниць.

Цікавим кейсом також стала вистава *"Грані щирості"* від Театральної платформи "І". Тематику заходу організатори представили як "Експлорація жіночого активізму та вільних поглядів у сучасному українському суспільстві через призму сценічного мистецтва". Вистава комплексно освітлювала теми гендерної ролі, фемінізму та свободи вибору, наводячи приклади gender swap і презентуючи феміністичні монологи героїнь, що змусило глядачів переосмислити стереотипи про жіночу ідентичність та міжлюдські стосунки.

Заходи, присвячені гендеру та воєнній тематиці

З початку повномасштабного вторгнення, за 2022-2023 навчальний рік, крім зазначених у попередніх абзацах заходів, як-от: *"Роль жінки у війні"* та *"Про фемінізм в умовах війни, міжнародний Рух солідарності HeForShe в Україні та нечасність проблем, із якими стикаються українські жінки"*; мали місце й інші зустрічі, пов'язані із важливістю жіночих фігур конкретно у контексті воєнного часу.

Так, зокрема, варто згадати розмову з учасницями проєкту “Невидимий батальйон”, де центральним фокусом стала гендерна нерівність у військовій сфері та шляхи розв’язання цієї проблеми.

По-друге, було організовано лекцію про жіноче політичне лідерство під час війни, яка сприяла підвищенню свідомості щодо важливості інклюзивності та репрезентації жінок у сфері політики. Зустріч-розмова з випускницею НаУКМА Іриною Тишко, засновницею й координаторкою Громадського альянсу “Політична дія жінок” була спрямована на вивчення досвіду та перспектив розвитку жіночого активізму та його вплив на політичні процеси під час кризових ситуацій.

Серед заходів, що були анонсовані студентськими організаціями, але не організовані безпосередньо на КМЦ, слід виділити лекцію та дискусію від Жіночої ліги “Women at war: виборюючи право на життя”, що її анонсував Спудейський вісник. Фокусом заходу стало питання гендерної рівності та українських жінок у Збройних силах. Захід структурно містив у собі:

1. Лекцію на тему “Роль жінок в армії та військових діях в Україні та за кордоном: історична та порівняльна перспективи” від Орнелли Остапенко, співзасновниці єдиного в Україні жіночого видавництва “Creative Women Publishing”;

2. Дискусію із військовослужбовицями та волонтерками щодо їхнього досвіду переживання війни та служби в армії: Шарлотою Хмельницькою, заступницею командира роти з питань морально-психологічного забезпечення, та Катериною Галушко, волонтеркою добровольчого медичного батальйону “Госпітальєри”;

3. Q&A сесію щодо військового обов’язку для жінок в Україні. Модерувала подію Лілія Антонюк, виконавча директорка ГО “Жіноча Ліга”, PhD дослідниця на проєкті “Гендер, партійна політика та демократія в Європі: Дослідження партійних груп Європейського парламенту” (EUGenDem) в Університеті Тампере (Фінляндія).

Заходи, присвячені гендеру та насильству

За 2022-2023 навчальний рік серед подій, анонсованих студентськими організаціями, але не організованих на КМЦ, що були присвячені тематиці гендеру та насильству, можна виділити лекцію “Українські письменниці у чекістських застінках” від Музею видатних діячів української культури. На зустрічі виступила заступниця генерального директора з наукової роботи НІМЗ “Биківнянські могили”, кандидатка філологічних наук Тетяна Шептицька, яка детально розглянула інтенсивність допитів, яким були піддані жінки чекістами. Розглянувши на конкретних прикладах випадки репресій проти українських письменниць (кейси Лесії Піонтек, Мирослави Сопілки, Зінаїди Тулуб та Василіси Черняхівської), виступ став не лише важливим кроком у напрямку розуміння минулого, але й нагадав про актуальність питань насильства, боротьбу за свою свободу та гідність.

За 2023-2024 навчальний рік маємо дискусію “Жіноцтво і права: проблеми і шляхи вирішення” на КМЦ від Спудейського вісника, що фокусувався на боротьбі з насильством та дискримінацією. Під час заходу Христина Кіт, адвокатка та представниця Асоціації жінок-юристок України “ЮрФем”, розкрила не лише правовий аспект, а й підкреслила важливість психологічної та соціальної підтримки для жінок, що опиняються в складних життєвих ситуаціях. Учасники заходу мали

можливість не лише отримати знання щодо їхніх прав та способів захисту, але й взяти участь у важливому обговоренні щодо мотивів та результатів діяльності Асоціації "ЮрФем".

Окремо також слід виділити подію, яку було організовано у 2022-2023 навчальному році безпосередньо не КМЦ, проте анонсував її Спудейський вісник. Мова йде про презентацію книжки *"Про що він мовчить"* від Creative Women Publishing та Squat 17b. Збірка мала на меті **розвінчання міфу про "справжнього чоловіка", боротьбу з гендерними стереотипами та вкоріненими сценаріями "маскулінності"**. Такі події створюють площину для емоційного висловлення, сприяючи не лише розумінню, але й співпереживанню. Обговорення питання чоловічої ідентичності, маскулітних студій, допомагає розкрити непередбачуваний та багатогарний досвід чоловіків.

2.3. Спортивні активності та інфраструктура в НаУКМА: гендерний аналіз

Розумна Ольга, Добровольська Анастасія, Аврамич Єлизавета

2.3.1. Гендерний аналіз складу працівників кафедри фізичного виховання НаУКМА та залученості студентства до спортивних активностей в рамках університету

Станом на 2023-2024 академічний рік на кафедрі фізичного виховання дев'ять штатних працівників. Серед них троє жінок (що становить 33.4% від усього складу працівників кафедри), та шестеро, тобто вдвічі більше, чоловіків (66.6%).

Згідно з даними, отриманими від кафедри, серед дев'яти працівників є завідувач, спеціаліст 1-ї категорії, старший лаборант, доцент і п'ятеро старших викладачів. Як можна побачити з *Таблиці 2.3.1.1*, гендерний розподіл за посадою на кафедрі приблизно рівномірний. Жінок хоч і вдвічі менше, але вони займають як вищі за кваліфікацією, так і нижчі, зокрема серед працівниць кафедри фізичного виховання є спеціалістка 1-ї категорії, старша викладачка та старша лаборантка.

Таблиця 2.3.1.1. Гендерний розподіл складу кафедри фізичного виховання за посадою (березень 2024 року)

	Загалом	Жінки	Жінки, %	Чоловіки	Чоловіки, %
Завідувач	1	0	0	1	100
Спеціаліст 1-ї категорії	1	1	100	0	0

Старший викладач	5	1	20	4	80
Доцент	1	0	0	1	100
Старший лаборант	1	1	100	0	0
Загалом	9	3	33	6	67

Окрім нормативної дисципліни “Фізичне виховання” для першого року навчання бакалаврських програм, на кафедрі функціонує дисципліна вільного вибору “Фізичне виховання (вдосконалення)”, а також спортивні секції та збірні команди університету, які беруть участь у студентських змаганнях. Оскільки у змаганнях зазвичай беруть участь найбільш зацікавлені спортивними активностями студенти, було вирішено аналізувати саме гендерний склад цієї категорії здобувачів освіти в НаУКМА.

У 2023-2024 навчальному році у межах НаУКМА відбулися змагання Могилянська Миля 2023, Чемпіонат НаУКМА з волейболу (окремо серед жіночих і чоловічих команд), Чемпіонат НаУКМА зі стрітболу, Чемпіонат НаУКМА з настільного тенісу та Чемпіонат НаУКМА з армреслінгу. Збірні університету представляли НаУКМА на міському рівні у Студентській волейбольній лізі міста Києва, ХІХ Універсіаді міста Києва з настільного тенісу, Чемпіонаті м. Києва з баскетболу, Чемпіонаті міста Києва з шахів, Чемпіонаті м. Києва з баскетболу 3х3 (чоловіки та жінки), Студентській волейбольній лізі міста Києва (чоловіки та жінки). На загальнонаціональних змаганнях студенти та студентки університету зайняли перші або призові місця на Чемпіонаті України серед юніорів з веслування на байдарках і каное, Чемпіонаті України серед юніорів до 20 років, та на Чемпіонаті України серед молоді до 23 років. Протягом 2023-2024 навчального року студентство НаУКМА було представлене на таких міжнародних спортивних змаганнях, як Чемпіонат Європи з ушу (м. Стамбул, Туреччина) та Кубку світу з шорт-треку (м. Монреаль, Канада).

Для гендерного аналізу залученості студентства НаУКМА до спортивних активностей в рамках університету від кафедри фізичного виховання було отримано списки учасників і учасниць спортивних змагань внутрішньоуніверситетського та міського рівня. У *Таблиці 2.3.1.2* порівняно кількість студентів і студенток, які брали участь у змаганнях протягом 2023-2024 навчального року. З загальної кількості 201 студентства у цій категорії дещо більше чоловіків, ніж жінок, але загалом можна сказати, що жінки та чоловіки проявляють приблизно однакову залученість до спортивних змагань.

Практично у всіх видах спорту кількісно переважають чоловіки, а у змаганнях зі стрітболу та армреслінгу жінки взагалі не брали участі. Виняток становить волейбол, де жінок 60% у порівнянні з 40% чоловіків. У шахах та баскетболі дещо

більше зацікавлені чоловіки, а у настільному тенісі перевага чоловіків зовсім незначна - гендерний розрив становить менше ніж 10%. Рівномірний гендерний розподіл студентства у залученості до спортивних змагань свідчить про те, що кафедра заохочує різноманіття та гендерний паритет. Відсутність учасниць-жінок у змаганнях зі стрітболу та армреслінгу може бути результатом певних стереотипів, що деякі види спорту не підходять жінкам. Однак репрезентованість жінок НаУКМА у таких “традиційно чоловічих” видах спорту, як баскетбол і шахи, свідчить про низький вплив гендерних стереотипів і відсутність дискримінації на кафедрі фізичного виховання.

Таблиця 2.3.1.2. Гендерний склад студентів НаУКМА, які брали участь в національних і міжнародних спортивних змаганнях, з розподілом на види спорту (2023-2024 н. р.)

Вид спорту	Загалом	Жінки	Жінки, %	Чоловіки	Чоловіки, %
Волейбол	111	67	60	44	40
Баскетбол	16	6	37.5	10	62.5
Настільний теніс	36	15	42	21	58
Шахи	14	5	36	9	64
Стрітбол	16	0	0	16	100
Армреслінг	8	0	0	8	100
Всього	201	93	46	108	54

2.3.2. Гендерний аналіз спортивної інфраструктури НаУКМА

Спортивна інфраструктура НаУКМА відзначається своєю різноманітністю та доступністю для жінок і чоловіків. Відвідавши об'єкти спортивної інфраструктури НаУКМА, можна сказати, що університетські спортивні заклади та програми

розроблені з урахуванням потреб як чоловіків, так і жінок, забезпечуючи їм можливість активно відпочивати та розвивати свої спортивні здібності.

Один із важливих аспектів - це різноманіття спортивних дисциплін та тренувальних програм, які пропонуються. Від волейболу та баскетболу до настільного тенісу та армреслінгу, університетська спортивна інфраструктура враховує різноманітні інтереси студентів обох статей. Це дозволяє студентам знайти спортивну діяльність, яка відповідає його чи її індивідуальним потребам та вподобанням.

Крім того, університетські спортивні заходи та змагання відкриті для участі як чоловіків, так і жінок. Це створює атмосферу рівності та взаєморозуміння, сприяє підтримці різноманіття та включеності. Спортивні команди НаУКМА активно залучають студентів обох статей, створюючи сприятливі умови для спільного відчуття гордості за представництво університету на спортивних аренах.

Таким чином, можна визначити, що спортивна інфраструктура НаУКМА є добре розвинутою та гендерно-свідомою, сприяючи активному способу життя та розвитку спортивних досягнень серед всіх студентів, незалежно від їхньої статі.

2.4. Реалії війни та НаУКМА: гендерні аспекти

Кушнір Ілля, Дар'я Бевзюк, Катерина Клімок

2.4.1. Заходи і сервіси НаУКМА для військових і ветеранів та ветеранок

У 2024 році в НаУКМА відкрилось вікно сервісів для студентів-військових, дітей захисників і захисниць України - студентський ветеранський сервіс (СВС). За даними на їхній платформі СВС³⁵ передбачається як один з кроків до запуску масштабнішого ветеранського ресурсного центру (Офісу в справах ветеранства) у НаУКМА в майбутньому. Своїми завданнями сервіс визначає наступні: комфортніший доступ до студентських сервісів і ресурсів НаУКМА для студентів-військових і дітей військових; комунікаційна підтримка ініціатив, які стосуються добробуту студентів-військових і дітей військових; підготовка основ для майбутнього Офісу в справах ветеранів НаУКМА. На їхній онлайн платформі можна звернутись щодо індивідуальної консультації, запустити збір коштів, а також є зібраний довідник сервісів і ресурсів, які пропонує НаУКМА, до прикладу: інформація щодо академічних відпусток, військового обліку, пакетів соціальної підтримки, психологічних консультацій, освітніх та позанавчальних програм тощо.

Актуальною зміною в університеті як для студентів, так і студенток, стало закріплення можливості проходження військової підготовки за програмою для офіцерів запасу на базі 3 навчальних закладів³⁶ - Військового інституту Київського

---

³⁵ Студентський ветеранський сервіс (СВС) – це вікно сервісів для студентів-військових, дітей Захисників і Захисниць України.
https://ukmaedu.sharepoint.com/sites/KMA_Home/SitePages/studveteran.aspx

³⁶ Військова підготовка, доступна для студентів КМА. (n.d.). Національний Університет "Кієво-Могилянська Академія." <https://vstup.ukma.edu.ua/military-training>

національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету оборони України і Національної академії Служби безпеки України. Для подачі на проходження навчання, що відбуватиметься за власні кошти, необхідно тільки подати документи про придатність до військової служби та довідку про навчання на мінімум другому курсі. Дане нововведення сприяє вирівнюванню асиметрії у військовій підготовці дівчат і хлопців, забезпечуючи двом групам рівні можливості і умови. Очевидно, це також матиме позитивний вплив на чисельність охочих дівчат пройти військове навчання і потенційно - доєднатись до лав Збройних Сил.

Також Києво-Могилянська Академія відзначилася в галузі **надання кваліфікованої психологічної допомоги постраждалим від війни** на базі Центру психічного здоров'я НаУКМА. Ще в 2016 році, під час першої фази війни, Центр разом з іноземними донорами в рамках проєкту "СЕТА: Ukraine" почали надавати безкоштовну психологічну підтримку постраждалим від війни³⁷ - біженцям, ветеранам, військовим, значним сегментам населення з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР). Двома основними напрямками були підтримка для профілактики виявив гострого стресу і проведення індивідуальних сесій психотерапії для розв'язання більш серйозних проблем. Очевидно, запит в таких послугах стрімко виріс після початку повномасштабної війни, тому в травні Центром було започатковано новий проєкт з донорами СЕТА Global і Chemonics³⁸, що передбачав введення нових методів когнітивно-поведінкової терапії, запозичення закордонного досвіду в роботу з посттравматичними розладами і імплементацію внутрішніх змін для масштабування роботи на ширші аудиторії.

Статистика демонструє, що від початку вторгнення з лютого 2022 року в Центрі допомогу отримали понад 4 тисячі ветеранів і ветеранок³⁹. З моменту заснування програми, Центр спромігся надати допомогу більше ніж 7500 ветеранам і ветеранкам. Вірогідно, що за статистикою стоїть багато випускників і випускниць закладу, які вирішили отримати якісні психологічні послуги. Таку затребуваність Центру можна пояснити високим рівнем кваліфікації спеціалістів - вони регулярно проходять закордонні навчання, працюють з американськими дослідниками програмами і самі викладають курси для психологів, педагогів і гейткіперів. Послуги в Центрі, відповідно до наданих ним даних, отримували як жінки, так і чоловіки, що свідчить про позитивний тренд вирівнювання зацікавленості двох гендерів в психічному здоров'ї і інституційну спроможність задовольнити такі потреби. В цілому, ця практика ілюструє, яким має бути відповідальний і гендерно нейтральний підхід до інтеграції ветеранів і ветеранок разом з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) і іншими постраждалими категоріями до мирного життя.

---

³⁷ Проєкт СЕТА. (n.d.). *Центр Психічного Здоров'я НаУКМА*. <https://kmarehab.com/proiekt-seta-2023/>

³⁸ СЕТА — ПРОГРАМА БЕЗОПЛАТНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ. (n.d.). *Центр Психічного Здоров'я НаУКМА*. <https://kmarehab.com/ceta/>

³⁹ Понад 4 тисячі ветеранів отримали психологічну підтримку у стінах Києво-Могилянської академії: як працює це рішення. (2024, March 26). *Рубрика*. <https://rubryka.com/2024/03/26/psychologichnu-pidtrymku-viiskovym/>

Надзвичайно помітними на офіційній сторінці НаУКМА в Instagram є пости з **вшануванням пам'яті** загиблих військовослужбовців, що коли-небудь навчалися в Національному університеті “Києво-Могилянська академія” або в Києво-Могилянській бізнес школі, незалежно чи рахувалися вони студентами на початку повномасштабного вторгнення чи випустились роками тому. Такі меморіальні виділяються своїм емоційним забарвленням поміж інших, більш нейтрально-інформативних постів про університет. Саме тому, вони є надзвичайно важливими для привернення уваги аудиторії до реалій сьогодення, зокрема до того, що захищаючи країну на фронті гинуть люди з вашої університетської спільноти.

Прикладом вшанування пам'яті загиблих під час повномасштабної війни з боку НаУКМА також можна назвати **проведення виставки “Невидані дипломи”** (Unissued diplomas) від однойменного проєкту⁴⁰. Глядачам були представлені 40 дипломів, призначених для студентів, що загинули під час повномасштабної війни й не мали можливості випуститись зі своїх закладів вищої освіти. Як і вище згадані меморіальні публікації, цей проєкт є важливим не лише для висвітлення ціни війни для України, а й для гуманізації загиблих, як військових, так і цивільних. Серед 40 історій студентів та студенток, про які розповів проєкт “Невидані дипломи” жодна не належала студентці, що загинула б на фронті. З іншого боку, 23 історії з проєкту належали хлопцям-студентам, що призупинили своє навчання заради вступу до лав ЗСУ. Усі вони зробили це добровільно, мобілізація в найближчі роки їм навіть не загрожувала.

На самому заході було багато представниць та представників самого проєкту, переважна кількість з них – студентки, що у 2023 році були студентками по обміну в Торонто, Канаді та інших країнах і засновували відтоді цей вшанувальний проєкт. Вони розповідали про свою роль у ньому, а також про важливість і цілі виставки і проєкту загалом, про свої успіхи у його поширенні тощо. Однією з цілей, окрім поширення інформації про війну та трагедії, що трапляються в Україні щодня, є благодійний збір коштів на формування пам'ятної стипендії. Після розповідей про проєкт була відкрита розмова із тими, хто прийшов на виставку, серед яких було чимало родичів загиблих студентів і майже кожен ділився особистою історією і зауважував на важливості таких ініціатив в наш час.

Вічна шана Даниїлу Євтушенку, Євгену Олефіренку, Миколі Рачку, Мельничуку Василю, Валерію Сеньку, Івану Рибитеві, Євгену Кваскову, Євгенію Осієвському, Остапу Оністрату, Остапу Бринському, Святославу Голді, Денису Олексієнко, Дмитрові Шпирину, Дмитрові Сінченко, Олександрю Стасевічу, Сергію Рибаку, Антону Смірнову, Валентину Дем'яненко, Глібу Іванову, Павлу Причепі, Біжану Шарапову!

---

⁴⁰ НаУКМА. (2024, 14 лютого). У Культурно-мистецькому центрі відбудеться виставка “Unissued Diplomas 2.0.”
<https://www.ukma.edu.ua/index.php/news/5436-zaprosuiemo-na-vidkryttia-vystavky-unissued-diplomas-2-0>

2.4.2. Думки військових жінок із НаУКМА щодо служби в ЗСУ

Саме їхні досвіди та вбудована в них гендерованість стануть об'єктом дослідження гендерної динаміки в лавах ЗСУ. Основною базою емпірики слугував проєкт школи журналістики НаУКМА “Могилянське Військо” - серія 13 глибинних інтерв'ю (на момент написання роботи) з випускницями й випускниками Могилянки про їхній досвід служби в Збройних Силах. Оскільки терміни служби респонденток і респондентів різняться, часові рамки для екстраполяції результатів дослідження становлять 9 років - з 2014 до 2023.

Одним з факторів відмінності жіночих і чоловічих досвідів, виокремлених після перегляду інтерв'ю, є факт **попереднього проходження військових навчань** чи здобуття військової освіти до вступу в лави Збройних Сил. Асиметрія полягає в тому, що шість осіб з вибірки дев'яти чоловіків більшість мала попередній мілітарний досвід (наприклад, військова підготовка на предметі Захист Вітчизни у школі⁴¹, проходження військової кафедри, обов'язкове проходження строкової служби за призовом тощо) порівняно з жінками, де досвід мало двоє з чотирьох. *“У мене були перед могилянкою військові збори, я якраз після іншого бакалаврату закінчував військову кафедру”*, ділився респондент Ілля Євлаш. Реальність, в якій жінки не мали доступу до всіх військових ліцеїв/училищ/академій, підкреслює значну нерівність у наданні фахової кваліфікації майбутнім військовим⁴².

Гендер як перепона кар'єрному просуванню. Жоден чоловік у своєму інтерв'ю не згадав гендер як перепону для просування по кар'єрній драбині - ні ті, що перебувають на бойових посадах, ні ті, що обіймають менш небезпечні. В той час троє з чотирьох жінок, які перебувають на бойових посадах, згадали гендер як значну перешкоду для кар'єрного просування, посилаючись як на горизонтальну, так і вертикальну сегрегацію зі своєю “липкою підлогою”⁴³.

По-перше, жінок огороджували від виконання бойових завдань, що підтверджують слова пані Черногуз - *“Мене намагались відгородити від окопів як жінку, бо це нібито небезпечно.”*

По-друге, жінок з офіцерським званням змушували працювати в штабі, про що теж свідчить досвід військової: *“Я мала можливість піти на офіцерські курси, але цього не зробила, бо знала, що якщо ти жінка офіцер, тебе запхують в тил. Коли ти рядова, ти виконуєш найпростішу і найважчу роботу - ліс, броніки.”*

По-третє, ставлення до жінок-командирок є дуже негативним порівняно з чоловіками-командирами. Про це розказала Юлія Микитенко: коли вона була бухгалтеркою, вся частина ставилась до неї приязно; коли її призначили командиркою, *“перше що я мала зробити - перевести 90 відсотків особового підрозділу, бо люди не хотіли зі мною служити.”* Вона пояснює це так - “коли я була

⁴¹ Остаповець, Г. (2024, March). “Захист Вітчизни” оновлять і адаптують для дівчат, — з'явилися деталі. *Новини* LIVE.

<https://segodnya.novyny.live/zakhist-vitchizni-onovliat-i-adaptuiut-dlia-divchat-ziavilisia-detali-160108.html>

⁴² Б., Володимир. (2023, December). Строкова служба: пережиток минулого чи потреба майбутнього? *Мілітарний*. <https://mil.in.ua/uk/articles/strokovaya-sluzhba-perezhytok-mynulogo-chy-potreba-majbutnogo/>

⁴³ С. Кімел, М. (2003). Гендероване суспільство (1st ed.). Фара (С. 286)

бухгалтеркою, всі були задоволені, коли я стала командиром, люди розізлились - з'явилися так звані махрові офіцери."

Конструктивним і важливим також буде висвітлення **трендів демократизації армії** й покращення ставлення до жінок - тобто, зменшення відмінностей і нерівностей в процесі проходження служби. Першим маркером цього може слугувати епізод з кар'єри Юлії Микитенко: *"У військовий навчальний заклад потрапила аж після того, як підписала контракт, поїхала в Донецьку область, рік там жила по штабах. Потім, оскільки мала вищу освіту, мене відправили на фахові тримісячні курси у вищій офіцерській навчальній заклад."*

У цьому інтерв'ю пані Микитенко згадувала, що тоді служила у виключно чоловічому підрозділі, що дозволяє зробити висновок про бажання з боку чоловічого керівництва підвищити її кваліфікацію і дати шанс на обіймання вищої за армійською ієрархією посади. Схожий досвід мала і пані Черногуз: *"Юля молодець, я теж мала можливість піти на офіцерські курси, але цього не зробила..."*

Пані Микитенко виокремила інший важливий аспект - модернізацію поглядів офіцерів нового ґатунку. *"Є велика різниця між тими, хто є новими офіцерами - не відразу пішли у вищій військовий навчальний заклад - і тими, хто там був - вони набагато більш радянизовані... новим легше мене бачити як офіцера і військовослужбовицю - там нема такого "вау", це ти жінка і служиш."* Відсутність фактору отримання радянської гендерно консервативної військової освіти покращує ставлення побратимів до жінок-військових.

Також, вагомим фактором змін Юлія Микитенко відзначила більшу чисельність жінок в армії: *"Присутність жінок в бойових підрозділах, які готові працювати нарівні з чоловіками, сприяє сильній гуманізації армії."* Це вкотре підкреслює гнучкість армії як інституції до зміни гендерного порядку.

Фактор навчання в КМА як складник мотивації вступу до Збройних Сил.

Попри те, що мотивація респондентів і респонденток до вступу в ЗСУ є різною, більшість людей згадували навчання в Могилянці як невіддільну частину бажання долучитись до армії. Наприклад, Юлія Микитенко згадує: *"...це був один з найважливіших виборів життя. Могилянка заклала в мені підвалини україноцентричності ще у 2012, познайомилась з активістами там, з друзями брала участь у Майдані, тому Могилянка визначила мій подальший шлях як українки."* Її думки доповнює Ярина Черногуз: *"Могилянка це про світогляд, я сформувалась як особистість тут і цей досвід дозволяє бути мені єдиною жінкою бойового підрозділу, відчувати себе на рівних - це й інтелектуальний розвиток, і фемінізм, і вміння виставити межі, і гуманність."* Про більш персоналізовані важелі впливу говорив Сергій Таргоня: *"На мене дуже вплинув наш викладач Євген Дикий. Він з 2014-2015 року в АТО, колишній командир роти батальйону "Айдар"."*

Також мали місце контекстуальні зміни всередині середовища, які описує Олександр Войтко: *"Під час Революції гідності і в колі Могилянки тоді я зрозумів, що треба буде брати в руки зброю."* Підсумувати масштаб трансформації ціннісних орієнтирів можемо цитатою Кирила Демченка: *"Могилянка повністю сформувала мій світогляд."* З більшості проаналізованих випадків випливає, що КМА стала

потужним елементом у формуванні мотивації і усвідомленні необхідності військової служби як серед чоловіків, так і жінок.

Розділ 3. Ставлення до гендерної рівності і досвід протидії гендерному насильству та дискримінації

3.1. Ставлення студентства НаУКМА до питань гендерної рівності та протидії дискримінації: результати репрезентативного опитування

Третьяков Павло, Опаленик Софія, Петрушко Дарія, Захаренкова Анна, Касяненко Леся, Колодій Лідія, Калініченко Артемій, Стратієнко Ірина

3.1.1. Ставлення студентства НаУКМА до гендерної нерівності в українському суспільстві

Більшість представників студентства НаУКМА вважає, що в українському суспільстві домінує гендерна нерівність. Як можна побачити на Рис. 3.1.1, 18% вважають, що в нашому суспільстві панує гендерна рівність, 60% - нерівність, а 22% не можуть сказати однозначно.

За даними 2020 року 43% студентів та студенток НаУКМА вважали, що в українському суспільстві домінує гендерна нерівність, а 23%, що гендерна рівність⁴⁴.

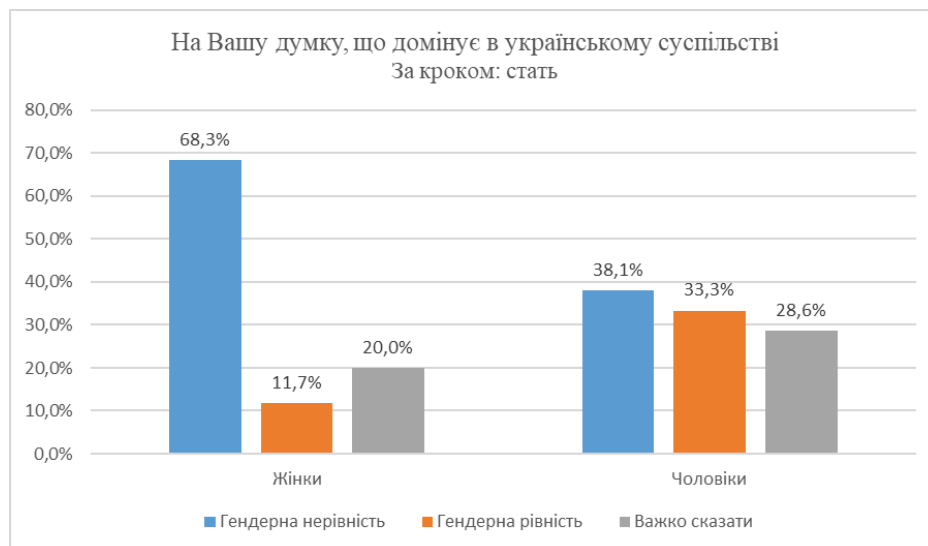
---

⁴⁴ Большакова, А., Большакова, М., Вагін, А., Гороховська, Д., Григоренко, О., Діденко, Г., Іващенко, І., Коваленко, Л., Лятовський, О., Покляцький, А., Раєвська, А., Стольнікович, М., Шматуха, Д., Яковенко, К., Марценюк, Т. (2020). Дослідницька робота. Гендерний портрет НаУКМА. Київ, НаУКМА. 60 с. <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/18073>

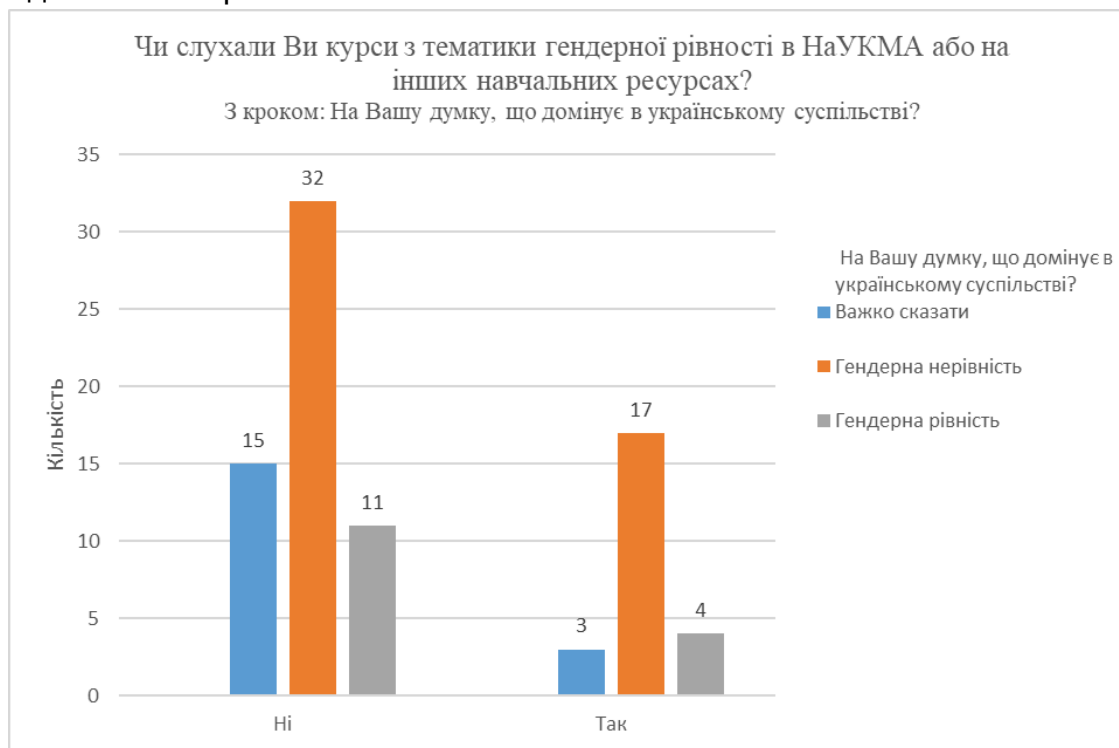
Рис. 3.1.1.1. Ставлення студентства НаУКМА до гендерної нерівності в українському суспільстві (Березень 2024).

Крім того, існує статистично значуща відмінність у відповідях жінок і чоловіків. Як можна побачити на Рис. 3.1.1.2, жінки продемонстрували, що більшість з них вважає гендерну нерівність домінуючою в українському суспільстві - 68%. 12% жінок вважають, що в українському суспільстві домінує гендерна рівність, а 20% важко сказати однозначно. Водночас результати серед чоловіків продемонстрували, що чоловіки не мають однозначної думки, щодо наявності гендерної рівності в українському суспільстві. Серед них 33% вважають, що в нашому суспільстві панує гендерна рівність, а 38% - гендерна нерівність.

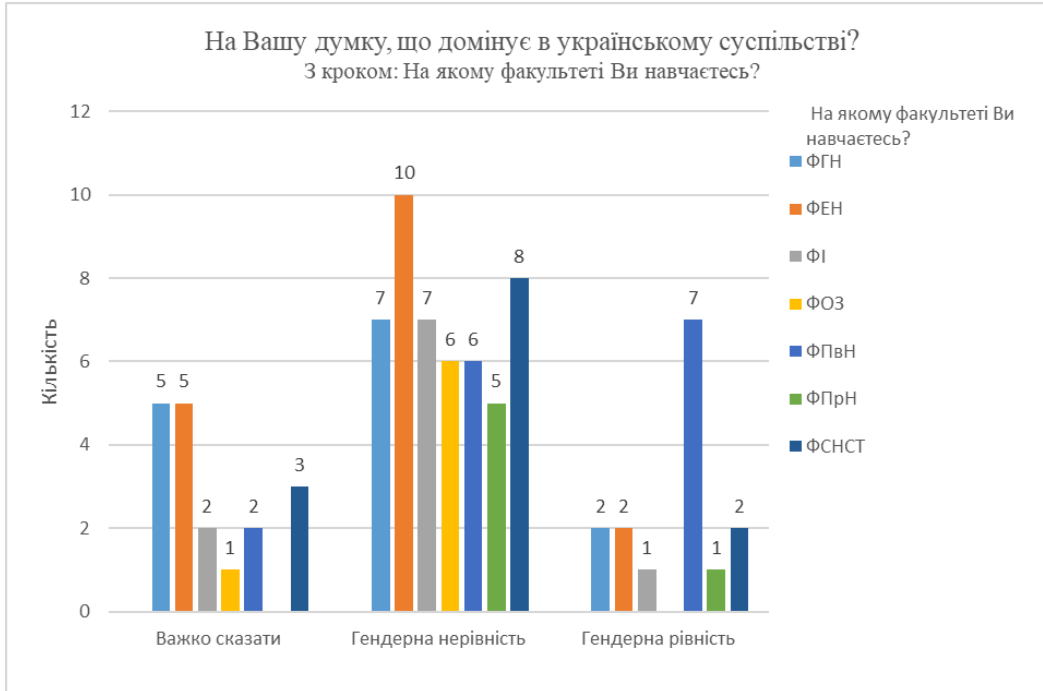
Рис. 3.1.1.2. Оцінка становища гендерної рівності в українському суспільстві жінками та чоловіками (Березень 2024).

Також існує статистично значуща відмінність у відповідях серед студентів та студенток, які прослухали курси на тему гендерної рівності та тих, хто не слухав таких курсів. Слухачі курсів менше стверджують про панування гендерної рівності в українському суспільстві, порівняно з тими, хто не слухав жодних курсів. Це можна пояснити тим, що курси на тему гендерної нерівності дають глибші знання стосовно даного явища, а отже слухачі краще ознайомлені з предметом питання. Ця відмінність зображена на *Рис. 3.1.1.3.*

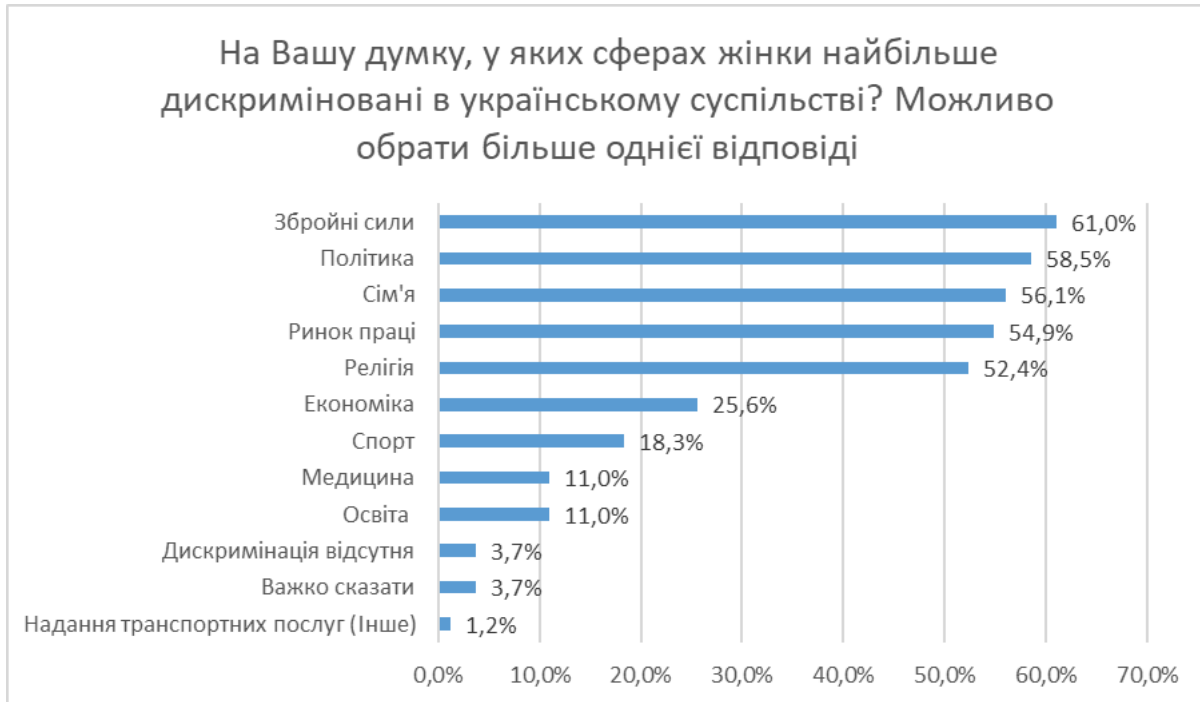
Рис. 3.1.1.3. Оцінка становища гендерної рівності серед слухачів та не слухачів курсів з тематики гендерної рівності (Березень 2024).

Варто зазначити, що найбільша кількість респондентів, які вважають, що в українському суспільстві панує гендерна рівність - студенти та студентки з ФПВН. Можливим поясненням є те, що правники більше послуговуються правничою призмою та розглядають це питання радше через законодавство та рівні права прописані у кодексах, які в теорії мали б забезпечувати рівність на практиці. Більш детально про всі факультети зображено на *Рис. 3.1.1.4.*

Рис. 3.1.1.4. Оцінка становища гендерної рівності в українському суспільстві студентами факультетів НаУКМА (Березень 2024).

На думку респондентів, жінки дискриміновані найбільше в таких сферах як: Збройні Сили (61%), політика (59%), сім'я (56%), ринок праці (55%) та релігія (52%). Детальніше про сфери, в яких жінки найбільш дискриміновані в українському суспільстві зображено на Рис. 3.1.1.5.

Рис 3.1.1.5. Сфери, в яких наявна дискримінація жінок (Березень 2024).

Щодо дискримінації чоловіків в українському суспільстві, жоден з респондентів не зазначив політику та спорт як сфери, де присутня дискримінація. Майже чверть студентів і студенток вважають, що дискримінація чоловіків у суспільстві відсутня (24%), або ж не можуть визначитися з відповіддю (23%). Крім того, 37% опитаних вказали сім'ю як сферу, де чоловіки дискриміновані найбільше. Як для жінок, так і для чоловіків сфера сім'ї виявилась однією з найбільш дискримінуючих. Це може свідчити про те, що гендерні ролі в сім'ї вважаються дискримінуючими для всіх. Детальніше про сфери, в яких чоловіки найбільш дискриміновані в українському суспільстві зображено на Рис. 3.1.1.6.

Рис 3.1.1.6. Сфери, в яких наявна дискримінація чоловіків (Березень 2024).

Різниця між відповідями чоловіків та жінок також наявна для питання про підтримку фемінізму. Результати продемонстрували, що жодна жінка не зазначила про непідтримку ідей фемінізму. В той час, як 10% чоловіків вказали, що вони однозначно не підтримують ідей фемінізму, а 10%, що радше не підтримують ідей фемінізму. Детальніше про це зображено на Рис. 3.1.1.7.

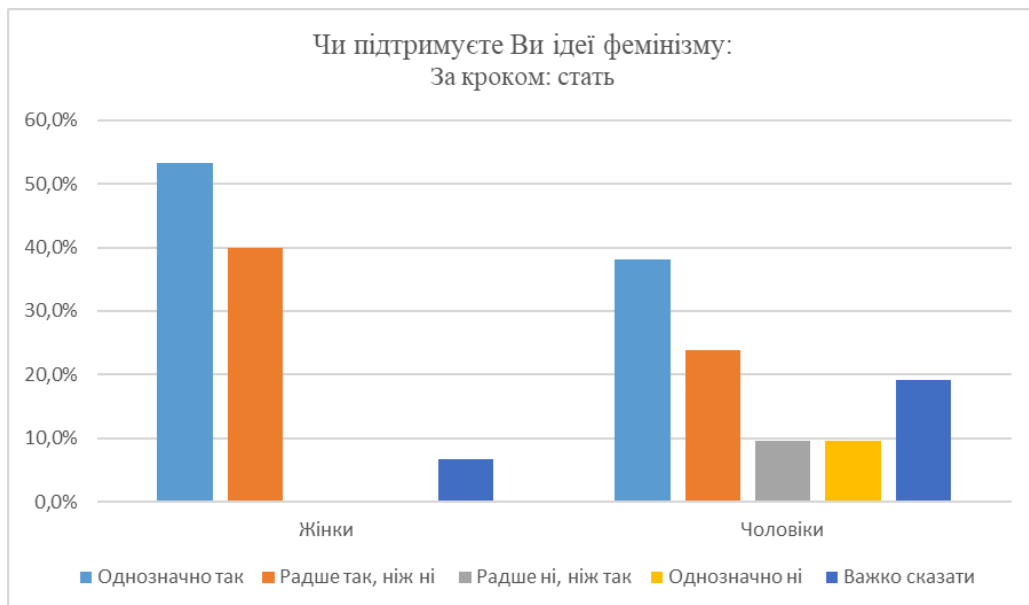

Рис 3.1.1.7. Підтримка ідей фемінізму жінками та чоловіками (Березень 2024).

Також було побудовано адитивний індекс⁴⁵ підтримки гендерної рівності. До його складу увійшли такі питання:

1. Чи підтримуєте ви ідею рівності чоловіків та жінок у всіх сферах життя?
2. Чи підтримуєте ви ідеї фемінізму?
3. Чи погоджуєтеся Ви, що чоловіки та жінки повинні мати рівний доступ до економічної та політичної діяльності?
4. Чи погоджуєтеся Ви, що чоловіки та жінки повинні виконувати обов'язки по догляду за родиною на рівних?
5. Чи погоджуєтеся Ви, що чоловіки та жінки повинні мати рівний доступ до служби у секторі безпеки та оборони України?
6. Чи погоджуєтеся Ви, що жінки та чоловіки на однакових посадах повинні отримувати однаковий рівень заробітної плати?
7. Чи вважаєте Ви поділ професій на так звані “чоловічі” та “жіночі” справедливим?
8. Жінкам мають бути надані рівні можливості із чоловіками працювати у Збройних силах України та інших військових формуваннях. Скажіть, будь ласка, Ви погоджуєтеся чи не погоджуєтеся з цим твердженням?

Індекс був побудований як середнє значення відповідей. Шкали всіх обраних питань мали пряме кодування та однакові діапазони від 1 до 5. Таким чином 1 означає повну непідтримку ідей гендерної рівності, а 5 - повну підтримку ідей гендерної рівності.

Результати наведені в *Таблиці 3.1.1.1* продемонстрували, що середнє значення індексу серед жінок становить 4,54 зі стандартним відхиленням 0,736. Для чоловіків середнє значення становить 4,32 зі стандартним відхиленням 1,02. Ці результати свідчать про те, що в НаУКМА здебільшого підтримують ідеї гендерної рівності. Крім того, результати дещо відрізняються серед чоловіків та жінок. Також серед чоловіків наявна більша варіативність відповідей, ніж серед жінок.

Таблиця 3.1.1.1. Індекс підтримки гендерної рівності серед чоловіків і жінок.

Показник/Стать	Чоловіча	Жіноча
Середнє значення	4,32	4,54
Стандартне відхилення	1,02	0,74

3.1.2. Гендерна нерівність в соціальних інституціях України

Гендерна структура суспільства на макрорівні стосується інституцій. “Усі суспільні інститути вважаються гендерованими, тобто в них «вписано» певні

⁴⁵ Адитивний індекс у соціології — це метод оцінки або вимірювання, який використовується для ранжування або порівняння об'єктів за допомогою сумування значень певних характеристик чи параметрів.

правила поведінки, часто неформальні, про те, яке місце займають жінки і чоловіки та яких ролей від них очікують”⁴⁶.

Тому розглянемо, якими є ставлення студентів та студенток НаУКМА до гендерної нерівності в різних соціальних інституціях.

Майже половина респондентів вважають, що в медіа і громадських дискусіях не приділяється достатньої уваги питанням, що стосуються гендерної рівності - 47%. Тільки одна п’ята опитаних вважає, що гендерним питанням приділяється достатньо уваги - 20,8% (Рис. 3.1.2.1).

Чи вважаєте Ви, що в медіа та у громадських дискусіях приділяється достатньо уваги питанням гендерної рівності?

82 відповіді

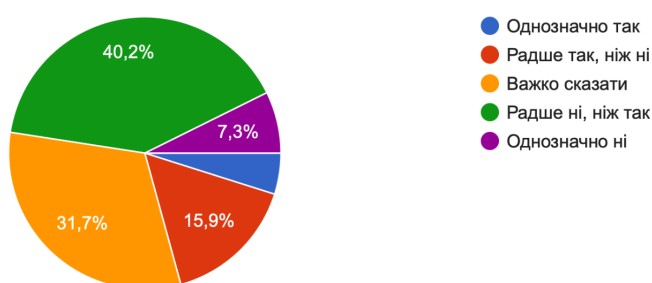

Рис. 3.1.2.1. Гендерна нерівність в медіа (Березень 2024)

Крім того, половина респондентів не згодні з тим, що чинні закони України ефективно захищають права жінок та чоловіків від гендерної дискримінації. Водночас тільки п’ята частина студентства скоріше згодні з цим твердженням - 21%. Повністю згодні лише 3% опитаних (Рис. 3.1.2.2).

Чи вважаєте ви, що чинні закони України ефективно захищають права жінок та чоловіків від гендерної дискримінації?

82 відповіді

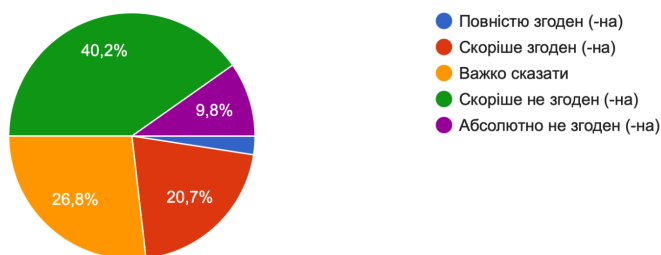

Рис. 3.1.2.2. Гендерна нерівність в законодавстві України (Березень 2024)

⁴⁶ Марценюк, Т. (2017). Гендер для всіх. Виклик стереотипам. (С. 24-26)

Щодо інституції освіти, то одна п'ята частина респондентів вважають освітню систему України такою, що сприяє гендерній рівності - "скоріше згоден" - 20%, а абсолютно згоден - 5%. Водночас у 2 рази більше відповіли навпаки - "скоріше не згоден" - 35%, а абсолютно не згоден - 11% (Рис. 3.1.2.3).

Чи вважає ви, що освітня система України сприяє формуванню гендерної рівності серед молоді?

82 відповіді

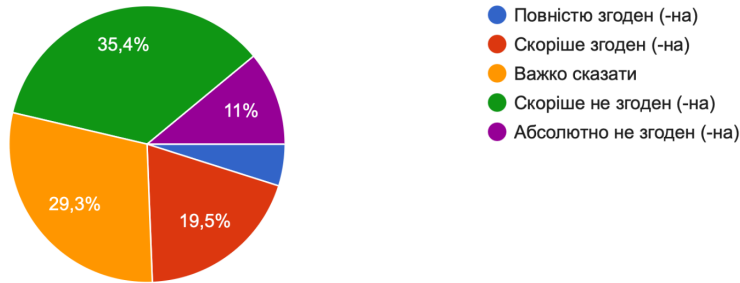

Рис. 3.1.2.3. Гендерна нерівність в освіті (Березень 2024)

Що стосується армії, то більшість студентства НаУКМА вважає, що в українській армії має відбуватися призов і чоловіків, і жінок виключно на добровільній основі (за контрактом) - 61%. 12,2% респондентів вважають, що необхідно призивати до армії всіх жінок та всіх чоловіків. Ще одні 12% вважають, що необхідно призивати усіх чоловіків і лише деяких жінок (Рис. 3.1.2.4). Крім того, жоден з респондентів не обрав чинний варіант армії з обов'язковим призовом лише для чоловіків, як такий, який варто впроваджувати в Україні. Це може свідчити про те, що нинішня система є гендерно нерівною. Крім того, дані КМІС за 2018 рік та Info Sapiens за 2023 рік свідчать про те, що серед населення України підтримка призову усіх жінок та чоловіків на добровільній основі збільшилась на 26%, до 96%. Хоча й в 2018 році цей показник був високим - 69%⁴⁷.

⁴⁷ Марценюк, Т. (2024). Забезпечення гендерної рівності у Збройних силах України. (С. 50)

На Ваш погляд, який варіант армії варто впроваджувати в Україні?

82 відповіді

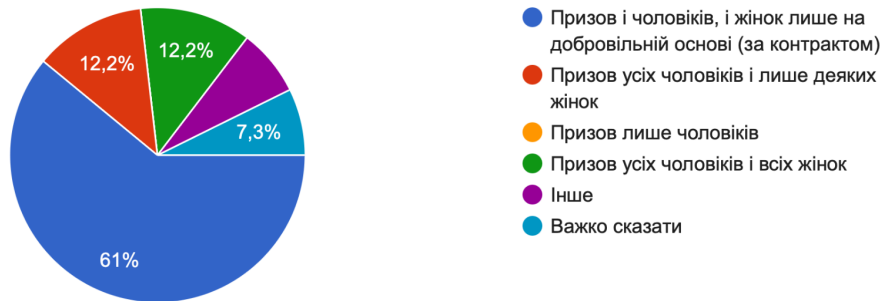

Рис. 3.1.2.4. Гендерна нерівність в армії (Березень 2024)

3.1.3. Особистий досвід дискримінації

Більша частина студентства відчували на собі прояви гендерної нерівності - 65%. Лише чверть опитаних не відчували на собі проявів гендерної нерівності. 11% респондентів обрали варіант "важко сказати". Чоловіки більш ніж у 2,5 раза частіше відповідали, що вони не відчували на собі проявів гендерної нерівності, порівняно з жінками - 43% та 17% відповідно. Водночас жінки більш ніж в 1,5 раза частіше відчували на собі прояви гендерної нерівності, порівняно з чоловіками - 72% проти 48% відповідно (Рис. 3.1.3.1).

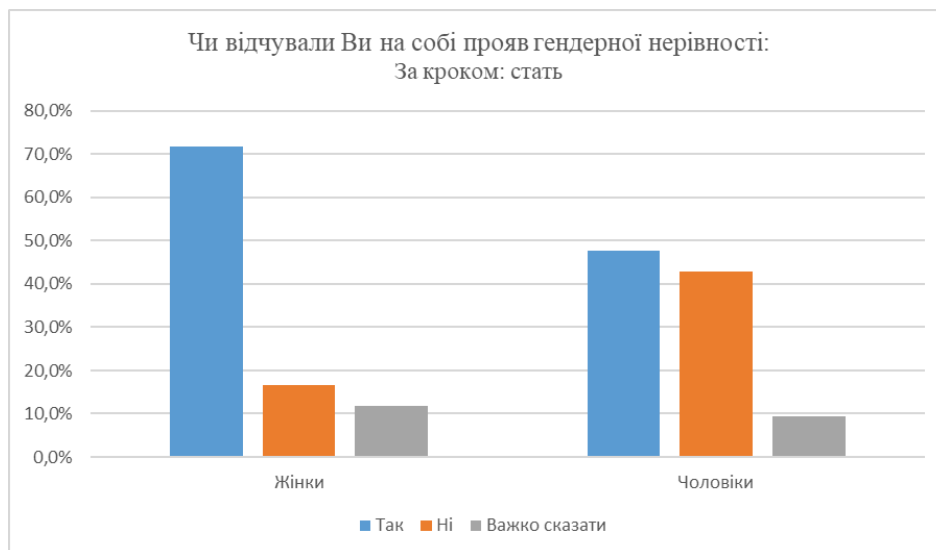

Рис. 3.1.3.1. Особистий досвід дискримінації серед чоловіків і жінок

Також переважна більшість респондентів були в ситуаціях, які можна назвати булінгом - 78%. Лише 15% студентства ніколи не зазнавали булінгу (Рис. 3.1.3.2).

Як Ви вважаєте, чи були у вашому житті ситуації які можна назвати булінгом?

82 відповіді

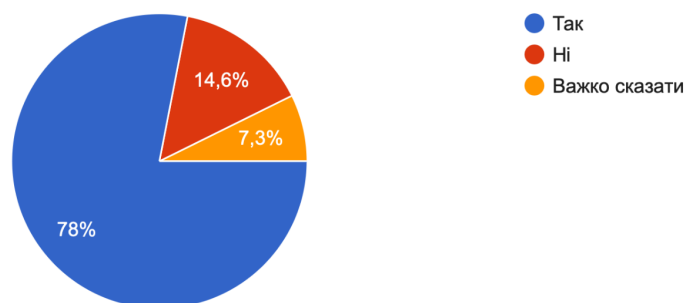

Рис. 3.1.3.2. Особистий досвід булінгу (Березень 2024)

Серед тих, хто зазнав впливу булінгу, більшість стикались з вербальним та соціальним видами булінгу - 68% та 73 % відповідно. 30% зазнавали фізичного булінгу, а 20% - кібербулінгу. Це можна побачити на Рис. 3.1.2.3.

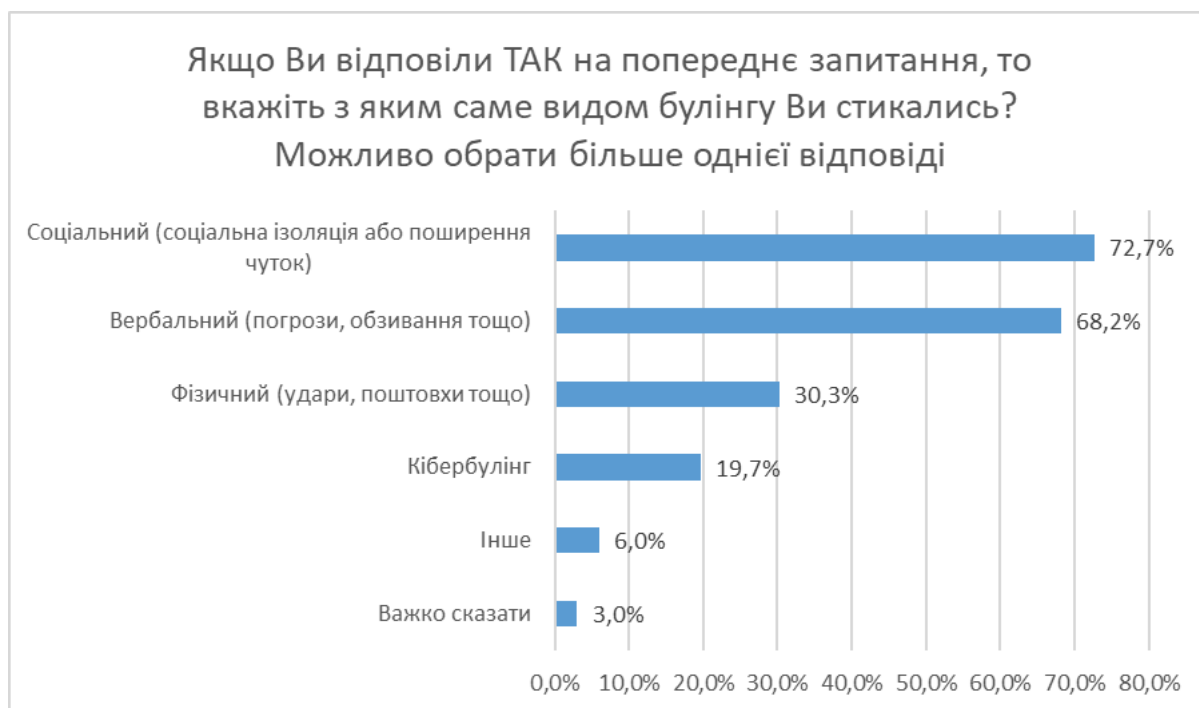
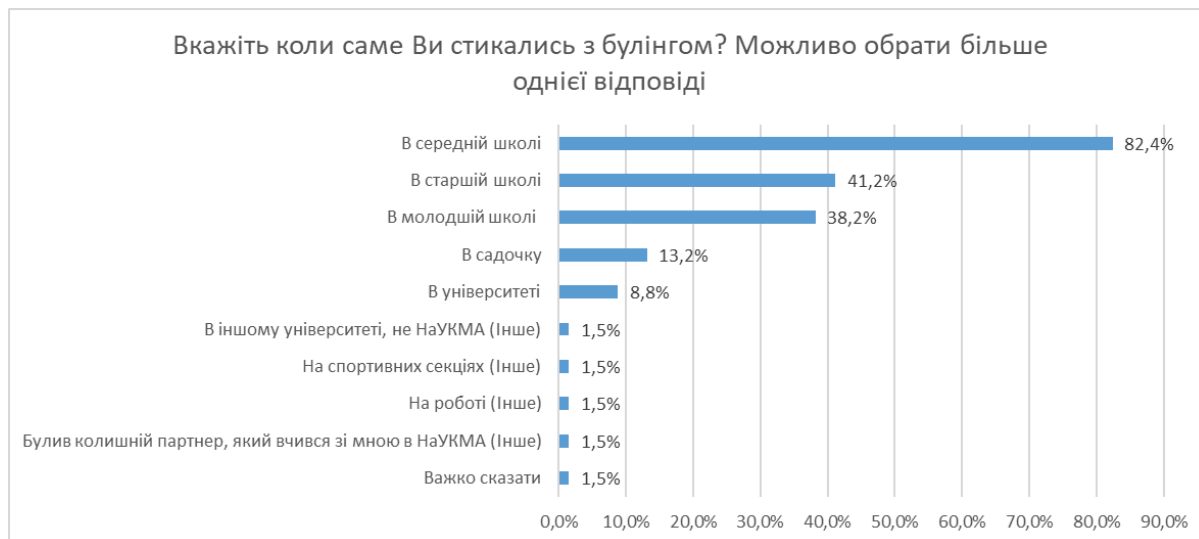

Рис. 3.1.2.3. Види булінгу, з яким стикалися опитані студенти (Березень 2024)

Серед основних середовищ, в яких студенти та студентки стикались з булінгом було виділено такі: середня школа (82%), старша школа (41%) та молодша школа (38%). В дитячому садочку потрапляли в ситуації, які можна назвати булінгом лише 13%, в університеті 9%, а на роботі 2% (Рис. 3.1.2.4). Можна зробити висновок,

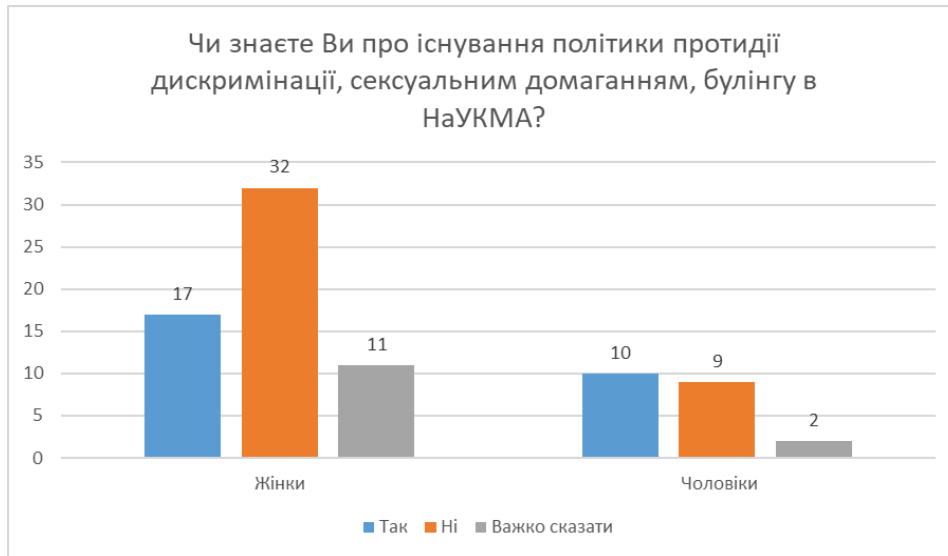
що в основному булінг поширений саме в шкільному середовищі. Також те, що лише 9% респондентів стикались з булінгом в університеті свідчить про низький показник булінгу в НаУКМА. Крім того, варто зауважити, що для НаУКМА цей показник може бути ще меншим, оскільки невідомо в якому саме університеті респонденти стикались з булінгом.

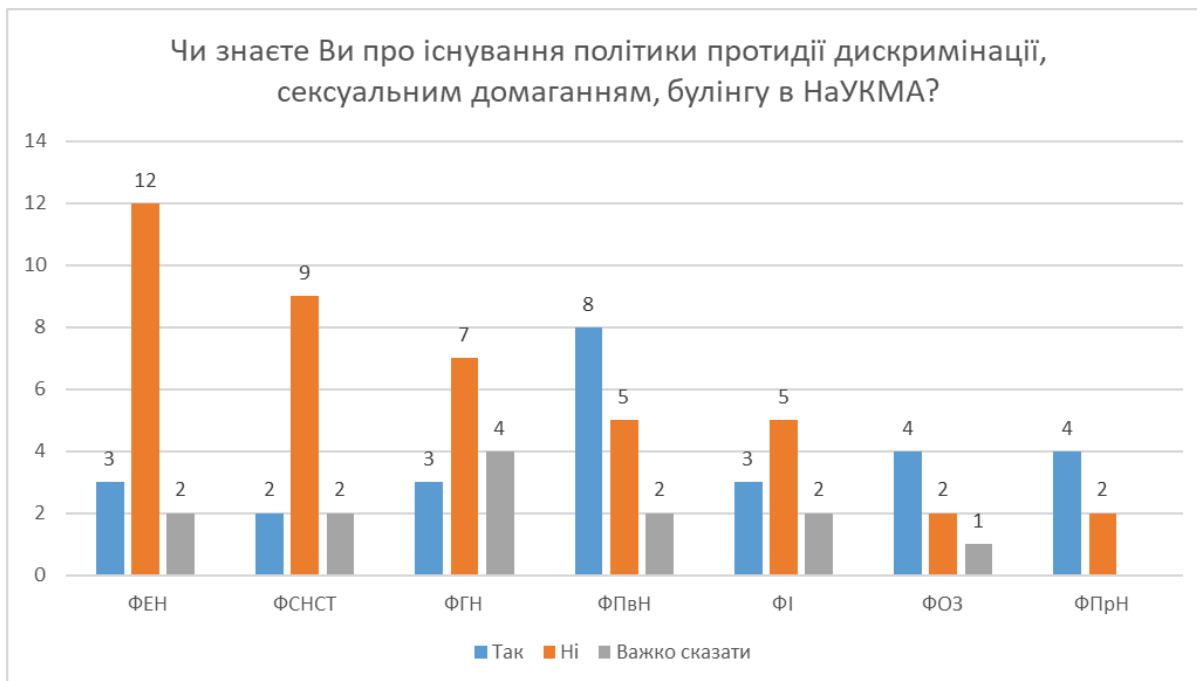
Рис 3.1.2.4. Середовища, в яких можна зіткнутися з булінгом (Березень 2024)

3.1.4. Обізнаність про Політику протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу в НаУКМА

Обізнаність про політику протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу в НаУКМА є невисокою: лише 33% зазначили, що знають про її існування, тоді як більше ніж половина респондентів (51%) відповіли ні. Крім того, тільки 28% жінок знають про існування цієї політики. Серед чоловіків значення є більшим і дорівнює 48% (Рис. 3.1.4.1). Особливо низький рівень обізнаності мають студенти та студентки таких факультетів, як ФЕН та ФСНСТ (Рис. 3.1.4.2).

Рис 3.1.4.1. Обізнаність про існування політики протидії дискримінації в НаУКМА серед чоловіків і жінок (Березень 2024)

Рис 3.1.4.2. Обізнаність про існування політики протидії дискримінації серед студентів і студенток різних факультетів НаУКМА (Березень 2024)

Крім того, найбільший відсоток тих, хто знає про існування політики протидії дискримінації навчаються на 4 курсі - 50%, а найменший показник спостерігається на 5 курсі (МП-1) - 21% (Рис. 3.1.4.3).

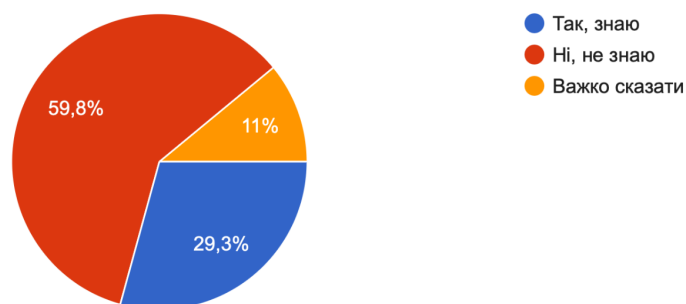

Рис 3.1.4.3. Обізнаність про існування політики протидії дискримінації серед студентів і студенток різних курсів НаУКМА (Березень 2024)

Також більша частина студентів і студенток не знають, як повідомити про випадки дискримінації, сексуальних домагань або булінгу адміністрації КМА - 59,8%. Водночас майже 30% опитаних вказали, що знають, як можна повідомити про такі випадки (Рис. 3.1.4.4).

Чи знаєте ви, як повідомити про випадки дискримінації, сексуальних домагань або булінгу адміністрації КМА?

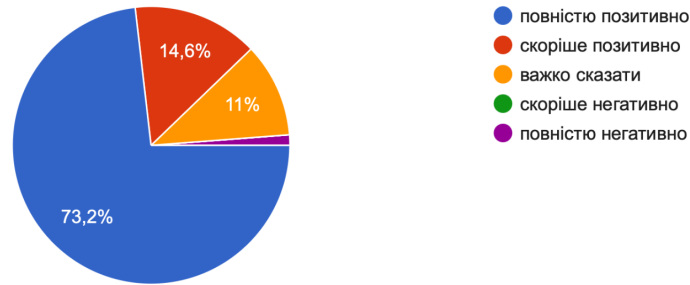
82 відповіді

Рис 3.1.4.4. Поінформованість про способи повідомлення про випадки дискримінації, сексуальних домагань або булінгу адміністрації КМА (Березень 2024)

Говорячи про ставлення студентства НаУКМА до політики протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу в університеті, 73% опитаних повністю підтримують її наявність, де 15% мають радше позитивне ставлення (Рис. 3.1.4.5).

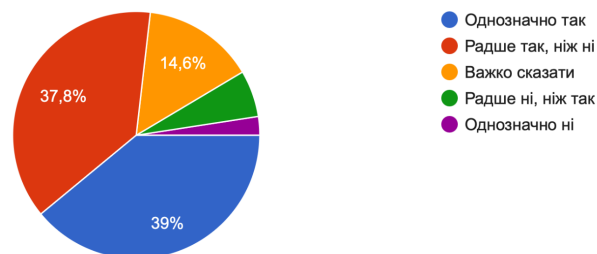
Як Ви ставитеся до наявності політики протидії дискримінації, сексуальним домаганням, булінгу в НаУКМА?
82 відповіді

Рис 3.1.4.5 Ставлення до існування політики протидії дискримінації (Березень 2024)

Крім того, більшість студентів та студенток позитивно ставляться до впровадження ініціатив щодо запобігання сексуальним домаганням та дискримінації в навчальні плани: 39% опитаних висловлюють повну підтримку, тоді як 38% радше підтримують, ніж ні (Рис. 3.1.4.6).

Чи вважаєте ви, що ініціативи щодо запобігання сексуальних домагань та дискримінації мають бути інтегровані в навчальні плани студентства?
82 відповіді

Рис. 3.1.4.6. Ставлення до інтеграції ініціативи щодо запобігання сексуальних домагань в навчальний план (Березень 2024)

Також, на думку переважної більшості респондентів, адміністрація НаУКМА має інформувати працівників університету стосовно відповідної політики, про що свідчить 87% відповідей (Рис. 3.1.4.7).

Чи варто адміністрації НаУКМА інформувати працівників університету (професорсько-викладацький склад і адміністра...домагань (проводити тренінги, лекції, тощо)?

82 відповіді

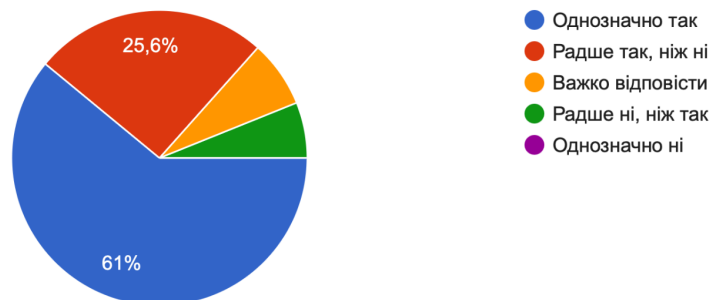

Рис 3.1.4.7. Ставлення до інформування працівників НаУКМА (Березень 2024)

Загалом, рівень обізнаності про політику НаУКМА щодо запобігання дискримінації та сексуальних домагань є невисоким (29%). Проте, за даними на 2020 рік рівень обізнаності був ще нижчим - 23%⁴⁸.

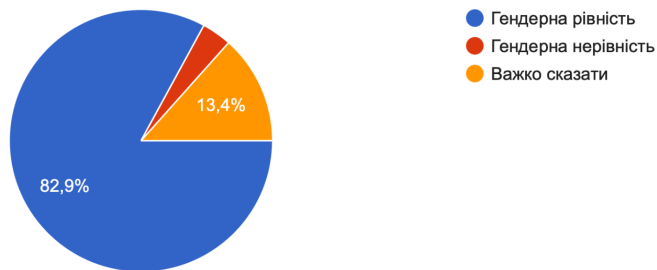
Крім того, майже всі студенти та студентки позитивно ставляться до впровадження подібних ініціатив. Крім того, вони вважають, що варто інформувати не тільки студентство, але й працівників НаУКМА, включно з професорсько-викладацьким складом та адміністрацією.

3.1.5. Гендерна нерівність та дискримінація в НаУКМА

Студенти та студентки визначають НаУКМА середовищем, в якому домінує гендерна рівність. Так вважають 83% (Рис. 3.1.5.1).

⁴⁸ Большакова, А., Большакова, М., Вагін, А., Гороховська, Д., Григоренко, О., Діденко, Г., Іващенко, І., Коваленко, Л., Лятавський, О., Покляцький, А., Раєвська, А., Стольнікович, М., Шматуха, Д., Яковенко, К., Марценюк, Т. (2020). Дослідницька робота. Гендерний портрет НаУКМА. Київ, НаУКМА. <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/18073>

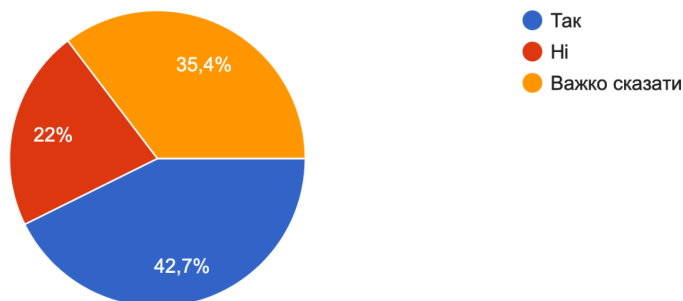
На Вашу думку, що домінує в середовищі НаУКМА?
82 відповіді

Рис. 3.1.5.1. Гендерна рівність в НаУКМА (Березень 2024)

Частка тих, хто вважає, що університет достатньо звертає увагу на проблеми дискримінації та насильства в академічному середовищі складає 43%. Водночас 22% зазначили, що НаУКМА недостатньо звертає уваги на ці проблеми, а 35% зазначили, що їм важко визначити. Такий відсоток тих, хто не зміг дати чіткої відповіді може виникати через те, що більшість студентів та студенток особисто не стикались з проблемами дискримінації та насильства в університеті (Рис. 3.1.5.2).

Чи відчуваєте ви, що університет достатньо звертає увагу на проблеми дискримінації та насильства в академічному середовищі?
82 відповіді

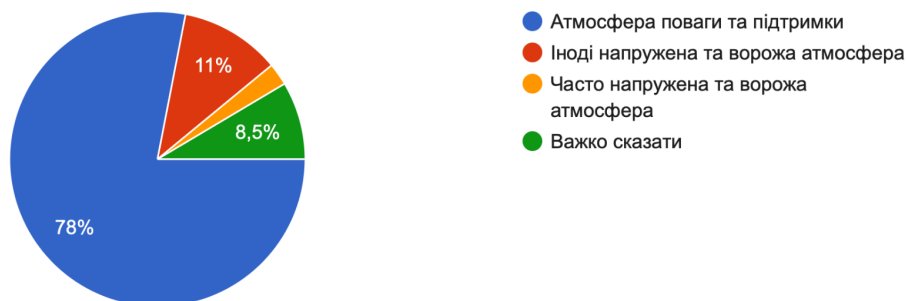

Рис. 3.1.5.2. Ставлення НаУКМА до проблем дискримінації та насильства (Березень 2024)

Крім того, студентство НаУКМА переважно описує атмосферу та взаємодію між студентами в університеті як таку, в якій присутня повага і підтримка (78%). Лише 11% опитаних зазначають, що іноді атмосфера є напруженою і ворожою (Рис. 3.1.5.3).

Як би Ви описали атмосферу та взаємодію між студентством у НАУКМА?

82 відповіді

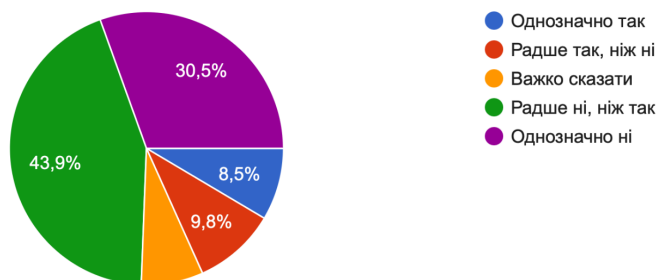

Рис. 3.1.5.3. Атмосфера серед студентства НаУКМА (Березень 2024)

Також близько 44% студентів і студенток зазначили, що радше не відчували дискомфорт, відсторонення або погане поводження з боку інших студентів НаУКМА, тоді як 31% відповіли, що такі випадки однозначно відсутні. Проте, 9% опитаних вказали, що однозначно перебували в подібних ситуаціях (Рис. 3.1.5.4).

Чи відчували Ви коли-небудь дискомфорт, відсторонення або погане поводження з боку іншого студентства у НАУКМА?

82 відповіді

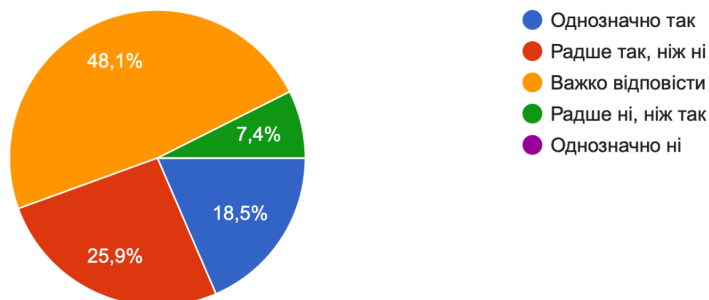

Рис. 3.1.5.4. Відчуття дискомфорту (Березень 2024)

Серед тих, хто звертався в університетську адміністрації для повідомлення про випадки гендерної дискримінації або насильства лише 19% відповіли, що адміністрація НаУКМА є однозначно ефективною, 26% обрали варіант відповіді “радше так, ніж ні”, а 7% відповіли “радше ні, ніж так”. Водночас майже половина опитаних обрала варіант важко відповісти (48%). Жоден з респондентів не вказав, що університетська адміністрація є абсолютно неефективною, проте результати продемонстрували, що не всі вважають її й абсолютно ефективною (Рис. 3.1.5.5).

Чи ефективна університетська адміністрація у реагуванні на повідомлення про випадки гендерної дискримінації або насильства?

27 відповідей

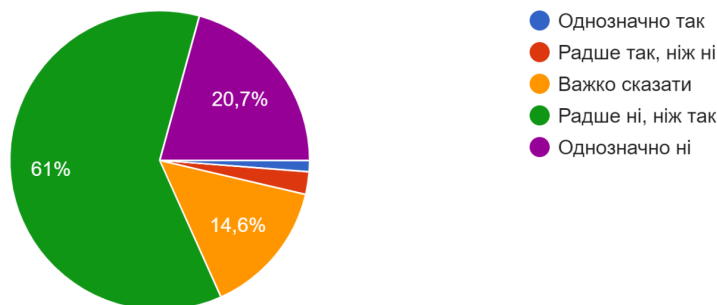

Рис. 3.1.5.5. Ефективність студентської адміністрації (Березень 2024)

Також понад 80% студентів та студенток вказали, що вони не стикались з явищем булінгу в НаУКМА. Лише 4% респондентів вважають булінг поширеним в НаУКМА (Рис. 3.1.5.6).

Чи вважаєте Ви, що явище булінгу є поширеним у НаУКМА?

82 відповіді

Рис. 3.1.5.6. Поширеність явища булінгу в НаУКМА (Березень 2024)

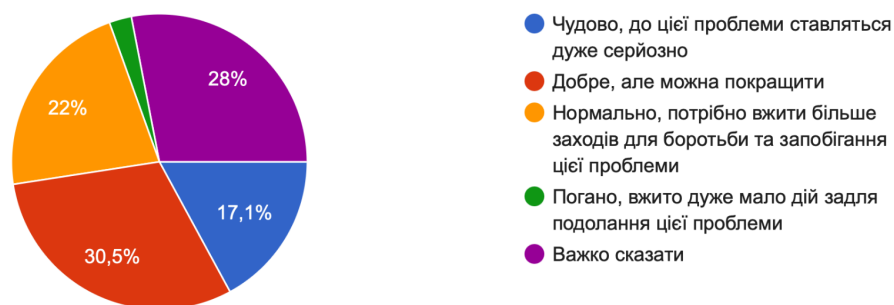
Серед 6 респондентів, які вказали, що стикались з булінгом в КМА, 67% студентів заявили, що явище булінгу є поширеним в НаУКМА, а 33% обрали варіант відповіді: "радше так, ніж ні" (Рис. 3.1.5.7).

Рис. 3.1.5.7. Поширеність явища булінгу в НаУКМА серед тих, хто стикався з цим явищем (Березень 2024)

Результати щодо запобігання та боротьби з проявами булінгу також свідчать, що багато хто зі студентів та студенток вважають, що НаУКМА потрібно покращувати цей процес. Тільки 17% вважають, що в університеті до цієї проблеми ставляться дуже серйозно і вважають зусилля достатніми, тоді як 31% зазначили, що їх можна покращити, а 22%, що потрібно вжити більше заходів для запобігання цієї проблеми (Рис. 3.1.5.8).

Як би Ви оцінили зусилля НАУКМА щодо запобігання та боротьби з проявами булінгу?
82 відповіді

Рис. 3.1.5.8. Ефективність запобігання булінгу в НаУКМА (Березень 2024)

3.2. Залучення студентства до протидії гендерному насильству та дискримінації: результати фокус груп

Дьяченко Іван, Марочканич Софія, Нарольська Дарина-Дзвенислава, Новицька Дарія, Пархоменко Карина, Соколова Софія

3.2.1. Проблеми гендерних стереотипів, дискримінації та гендерного насильства серед студентства

Учасники та учасниці дискусії, що були членами та членкинями студентських організацій, демонстрували розуміння теми гендерної дискримінації та насильства. Вони висловлювали загальне невдоволення станом гендерних відносин як в Україні, так і в НаУКМА. Респондентам та респонденткам було просто висловлювати свої думки з приводу цих питань. Респонденти та респондентки ідентифікували кілька основних проблем, пов'язаних з гендерним насильством та дискримінацією в НаУКМА.

Перша проблема — це **стереотипне ставлення і недостатнє розуміння гендерних питань серед викладачів та адміністрації**. Як приклад, студенти згадували сексистські жарти та коментарі викладачів, які вказують на недооцінку жінок.

“Вона собі могла дозволяти такі жарти, що чоловіки вище [розумніші] і це можуть сприйняти лише вони, ніби чоловіча сфера діяльності. Іще дуже віддалені жарти, що місце жінки не в цьому” (P1Ф2).

Також один з респондентів (Ф3) згадував, що працівниця адміністрації висловила невдоволення щодо пом'ятого документа, який він приніс, і сказала, що так міг зробити лише чоловік. Дехто з чоловіків відчуває себе пригнічено в групах, де більшістю є саме студентки. Той самий респондент продовжив про використання звертання “студентки” на заняттях до груп, де чоловіки були в меншості.

“От, наприклад, якась пара йде, чоловіків в аудиторії 2-3 людини, а жінок на тільки 20. Ну, викладач, очевидно, буде звертатись, використовуючи жіночі прикметники й так далі. Дивишся, дивишся, думаєш, там, це прямо не до мене звертатися, з якого це звертаються” (P4Ф3).

Загалом, на фокус-групі з чоловіків згадували стереотипізацію жінок від викладацького складу, у той час, як на змішаній групі згадувалася і стереотипне ставлення до чоловіків. Ця знахідка може вказувати на те, що в групі чоловіків важче ділитися про власні слабкості.

Наступна проблема - **ставлення студентства НаУКМА одне до одного відповідно до гендерних стереотипів**. Наприклад, одна з респонденток згадувала “жарти” про згвалтування, що частіше можна почути від чоловіків. Інші учасниці

розповідали про особисті історії сексуалізації жінок. Респондентка з групи жінок (Ф1) розповідала про ситуацію, коли одnogрупник пропонував дівчатам роботу на сервісі “Onlyfans”, що включала розробку та поширення інтимного контенту для заробітку, а коли ті відмовились - назвав дівчат лицемірками.

“...Через кілька місяців він пише повідомлення, я хочу стати продюсером OnlyFans. Дівчата, подавайтеся до мене. Я створюю вам типу сторінки. Ви будете виставляти контент. Ми там будемо ділити прибуток по якомусь відсотку. І тегнув дівчат, які проголосували в цьому опитуванні так, що OnlyFans є реальною роботою. І сказав, типу, якщо ви не погодитесь на це, то ви лицемірки” (Р2Ф1).

Така ситуація не тільки є проявом сексуалізації, але і зображує, які очікування у студентів чоловіків можуть виникати щодо жінок. Нерідко трапляються і ситуації **поширення гендерних стереотипів** під час обговорень у студентських чатах.

“Коли там, хтось привітав на 8 березня і сказав, що це свято краси, і ти говориш, що це не свято краси, і пояснюєш, в чому суть, то я буквально посварилася з 50 людьми, тому що це була дуже дивна, абсурдна ситуація” (Р1Ф3).

Отже, серед основних проблем гендерного насильства та дискримінації, про які було зазначено на фокус групових інтерв'ю, доцільно виділити такі:

1. Гендерно стереотипне ставлення зі сторони викладацького складу та адміністрації, що проявляється у формі стереотипізації та різниці у ставленні до жінок та чоловіків на окремих предметах та при взаємодії з адміністрацією.
2. Стереотипне ставлення та сексуалізація жінок, що виражається в основному з боку студентів чоловіків у спільних чатах та на студентських формальних і неформальних заходах.
3. Недостатнє висвітлення та комунікація про проблеми з боку адміністрації НаУКМА.

Таким чином, ці проблеми відіграють основну роль у розумінні студентством проблем гендерного насильства та дискримінації в НаУКМА, але варто зазначити, що список є неповним, а також така тематика краще розкрилася б у форматі глибоких інтерв'ю, де респондентам та респонденткам було б легше поділитися чутливою інформацією.

3.2.2. Практики протидії гендерному насильству та дискримінації серед студентства

На питання, пов'язані із цим аспектом, різні студенти та студентки по-різному відповіли залежно від складу групи. У групі, що складається з жінок та чоловіків, а

також на групі студенток, респонденти та респондентки згадали одну і ту саму практику - діяльність СО "ФОСА" (Феміністична організація студентства академії), яка спрямована на **просвітницьку діяльність** у тематиці.

"І також я нещодавно організувала подію для жінок разом з "ФОСА". Я сподіваюся, що правильно так читається. І там була лекція. Загалом ми говорили якраз про... певний аспект гендерної дискримінації. І, не знаю, мені здається, таким чином, може, ми трошечки поборолися проти цього в Могилянці" (P2Ф1).

"Я теж хотіла сказати, що я була долучена до подій з "ФОСА". Тільки я з "Mohyla Art Week"⁴⁹. І ми робили арттерапія для дівчат, малювали. І там було про таке трошки..." (P6Ф1).

На фокус-групі, що складалася тільки з дівчат, респондентки чи не одногосно вважали, що найбільш дієвий спосіб протидії - не мовчати у випадку насильства та дискримінації - тобто **надавати розголосу** справам, що стосуються гендерного насильства та дискримінації.

"Ми не толеруємо якусь гендерну дискримінацію, коли вона спрямована на нас. Завжди, коли мені хтось там з одногрупників або знайомих щось таке каже, що мене зачіпає, я спочатку думаю, - я промовчу. Тобто, в мене немає сили щось відповідати. Але потім я згадую, що таким чином я толерую це все, і це все буде продовжуватися. І тому я частіше висловлююся щодо цього. Я не даю якось дискримінувати себе або своїх подруг, своїх знайомих" (P1Ф1).

Таку практику боротьби на побутовому рівні згадують також респондентки зі змішаної групи. Активний спротив дискримінації шляхом розголосу може залучити студентство - кожного і кожну індивідуально.

Крім того, під час дискусій респондентки та респонденти вказали на **власну необізнаність про механізми протидії гендерно зумовленому насильству та дискримінації**, проте наголосили на важливості мати ці механізми зі сторони адміністрації.

"Я не впевнена, що в нас є якісь систематичні просто механізми боротьби з гендерно зумовленим насильством. Я думаю, що ця сторона, вона просто не розглядається поки що до нашої адміністрації, щоб робити якісь типу механізми конкретно" (P1Ф3).

Чоловіки, як на окремій, так і на змішаній групі зазначали про активний спротив, проте вже **у формі фізичного насильства** над тими, хто здійснює

---

⁴⁹ Студентська організація в НаУКМА.

дискримінацію або гендерне насильство. І хоча ці висловлювання можуть сприйматися як жарти, особливо в групі чоловіків, все ж наявність їх на обох групах вказують на один з аспектів теоретичного уявлення щодо чоловіків, як **захисників**.

“А наступний день прийшли, там, умовний Саша і Паша побили Андрюху ногами, що таке говорити не можна. У нас тут гендерна рівність” (P4Ф2).

“Перше, це я сам не вдаюся до вчинення насильства. Друге, я не заохочую і засуджую, і не просто суто засуджую, а я і фізично реагую на будь-які прояви таких насильницьких дій” (P2Ф3).

З цієї цитати також видно, що студенти чоловіки сприймають боротьбу не як реактивні або активні дії, а радше як саморегуляцію щодо здійснення дискримінації. Так і чоловіки з групи Ф2 говорять про те, що найкращий спосіб боротьби - **це нічого не робити** зі своєї сторони.

“Мені здається, тут не треба нічого робити. Тут найпростіше просто не дискримінувати людей, це просто, це не треба чогось робити” (P2Ф2).

Тож різниця залучення чоловіків та жінок до боротьби, на нашу думку, може полягати в різниці розуміння цього залучення. Якщо жінки сприймають **боротьбу як процес скоріше реактивний, або навіть активний** (як в ситуаціях з просвітницькими заходами), то чоловіки мають уявлення про **пасивну боротьбу**, а саме - не дискримінувати. Крім того, якщо запитати про активну боротьбу, **жінки оберуть розголос, а чоловіки - фізичне насильство**. Такий розподіл уявлень може бути пояснений тим, що в ситуаціях дискримінації та гендерного насильства саме чоловіки переважно стають суб'єктами дискримінації, яка частіше спрямована на жінок.

Отже, окремі способи боротьби в результаті відповідей можна визначити як просвітницькі події від студентських організацій, механізми взаємодії з адміністрацією та розголос про випадки дискримінації на індивідуальному та інституційному рівнях.

3.2.3. Залучення студентства до протидії гендерному насильству та дискримінації на основі їхнього досвіду

Зважаючи на згадану вище інформацію, ми визначили три основні проблеми гендерного насильства та дискримінації, з якими стикається студентство в НаУКМА, а також різні способи залучення студентства до боротьби із гендерним насильством та дискримінацією. Ми спробуємо розглянути кожну з проблем, та на основі згаданих способів залучення та особливостей сприйняття респондентами та респондентками тематики розробити рекомендації щодо кращого залучення студентства до протидії гендерно зумовленому насильству.

Просвітницькі заходи можуть бути засобом боротьби із дискримінацією зі сторони студентства, проте ним можна залучити лише тих людей, що самі зголосяться прийти. На це питання можна відповісти тим, що такі заходи виховують певну культуру недискримінації всередині спільноти, яка потім сама регулює на основі цієї культури взаємодії між студентством. Про таку взаємодію спільноти згадували й респонденти.

“Тобто, елементарніше почати з себе, не дискримінувати за гендером, за статтю, за орієнтацією. Ось. І до тебе там, може, будуть прислухатися. І оця єдина думка, там, один-два з групи будуть мати вже девіантну поведінку. А девіантна поведінка, частіше за все, ну, це девіантна поведінка. Вона не має успіху. Ось. Тому, мабуть, якимось, з певними такими діями з себе, з товаришів. І якимось, ось. Так розбудовувати спільноту. Поступово” (P2Ф2).

Відповісти на питання, як залучати більше людей на подібні заходи - це тема окремого дослідження, тому в цьому напрямку поки просто рекомендуємо проводити такі заходи, а також зайнятися їхнім поширенням серед студентства, чим можуть займатися як **студентські організації, так і адміністрація** у співпраці із ними.

Інший спосіб - **це розголос**. Як згадувалося раніше, деяким респондентам та респонденткам не вистачало публічного висвітлення випадків гендерно зумовленого насильства в університеті. Оскільки, респонденти вказували на те, що дії по боротьбі від них в основному реактивні, тобто проявляються як реакція на якісь події, саме питання розголосу стає ключовим. Адже що більше людей навколо будуть говорити про ці проблеми, тим більше студентів та студенток будуть долучатися до боротьби як інформаційно, так і діями. На основі цього, **рекомендуємо Комітету протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу НаУКМА** (надалі Комітет) в рамках конфіденційності **висвітлювати справи** через медіаресурси адміністрації або комунікаційного департаменту НаУКМА (В формі пояснювальних записок чи іншій обраній комітетом)

“Але все ж таки, я вважаю, що це треба реагувати. І якщо способи покращення, то, дійсно, головне, щоб ви розповіли, куди звертатися в таких випадках, щоб не просто чекати цього. І було б класно, якби було про це десь ввечері написано, хтось про це розповідав, поширював інформацію” (P5Ф3).

Щодо інструментів боротьби у співпраці з адміністрацією та іншими спеціалізованими органами НаУКМА, ми виявили, що деякі респонденти та респондентки не обізнані щодо таких інструментів (наприклад, щодо можливості звернення до Комітету), проте інші знають про їх існування і навіть використовують.

*“Якийсь потенційний злочин, або вже за фактом злочин, то так само я можу **повідомити або в цей комітет з дискримінацією.** або хоча б запитати у людини, стосовно якої було здійснено акт насильства, наскільки їй було б оkej, якби там умовно я поскаржився. або загалом, чи можу я їй якось допомогти для того, аби вирішити цю ситуацію?”* (РЗФЗ)

Ми не можемо робити висновки щодо рівня обізнаності про інструменти та випадки серед всього студентства на основі якісного дослідження, проте **рекомендуємо адміністрації НаУКМА** відстежувати рівень проінформованості студентства щодо таких інструментів (як варіант, на основі підрозділу 3.1 цієї роботи) і розробляти та поширювати додаткові інформаційні повідомлення щодо їх використання.

Варто зауважити, що питання розголосу та обізнаності студентства щодо інструментів зачіпалося і під час дослідження студентства “Гендерний портрет НаУКМА”⁵⁰. Тоді рекомендації також включали розробку інформаційних плакатів, включення інформації щодо інструментів у курс “Вступ до могилянських студій” та ін. На основі цього дослідження ми не можемо судити про результативність дій, що були прийняті, проте ця знахідка може бути розвідковим індикатором, щоб оцінити результат прийнятих дій.

Остання виявлена проблема - **це стереотипне ставлення зі сторони адміністрації та викладацького складу.** Так, студентство згадувало спроби розв’язання цієї проблеми.

“Окрім того, було б класно реагувати на те, що в кінці семестру заповнюють студенти як відгук на дисципліну, бо доволі часто там і в моїй практиці було таке, що ми пишемо якісь відгуки, але таке враження, що їх взагалі не читають, не дивляться і типу з року в рік ситуація взагалі жодним чином не змінюється, хоча інколи випадки доволі такі серйозні і це систематична ситуація” (Р1ФЗ).

Респондентка пропонує звертати увагу на відгуки щодо гендерної чутливості викладачів частіше. Враховуючи цей коментар, **рекомендації для Центру забезпечення якості освіти** включатимуть створення механізмів оцінки у відгуках на дисципліни, де можна було б оцінювати гендерну чутливість.

3.3. Успішні механізми протидії гендерному насильству та дискримінації: результати експертних інтерв’ю

Палій Марина, Грязон Софія, Чкалова Софія, Цимерман Анна, Суровцева Надія, Негресв Антон

⁵⁰ Большакова, А., Большакова, М., Вагін, А., Гороховська, Д., Григоренко, О., Діденко, Г., Іващенко, І., Коваленко, Л., Лятовський, О., Покляцький, А., Раєвська, А., Стольнікович, М., Шматуха, Д., Яковенко, К., Марценюк, Т. (2020). Дослідницька робота. Гендерний портрет НаУКМА. Київ, НаУКМА. <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/18073>

3.3.1. Загальні характеристики гендерного насильства в освіті

Гендерне насильство є важливим соціальним явищем, яке потребує системного аналізу та розуміння, особливо в освіті. У цьому контексті важливо розуміти головні засади, а також розробляти ефективні стратегії його запобігання та протидії. Для цього необхідно проводити комплексні дослідження, які допомагають розкрити складні механізми цього явища та виявити шляхи його подолання.

Насамперед **структурні та культурні фактори** обумовлюють причини **гендерного насильства** в освіті. **Структурні фактори гендерного насильства** включають недостатню систему відповідальності за збір, узагальнення та звітування про цю проблему, що не відповідає нормативно-правовій базі. **Культурні фактори** полягають у відсутності не лише знань, а й цінностей та уявлень про важливість та реагування на це з боку освітніх працівників, які уособлюють державну політику, відповідальність та свідомість щодо цієї проблеми. Юлія Савельєва, кандидатка філософських наук, старша викладачка Сумського державного університету, зазначає про ці фактори так:

“Якщо говорити про структурні, то може бракувати тієї відповідальності, яку мали б закріпити за певним відділом або за певною особою. Це є недостатньо, організованим, хоча, напевно, визначеним згідно з нормативно-правовою базою. Що стосується культурних, то, залишається не настільки рівень знань, а взагалі таких цінностей, уявлень, що є і значимим, і важливим” (Юлія Савельєва).

Тетяна Ростовська, керівниця напряму протидії гендерному насильству благодійного фонду «Рокада» та старша викладачка кафедри Школи соціальної роботи, вважає, що саме **нерівномірне співвідношення влади та сили**, а також, що більшість політичної, економічної та культурної влади в країні зосереджена у чоловіків є головною причиною **гендерного насильства**.

*“Насправді причиною **гендерного насильства** завжди є дисбаланс сили влади. Та, власне, українське суспільство, як і всі суспільства, у світі, на жаль, є досить патріархальним. В нас все ще більшість влади й ресурсів зосереджена в руках чоловіків. Довгий час культура так само була під впливом чоловіків” (Тетяна Ростовська).*

Головний чинник, який пов’язує структурні та культурні причини **гендерного насильства** в освіті це – **політика**, а саме **законодавчі акти та політики**, спрямовані на протидію цьому. Думки, щодо політик та законодавчих актів різняться в експертів та експерток. На думку Ангеліни Рожець, активістки, голови студентської організації «Взаємодопомога НаУКМА», яка виступає за гендерну рівність в освіті, що це чудово, що політики, як Стамбульська конвенція існують і загалом над ними працюють та вони затверджуються державними установами.

“Це певна нова точка і новий крок в житті країни тому, що вони визначають напрямок і вектор” (Ангеліна Рожець).

На противагу цій думці Дмитро Бойко, завідувач кафедри політичної соціології Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна вважає, що через повільне оновлення законодавчої бази, їх реалізації, впровадження нових змін – **політики та законодавчі акти** не мають цілеспрямований соціально-технологічний вплив на **гендерне насильство** в освіті та не є головним фактором:

“Дійсно відбуваються серйозні зміни – соціальні, на ринку праці, у політичній системі. І всі ці зміни так чи інакше впливають в тому числі на гендерний аспект і в освіті. На мою думку, самі політики не є вирішальним фактором” (Дмитро Бойко).

Зокрема як би добре не була створена політика чи законодавчий акт – все залежить від самих людей. Тільки завдяки кожній окремій людині (викладачу, викладачці, студенту) буде залежати успішна реалізація політик та актів. Люди приносять свої особисті погляди, свої цінності, своє бачення цієї проблеми та шляхи подолання її. Тетяна Ростовська, керівниця напряму протидії гендерному насильству благодійного фонду «Рокада» та старша викладачка кафедри Школи Соціальної Роботи, вважає, що НаУКМА є прогресивним навчальним закладом та обізнаним щодо **гендерного насильства** в освіті:

“Завдяки численним випускникам, це відображає її спільноту, де поважають один одного, ідея гендерної рівності тут вкорінена у загальну культуру поваги та спільноти” (Тетяна Ростовська).

Аналізуючи, відповіді експерток та експертів, розуміємо, що важливо мати необхідність комплексного підходу до проблеми та запровадження різних просвітницьких заходів. Наприклад просвітницькі кампанії, освітні тренінги, комунікаційні компанії, які будуть формувати нову лінію поведінки та усвідомлення щодо гендерного насильства. Шляхом тривалої, невинної та безперервної роботи з інформуванням можна подолати **гендерне насильство** в освіті. Дарина Завгородня, студентка-соціологиня НаУКМА, аналітикиня ГО Громадський альянс «Політична дія жінок» вважає, що просвітницькі заходи можуть створюватись у партнерстві з різними департаментами у закладах вищої освіти, як нагадування, що ця проблема існує:

“Це може бути відділ у справах студентства, студентська організація, комітет з протидії дискримінації, які можуть спільно організовувати регулярні заходи чи одиничні заходи, як нагадування, що є з чим боротись” (Дарина Завгородня).

Підкреслюючи вищезгадане та підсумовуючи – **впровадження принципів протидії гендерному насильству в освіті** є одним з найважливіших аспектів задля подолання цієї проблеми.

Для НаУКМА важливо звертати увагу на практики закордонних компаній та навчальних закладів та покращувати свої відділи задля **звітності та контролю гендерного насильства**. Про це Прохор Мосін, студент 4 р.н., спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та секретар Комітету протидії дискримінації, сексуальним домаганням та булінгу зазначає:

“Треба вдосконалювати всі відділи НаУКМА, які вже є, і просто покращувати їхню роботу. Тобто, проводити структурні зміни всередині університету. Які насправді потихеньку, але проводяться, чесно” (Прохор Мосін).

Впровадження політик про протидію **гендерного насильства** мають бути застосовані для навчальних закладів, які будуть враховувати специфіку освітнього середовища та соціальні динаміки взаємодії між учасниками освітнього процесу. Політики повинні орієнтуватися на підвищення обізнаності про гендерне насильство серед учнів, викладачів і персоналу, а також на вдосконалення механізмів виявлення, реагування та запобігання таким випадкам:

*“Наявність політики про запобігання протидії **гендерного насильства**, має бути виписана на рівні збірки правил або тверджень, з якою мають бути ознайомлені всі”* (Юлія Савельєва).

3.3.2. Українські та європейські приклади подолання гендерного насильства в освіті

Експертка відмічає, що якщо говорити про гендерну рівність в науковій галузі, то можна зробити висновок, що у Європейському Союзі багато політик спрямованих на збільшення відсотка гендерного паритету:

“Європейська комісія активно прагне досягнення гендерної рівності у науці. Наприклад, проекти, фінансовані Європейським Союзом, мають звітувати про гендерну рівність. Зокрема, у проектах Erasmus вимагається звітність по участі чоловіків та жінок” (Людмила Криворучка).

Було зазначено, що на національні стратегії має вплив культурне та традиційне надбання країни, яке, на відміну від західних, є більшою мірою гендерованим:

“В Україні роль жінок, на мою думку, часто є лідерською в сім’ї, принаймні так мені здається, це культурна особливість, також якби ми негативно не сприймали Радянський Союз, але всезагальна освіта і підтримка жінок при народженні дітей в Радянському Союзі і та соціальна політика, яку Україна значною мірою успадкувала маю на увазі захист робочого місця, надання, академічних відпусток, до шести років можна на час народження дітей при чому у нас брали академічні відпустки і чоловіки і жінки в аспірантурі, такі практики були, ну небагато, але десь три випадки були за цей час у мене, що брала академічну відпустку. Мені здається, це також якийсь фактор значний, який вплинув на культуру уявлення про те, що жінка може і має працювати, може реалізовувати себе, тобто ці традиційні фактори, які можливо негативно впливають в західних країнах, зокрема в Америці, ця відсутність належної підтримки материнства і дитинства, вона мені здається в Україні в силу успадкування радянської практики не така” (Людмила Криворучка).

“В нашій культурі традиційна лідерська роль жінок. Що, очевидно, генетично виховує певний психотип. У нас дуже багато активних жінок” (Людмила Криворучка).

Було зазначено, що наразі в національній системі освіти доволі багато посад займають жінки:

“Мені здається, зараз дуже багато завідувачів кафедр жінок. Оскільки це така активна, динамічна робота. Подивіться на склади НАЗЯВО, подивіться на Міністерство освіти” (Людмила Криворучка).

Також експерти та експертки стверджували про активність жінок у волонтерському русі в Україні загалом, а також у воєнних структурах.

Водночас експерти зазначають, що поки не вбачають ефективних механізмів задля вдосконалення системи загальної звітності і контролю над випадками гендерного насильства серед національних стратегій, але існують аспекти їх залучення в найближчому часі.

“В, як то кажуть, західному світі, в західних компаніях, цим всім займається департамент HR. Тому, якщо ми говоримо більш про великих масштабах, по-перше, Могилянський відділ кадрів має стати департаментом HR. І вони мають тримати руку на пульсі. Бо, я кажу, з точки зору нашого комітету, ми є в цілому виключно дорадчим органом” (Прохор Мосін).

“З точки зору студентства у НаУКМА є чудовий відділ зі справ студентства. Раніше, коли я починав навчатися, він називався студентський відділ кадрів. Ніхто не розумів, чого цей посадок, яких

кадрів. Відділ зі справ студентства. І вони, справді, тримають руку на пульсі” (Прохор Мосін).

Щодо ефективності стратегій подолання гендерного насильства і нерівності в освіті в Європейському Союзі, експерти та експертки наголошують на різноманітні етнічних груп, що проживають в Європі, яке доцільно брати до уваги, адже культурного розмаїття складно уникнути:

“Європейський Союз – це дуже розмаїта країна. Там є доволі значна кількість мігрантів. І культура, ну, скажімо, ісламська культура, традиційна культура, вона може не давати жінкам можливості реалізуватися. Хоча у нас є такий цікавий випадок, коли у нас була аспірантка кримсько-татарського походження, яка вчилася в аспірантурі, але тепер вона одружилася, народила дитину і пішла з аспірантури на якийсь час. Зараз вона поновилася. Але, що цікаво, що всі питання, пов'язані з аспірантурою, вирішував її тато... Тобто, ці традиції нікуди не подіти. Вони домінують над політикою” (Людмила Криворучка).

3.3.3. Успіхи та виклики протидії гендерному насильству і дискримінації

Експерти та експертки зазначають, що для успішної протидії гендерному насильству та дискримінації важливим є **підвищення рівня обізнаності** суспільства на цю тему. Під обізнаністю експерти та експертки мають на увазі не лише історії випадків гендерного насильства й дискримінації та куди і як їм протидіяти, а й загалом пояснювати **важливість та проблемність** цих питань:

“Все залежить від людей, які будуть це впроваджувати. Як би добре не була виписана політика чи законопроект, чи якась постанова, чи наказ президента НАУКМА, як би там не було все розписано детально, насправді реалізація і втілення цього стосовно кінцевих бенефіціарів, тобто щодо студентства, залежить від кожної окремо взятої людини, від персоналії викладача чи викладачки. Так чи інакше привносять свої особисті погляди, якісь свої цінності, своє бачення цієї проблеми” (Ростовська Тетяна).

Окрім обізнаності суспільства стосовно гендерного насильства, експерти та експертки виокремлюють також **економічні зміни в суспільстві** та механізм санкцій. На їх думку, навіювання більшої потреби у жінках призведе до розквіту кількості жінок на ринку праці:

“Ну, фактор, по-перше, це економічна зміна, це емансипація жінок, залучення їх все більше в виробничу сферу, тобто на ринок праці,

відповідно, зростання потреби в освіті в жінках, відповідно, жінок багато в освіті і з ними треба рахуватись” (Дмитро Бойко).

Інший аспект освічення суспільства це **інформування** про проблеми стосовно гендерної тематики, про що зазначають Юлія Савельєва, Тетяна Ростовська, Дарина Завгородня та Ангеліна Рожець. Тетяна Ростовська виокремила три кроки для подолання та запобігання гендерної нерівності та гендерному насильству, які сходяться з думками інших експертів. Вона наголошує на тому, що інформування має бути зроблено в першу чергу, як перший крок, на якому тримаються інші:

“Найперше це попередження, це максимальне інформування про те, що таке гендерно зумовлене насильство, чи сексуальні домагання, чи сексуальна експлуатація, залежно про що ми говоримо... Це перший дуже важливий аспект” (Тетяна Ростовська).

Ангеліна Рожець зазначає, що при інформуванні варто використовувати різні засоби поширення інформації та методи їх просування, залежно від цільової аудиторії. Експертка вважає, що певні соціальні групи, які можна узагальнити до прогресивної молоді, зможуть знайти інформацію самі, наприклад, на просторах Інтернету. Для населення в цілому, якщо орієнтуватися на, умовно, середні показники й категорії людей, підхід має бути дещо іншим, більш насичений освітньою інформацією, загалом за допомогою різних каналів поширення інформації як, наприклад, **телебачення і соціальної реклами**:

“Якщо дивитися на таких average, не знаю, там, людинку, яка просто працює в продуктовому умовному магазині, я думаю, що треба дивитися на те, яку інформацію вона споживає, і, швидше за все, у багатьох людей досі головним ресурсом лишається телевізор. ... Найчастіше це може бути або соціальна реклама, або якісь випуски, там, умовно, таких головних новинних ресурсів, ось, які у нас бувають на телебаченні” (Ангеліна Рожець).

Окрім запобігання насильства та підвищення рівня розуміння про нього та дискримінацію, зазначається також про важливість інформування суспільства стосовно практичних випадків насильства, тобто доступ до інформації для постраждалих, куди звертатись, як діяти тощо:

“...Плюс інформація від якихось бізнесів, плюс, там якісь, листівки в супермаркетах, де просто буде, типу, куди можна звернутися до служби і там якісь підтримувальні такі штуки, що, типу, ти не одна або не один” (Ангеліна Рожець).

Якщо зводили тематику від просвіти та інформування суспільства загалом до сфери освіти і освітніх закладів, експертки надають більш вузько направлені та конкретні відповіді, спираючись загалом на досвід та ситуацію у НаУКМА. Юлія Савельєва, Тетяна Ростовська, Дарина Завгородня та Ангеліна Рожець зазначили про тренінги та/або освітні заходи на тему гендерного насильства для студентів і викладачів, наголосивши, що вони мають бути обов'язковими. Дарина Завгородня запропонувала ввести цю тему як обов'язкову у програму дисципліни «Вступ до Могилянських студій»:

“...Якщо взяти той же ВДМС, то ми читаємо там в обов'язковому порядку різні положення про, не знаю, академічну доброчесність... І я вважаю, що має бути обов'язковим одним з цих положень, типу, про протидію дискримінації, булінгу і так далі” (Дарина Завгородня).

Інформування студентства стосовно діяльності й взагалі існування комітету з питань гендерного насильства, на думку Прохора Мосіна, є обов'язковим при вступі до ЗВО. Зазначається, що за допомогою цього комітету важливим є **розгортання соціальної кампанії** в межах університету, яка націлена на протидію гендерного насильства і також **повідомлення про політику** навчального закладу:

“Ми [могилянка] перший заклад вищої освіти в Україні, де з'явилась офіційна внутрішня політика [стосовно гендерно зумовленого насильства] і створено комітет з протидії дискримінації сексуальних домагань і булінгу НАУКМА. ... Коли я прийшов в комітет про нього ніхто не знав в тому числі і я і ми розгорнули кампанію серед внутрішньо університетської компанії. Зокрема ми працювали через Бадді з фрешами, тобто всі фреші починаючи з 2022 року вступу вони обов'язково мали бути повідомлені про комітет і діяльність комітету і політику університету” (Прохор Мосін).

Для викладачів Тетяна Ростовська зазначила про **фахове підвищення кваліфікації**, причому не деінде, а саме всередині НаУКМА, аргументуючи це тим, що загалом такі заходи відбуваються скоріше формально і наразі є застарілими, тож розраховувати на коректну та сучасну інформацію там не варто:

“Мені здається, що якщо ми хочемо, щоб це було дієво, то можливо варто зробити якісь такі внутрішні навчання. Чому внутрішні? Тому що знову ж таки, якщо ми говоримо про інститут післядипломної освіти, я не знаю, чи в них є фахівці, які здатні цікаво і доступно донести тему гендерної рівності” (Тетяна Ростовська).

Другий крок серед потенційних механізмів протидії гендерному насильству та дискримінації, за пані Ростовською, це **визначати відповідальних осіб**, до яких у разі насильства чи прояву дискримінації, можна звернутися та подати скаргу. Цей

механізм зазначали і Юлія Савельєва, назвавши його **механізмом санкцій**, Дарина Завгородня та Ангеліна Рожець:

“Механізм санкцій, якщо вона [людина] чогось не робить, то їй це буде означати якусь відповідальність, яку будуть від неї не просто очікувати, а вимагати” (Юлія Савельєва).

Також наголошується на тому, щоб цей процес приймання та оброблення заяв чи скарг не був формальним і відчуженим, а справді працював і був надійним, що дотно до підвищення обізнаності про важливість цієї теми загалом, про що вже зазначалося вище:

“І тут дуже важливим є момент, щоб це був не просто формальний протокол, бо зазвичай такий є майже скрізь, а щоб цей протокол справді задіювався. Тобто, щоб людина, яка на цій посаді, щиро вірила у важливість того, що вона робить, та ідейно поділяла думку про те, що випадки соціальних домагань потрібно розслідувати, і людина, яка це вчинила, має понести покарання” (Тетяна Ростовська).

Деякі експертки (Ангеліна Рожець та Дарина Завгородня) також зазначили важливість відстежування процесів, що відбуваються після подання скарги, а також поширенні результатів конкретного випадку на всю Могілянську спільноту, якщо постраждала або постраждалих не проти:

“І, якщо цей випадок не був в публічності, тобто, якщо це щось загальне стало, там, на рівні, не знаю, курсу, всього університету, то важливо, напевно, щоб студентство також розуміло, як закінчилась ця історія. Типу, чи був покараний, там, умовний викладач, викладачка, які вдалися до цього. Чи були прийняті заходи. Чи, ну, тобто, чи дав весь цей процес результат” (Дарина Завгородня).

Третій крок, як зазначає Тетяна Ростовська, це **психологічна підтримка людини**, яка постраждала від дискримінації чи насильства. Збір даних є травматичним досвідом і, так само як проконтролювати процес покарання для людини, яка це скоїла, так само важливо проконтролювати, щоб постраждала або постраждалих відчували себе в безпеці. Експертка пояснює це тим, що людина, яка порушила це питання, може зазнати цькування або психологічного тиску, наприклад, зі сторони тих, хто підтримує порушника або порушницю:

“І після того, як це все завершиться, і людина, яка вчинила домагання чи насильство, понесе відповідальність, так само має бути добре продумана система певної такої психологічної, емоційної підтримки людини, яка через це все пройшла і цю інформацію винесла на загал. Тому що навіть якщо система спрацює і викладача, який вчинив домагання, звільнять,

наприклад, це не означає, що серед персоналу або серед студентства не буде тих, хто на його боці” (Тетяна Ростовська).

Також було наголошено, що Могилянська спільнота це не лише викладачі і студенти, але й адміністрація, включаючи охоронців, коменданток в гуртожитках тощо, але при цьому вони не є освіченими стосовно гендерних питань та проблематик пов'язаних з цим:

“От з охоронцями проблем вище криші. Так само, як і з, там, умовно, в гуртожитках ці коменданші. От з цими людьми, ну, знаєте, от якщо Могилянки впереді планети всій, вони ж просто не залучені до могилянського життя... Тому реально ми бачимо з ними дуже багато проблем” (Прохор Мосін).

Про це згадували й інші експерти, зокрема пані Ростовська, наголошуючи, що, з урахуванням цих проблем, підіймати рівень обізнаності варто не лише серед студентів або викладачів, але й серед всієї спільноти разом. Тому варто діяти треба комплексно, поширюючи інформацію на всіх та саме такими поступовими, умовно, трьома кроками:

“І мені здається, що от якщо на цих трьох етапах воно все спрацює, тобто ми поінформуємо всіх. Абсолютно всіх в Могилянці. Студентство, викладацький склад, адміністрацію, охоронців, тобто от буквально всіх ми поінформуємо про те, що таке сексуальні домагання, як це може проявлятися” (Тетяна Ростовська).

Існують також певні **виклики протидії гендерному насильству**. На думку однієї з експерток, Ангеліни Рожець, наявні механізми протидії гендерному насильству є недостатньо дієвими, оскільки задля їх успішної протидії, окрім запровадження політик і законодавчих актів, потрібно готувати суспільство до введення цих політик.

“...Тому, якщо відповідне законодавство приймається без готовності суспільства для того, воно не буде ефективним... Тобто, щоб спочатку, умовно, проводити багато соціальних кампаній, або вводити в школах, умовно, якісь нові дисципліни, або просто загальний наратив, що ось має бути повага до людей навколо, особливо до непривілейованих людей навколо” (Ангеліна Рожець).

Дмитро Бойко зазначає, що наявні політики протидії гендерному насильству не є успішними через недостатню швидкість зміни законодавчої бази, внаслідок чого на час набуття їх дійсності, вони вже не є актуальними. Політики сприяють зменшенню гендерного насильства, але наразі вони не є вирішальним фактором боротьби проти нього.

“Я би не списував все на політики... Вони ведуться, приймаються ...але переоцінювати їхній потенціал до зміни ситуації я б не став, тому що, ну, законодавча база оновлюється, можливо, не достатньо швидко... Воно цьому може це якось направити, може якось дошліфувати, але, на мою думку, самі політики не є вирішальним фактором” (Дмитро Бойко).

Про виклики протидії гендерному насильству також зауважує Людмила Криворучка, яка зазначила, що факторами нерівності в освіті є культурні, соціальні та антропологічні чинники, і при формуванні політик протидії дискримінації і гендерному насильству Людмила пропонує зважати на наявну ситуацію і відштовхуватись від неї. Наразі зі збільшенням віку жінок-науковців, по-перше, сама кількість жінок зменшується, а по-друге, зменшується і кількість їх досягнень, тож Людмила пропонує запровадити **політики підтримки для жінок-науковців віком 45+**.

“...цей звіт структурує життєвий цикл науковця, і там чітко видно, як скорочується кількість жінок і кількість їхніх досягнень в науці з віком... Це показує нам, що інституційні законодавчі ініціативи не можуть змінити культуру... Ну, я маю на увазі, така своєрідна культура – дуже сильна політика підтримки, але я вважаю, що ключовий фактор культурний, соціальний, антропологічний... І це треба розуміти. І розуміти, що, можливо, треба якісь політики, які будуть підтримувати жінок 45+, їхню участь в науці” (Людмила Криворучка).

Прохор Мосін визначає викликами успішності наявних політик протидії гендерному насильству та дискримінації проблематичність інституцій в Україні.

“...законодавчо уже дали оцю невеличку хвірточку, ... але інституції в Україні у нас – взагалі тотальна проблема...” (Прохор Мосін).

На думку Тетяни Ростовської успішність наявних механізмів протидії гендерному насильству залежить не стільки від самих політик, скільки від людей, що реалізують дані політики, тож у фокус уваги мають ставитись люди і політики, спрямовані на підвищення обізнаності про гендерне насильство і дискримінацію.

“Як би добре не була виписана політика чи законопроект... насправді реалізація і втілення цього стосовно кінцевих бенефіціарів, тобто щодо студентства, це залежить від кожної окремо взятої людини, від персоналії викладача чи викладачки” (Тетяна Ростовська).

Одна з експерток, Юлія Савельєва, зазначила, що на практичному рівні викликами успішності політик протидії гендерному насильству є політики, спрямовані на дотримання нейтралітету. Як приклад експертка наводить заклади

середньої освіти, де зберігається проблема того, що ці політики не виконуються належним чином, оскільки у закладах середньої освіти наявні політики направлені на дотримання нейтралітету. Фактично те саме можна сказати й про заклади вищої освіти, де нейтралітет присутній ще більше.

“А практично... не настільки все і організовано, і діє в такий злагоджений спосіб, оскільки, наскільки мені відомо, то може таке бути, що в освітніх закладах, особливо, якщо ми говоримо про загальну середню освіту, то не завжди може бути це поставлено на належний рівень. А якщо говорити про вищу школу, то тут ще більше, напевно, такого нейтралітету...” (Юлія Савельєва).

Висновки

Університет характеризується значним переважанням жінок серед працівників, де 64% складають жінки. Це високий рівень жіночої представленості, що вказує на широкі можливості для жінок у науково-педагогічній діяльності, а також на загальноукраїнську тенденцію фемінізації вищої освіти. Однак, жінки частіше представлені у гуманітарних та соціальних науках, тоді як чоловіки переважають у точних та природничих науках, що свідчить про горизонтальну сегрегацію серед науково-педагогічних працівників НаУКМА.

Порівнюючи дані за 2020 рік і 2023 рік, можна помітити незначне збільшення частки жінок серед працівників університету. Стосовно розподілу за науковим званням в НаУКМА, якщо ситуація у 2020 році підтверджувала гендерну нерівність серед чоловіків і жінок у вищій освіті, то в порівнянні з 2023 роком ситуація значно покращилась і явної нерівності за наведеними даними не спостерігається.

У топ адміністрації НаУКМА спостерігається різноманітність гендерного складу. Чоловіки переважають у керівництві деяких відділів та кафедр. Проте, жінки також представлені у високопосадових посадах. Гендерний паритет може сприяти більшій різноманітності й ефективності управління університетом.

Загальний гендерний розподіл в експлуатаційно-технічному відділі НаУКМА показує переважання чоловіків у технічних та охоронних посадах, тоді як жінки переважно працюють на посадах з прибирання та управління гуртожитками.

Водночас гендерний розподіл у 2024 році залишився на тому ж самому рівні – 35% чоловіків та 65% жінок станом на лютий 2024 року, відповідно до 35% чоловіків та 65% жінок, станом на 2020 рік.

Серед усіх років бакалаврату, студенток в середньому більше на 30% ніж студентів, натомість серед студентства магістратури можна спостерігати рівномірний розподіл – на першому році навчання 51% чоловіків та 49% жінок, майже один до одного, та 51% студентів та 49% студенток на другому році. Майже 80% чоловіків здобувають магістерський ступінь, натомість серед студенток не спостерігається така участь у магістерській програмі. Однак факультети ФОЗ та ФІ мають протилежні тенденції гендерного розподілу студентів.

У результаті гендерного аналізу дисциплін, що викладаються в НаУКМА на бакалаврському та магістерському рівнях, було виділено декілька загальних тенденцій: факультети ФІ, ФЕН та ФПрН містять найменшу кількість дисциплін, що мають зв'язок з гендерними тематиками. Ті курси, що були виявлені, переважно розглядають роль жінок та їх внесок в розвиток науки. Подібний розподіл пояснюється специфікою напряму підготовки на освітніх програмах: вивчення методів системного аналізу та математичного моделювання, різноманітних економічних процесів, розуміння фізичних явищ, біологічних та хімічних процесів, отримання знань у сфері екології тощо. Разом з тим, варто зазначити, що ФЕН має низку дисциплін, як на бакалаврському, так і на магістерському рівнях, що розглядають соціально-економічні проблеми нерівності, тенденції в оплаті праці, однак чітко не артикулюють в РТП гендерний аспект даних питань. Тому подібні дисципліни не були включені до загальної статистики.

Очікуваним результатом було виявлення чималої кількості дисциплін, що розглядають гендерні тематики на факультеті ФСНСТ загалом і на кафедрі соціології зокрема. Однак ця тенденція спостерігається саме на бакалаврському рівні навчання: загалом ФСНСТ має 12% гендерно дотичних дисциплін, тобто 33 курси з 287, а з них 21 курс пропонує саме кафедра соціології.

На магістерському рівні провідну позицію щодо курсів на дотичну до гендерної тематику отримав ФГН, з результатом 5%, тобто 13 дисциплін з 249 (в той час, як ФСНСТ має 3%, тобто 7 дисциплін з 2380).

Загалом Національний університет "Києво-Могилянська академія" має 5% на бакалаврському та 4% на магістерському рівні підготовки дисциплін, які або повністю присвячені гендерним студіям або ж містять в собі теми, що протягом курсу розкривають певні аспекти досліджуваної тематики.

За культурне життя КМЦ у НаУКМА, згідно зі звітами центру, у переважній більшості відповідають жінки. Таким чином, ми спостерігаємо водночас позитивні прояви репрезентації жіноцтва на керівних посадах, так і симптоми горизонтальної нерівності через сферу реалізації та фінансову складову. Слід додати, що гендерний чинник серед працівників КМЦ може суттєво впливати на тематики заходів що проводяться в центрі, освітні спрямування, залучення студентів тощо.

Аналітичний звіт типізації культурно-освітніх заходів, реалізовані в співпраці зі студентськими організаціями, демонструє включеність гендерно рівних ініціатив. Крім того, надання підтримки ВВРД/КМЦ та тісна співпраця зі студентськими організаціями сприяли реалізації діяльності для гендерної рівності, ініціювавши дискусії, кінопокази, літературні вечори тощо. Важливим було висвітлення питань ролі жінок у літературі та культурі, що підкреслює різноманітність поглядів та актуальність гендерної тематики в освітньому процесі. Загалом, організовані заходи сприяли залученню студентської спільноти та формуванню активної громадської позиції.

Аналіз тематик проведених культурно-освітніх заходів за 2022-2023 та 2023-2024 навчальні роки виявив низку основних центральних тем, що їх торкалися організовані події. Це, зокрема проблематика ролі жінок у різних сферах; Міжнародний день боротьби за права жінок; питання вивчення гендерних студій,

ролі гендеру, сексуальній ідентичності та фемінізму; розгляд гендерних аспектів у контексті військової тематики; а також висвітлення гендеру у контексті проблеми насильства. Окремо було виявлено 1 захід, що центрувався на питанні чоловічої ідентичності, питання токсичної маскулітності. У результаті аналізу виявлено значний вплив жіночого лідерства на культурну динаміку та освітні ініціативи в університеті, підкріплюючи гендерну рівність як ключову складову академічної політики та культурного розвитку в НаУКМА.

Києво-Могилянська академія може бути прикладом для інших університетів в аспекті вшанування пам'яті загиблих. Виставка "Невидані дипломи" служить як сильний символ втрати і жертвності, водночас зосереджуючи увагу на особистих історіях студентів, що віддали життя за свою країну. Корисними для запозичення є і практика надання можливостей пройти військову кафедру для студентів і студенток, що сприяє вирівнюванню дисбалансу у жіночій і чоловічій кваліфікації. Ініціативи, такі як студентський ветеранський сервіс і програми психологічної підтримки, відіграють критичну роль у забезпеченні допомоги та підтримки військовим та їхнім сім'ям, сприяючи успішній інтеграції ветеранів у цивільне життя та надаючи необхідні ресурси для психічного здоров'я.

Не можна оминути й саму роль Києво-Могилянської академії в продукуванні пасіонарних агентів змін і формуванні свідомої молоді. Завдяки поєднанню факторів активної патріотичної спільноти одногрупників і викладачів і специфіці навчальних планів НаУКМА продовжує формувати гідні кадри для, зокрема, Збройних Сил, і продовжує втрачати на війні своїх випускників. Загалом, НаУКМА демонструє модель адаптивної освітньої установи, яка реагує на суспільні виклики і здатна впливати на формування освітнього та морального обличчя сучасної України. Дослідження підкреслює необхідність подальшого зменшення гендерної нерівності у військовій сфері та закликає до більшої підтримки і розвитку ініціатив, спрямованих на підвищення ролі жінок у військовому секторі.

Гендерний аналіз складу працівників кафедри фізичного виховання та залученості студентства НаУКМА до спортивних активностей в рамках університету показує, що кафедра виявляє зацікавленість у створенні рівних можливостей та гендерного паритету. Хоча жінок серед працівників кафедри менше, ніж чоловіків, вони представлені на різних посадах, включаючи вищі за кваліфікацією. У змаганнях університету спостерігається загальна залученість студентів і студенток до спортивних заходів, хоча в окремих видах спорту можна помітити статеві відмінності у кількісному розподілі. Рівномірний гендерний розподіл у спортивних змаганнях свідчить про заохочення кафедри різноманітності та відсутність дискримінації. Водночас відсутність участі жінок у деяких "традиційно чоловічих" видах спорту (стрітбол і армреслінг - жінки майже не представлені) може свідчити про наявність гендерних стереотипів, які потребують уваги та подальшої роботи у напрямі сприяння інклюзивності й рівних можливостей для всіх.

У результаті дослідження ми визначили, що залученість жінок у студентських організаціях НаУКМА є більшою, ніж залученість чоловіків. І це стосується усіх сфер діяльності організацій. Відсотково кількість жінок, залучених до організацій, у

співвідношенні із чоловіками складає від 60 до 87 відсотків. Ця закономірність прослідковується і серед керівного складу організацій (75% голів організацій є жінки).

Більшу кількість чоловіків ніж жінок у складі мають лише 2 організації із зібраних 17, це великий розрив. Зокрема цими організаціями є «Український студент» та «Fido». Обидві з них мають специфічні спрямування діяльності, у яких загальноприйнятою у суспільстві є більша залученість чоловіків. Тобто політична сфера та сфера ІТ. Це чітко показує гендерованість цих сфер і звертає увагу на явище горизонтальної гендерної сегрегації.

З іншого боку, якщо розглянути інші організації, у яких кількісно переважають жінки, можемо помітити, що навіть у тих організаціях, діяльність яких у суспільстві частіше маскулінізується, в НаУКМА усе ж переважають жінки. Яскравими прикладами є Асоціація студентів політологів, спрямована на політичну діяльність, або ж EWB, організація у сфері економіки та бізнесу.

Більшість студентства НаУКМА вважають, що університет є середовищем із гендерною рівністю. Варто зазначити, що більшістю студентів та студенток не стикались з проявами гендерної нерівності. При цьому все одно залишається частка тих, хто стикався із даними проблемами (17%). Загалом, більшість студентів та студенток зазнавали певних проявів дискримінації. Вплив гендерної нерівності більше на собі відчували жінки, порівняно з чоловіками.

Це свідчить про недосконалість політики університету в питань гендерної рівності. Також варто зазначити, що рівень обізнаності про політику протидії дискримінації, сексуальним домаганням та булінгу є невисоким (лише третина знають про її існування). Всього 19% респондентів вважають адміністрацію університету ефективною в питаннях розв'язання цих проблем.

Більшість респондентів вважає, що в українському суспільстві домінує гендерна нерівність. Проте існує статистично значуща відмінність у відповідях між жінками та чоловіками. Останні більш схильні вважати, що в українському суспільстві панує гендерна нерівність. Серед основних сфер, в яких найбільше дискримінують жінок, студентство виділяло збройні сили, сім'ю та політику. А для чоловіків переважно стверджували, що дискримінація наявна у сфері сім'ї або взагалі відсутня. Статистично значуща різниця у відповідях між жінками та чоловіками також помітна у відповідях на питання про підтримку фемінізму та у значеннях індексу підтримки гендерної рівності.

Щодо булінгу, то 80% студентів стикались із ним впродовж життя. Приблизно 9% стикались із ним в університеті, що свідчить про те, що потерпілими булінгу стають переважно у школі.

При цьому всьому студенти позитивно ставляться до впровадження ініціатив щодо запобігання сексуальним домаганням та дискримінації в навчальні плани. Це свідчить про те, що студенти та студентки готові до змін, які допоможуть зробити університет більш безпечним місцем.

У результаті трьох фокус групових дискусій, було виявлено проблеми гендерного насильства та дискримінації, із якими стикається студентство, а саме - гендерно стереотипне ставлення зі сторони викладачів, стереотипне ставлення та

сексуалізація зі сторони студентства, недостатня обізнаність щодо випадків гендерно зумовленого насильства та інструментів їх запобігання в НаУКМА серед респондентів та респонденток.

До способів боротьби студентством віднесено просвітницькі події від студентських організацій, механізми взаємодії з адміністрацією та розголос про випадки дискримінації на індивідуальному та інституційному рівнях. Крім того, було виявлено гендерні відмінності у сприйнятті, а саме - чоловіки сприймають це як пасивну саморегуляцію, коли ж жінки - радше як активну та реактивну діяльність. Таке судження не може бути загальним правилом, проте може стати розвідувальним матеріалом для подальших кількісних досліджень.

Отже, у результаті дослідження на основі експертних інтерв'ю було виявлено, що на українські стратегії протидії гендерному насильству та дискримінації впливає культурна та традиційна спадщина країни, яка часто підтримує лідерську роль жінок у сім'ї та активність жінок загалом, що, своєю чергою, впливає і на гендерний розподіл у сфері освіти. Європейський Союз активно працює над досягненням гендерної рівності в науковій галузі, зокрема через політики, що спрямовані на збільшення гендерного паритету у проєктах, фінансованих Союзом, та звітність по участі чоловіків та жінок у програмах, наприклад, Erasmus. Наразі експерти та експертки в Україні відмічають брак ефективних механізмів для покращення системи звітності та контролю над гендерно зумовленим насильством, проте існують плани залучення їх у найближчому майбутньому. Наявні механізми протидії гендерному насильству та дискримінації не є достатньо успішними через неготовність суспільства до введення даних політик, відсутність уваги до людей, що реалізують і відтворюють ці політики, а також недостатню швидкість змін законодавчої бази. Іншою стороною проблеми є неврахування культурних, соціальних та антропологічних чинників, що частково можна описати як проблематичність інституцій, тобто їх гендерованість, а саме відсутність підтримки закладами освіти політики нейтралітету.

Стосовно механізмів успішної протидії гендерному насильству і дискримінації в освітніх закладах, зокрема НаУКМА, експерти зазначають, що, найбільш ефективними методами протидії є підвищення обізнаності та інформування щодо даної соціальної проблеми серед університетської спільноти загалом, включаючи студентів, викладацького складу та адміністрації, економічні зміни в студентстві (емансипація жінок) і розгортання соціальної реклами стосовно гендерної політики закладу вищої освіти (ЗВО) та гендерної дискримінації загалом. Механізм протидії гендерному насильству та дискримінації працюватиме лише тоді, коли дотриманні усі кроки, а саме інформування спільноти, системи санкцій для порушників та методи психологічної підтримки постраждалої або постраждалого.

Рекомендації

Для залучення студентства до протидії гендерному насильству та дискримінації, рекомендуємо

- **Спеціалізованим студентським організаціям** - проводити просвітницькі заходи у відповідній тематиці для забезпечення саморегуляції спільнотою;
- **Адміністрації НаУКМА** - ефективніше співпрацювати зі спеціалізованими СО та Комітетом для поширення розголосу щодо справ гендерного насильства та дискримінації, а також зважаючи на рівень проінформованості щодо політик протидії дискримінації у підрозділі 3.1 цієї роботи розробляти та поширювати інформацію щодо використання інструментів протидії дискримінації та гендерному насиллю передбачених адміністрацією та Комітетом для забезпечення проінформованості студентства щодо випадків гендерного насильства та дискримінації та інструментів їх попередження та запобігання;
- Покращити роботу наявних відділів НаУКМА з протидії гендерного насильства та дискримінації;
- Впровадити інформаційні та освітні кампанії для студентства та кадрового складу НаУКМА про гендерне насильство та дискримінацію;
- Створити механізми підтримки для потерпілих від гендерного насильства та/або дискримінації, забезпечити конфіденційність та доступ до необхідних ресурсів та послуг;
- Якісно перевіряти викладацький та адміністративний склад на їх рівень обізнаності щодо гендерного насильства та дискримінації.
- **Комітету протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу НаУКМА** - поширювати інформацію щодо своєї діяльності та розглянутих справ серед студентства у межах встановленої конфіденційності для збільшення розголосу щодо випадків гендерного насильства та дискримінації в НаУКМА.
- **Центру забезпечення якості освіти** - створити механізми оцінки гендерної чутливості у відгуках на дисципліну для запобігання гендерно стереотипному ставленню викладацького складу до студентства.

Список використаних джерел

Агаларова, К. А., & Ляшенко, Н. О. (2021). Особливості соціальної активності студентів: ґендерний аспект. (с. 41)

Б., Володимир. (2023, December). Строкова служба: пережиток минулого чи потреба майбутнього? *Мілітарний*.
<https://mil.in.ua/uk/articles/stroкова-sluzhba-perezhytok-mynulogo-chy-potreba-majbutnogo/>

Большакова, А., Большакова, М., Вагін, А., Гороховська, Д., Григоренко, О., Діденко, Г., Іващенко, І., Коваленко, Л., Лятовський, О., Покляцький, А., Раєвська, А., Стольнікович, М., Шматуха, Д., Яковенко, К., Марценюк, Т. (2020). Дослідницька робота. *Ґендерний портрет НАУКМА*. Київ, НАУКМА.
<https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/18073>

Військова підготовка, доступна для студентів КМА. (n.d.). Національний Університет «Києво-Могилянська академія.» <https://vstup.ukma.edu.ua/military-training>

Вступ НАУКМА. (2024). Освітні програми.
<https://vstup.ukma.edu.ua/education-programs?level=BACHELOR>

Вступ НАУКМА. (2024). Освітні програми.
<https://vstup.ukma.edu.ua/education-programs?level=MASTER>

Європейський Союз 2023. (2023). Ґендерний портрет країни Україна. ЄС за ґендерну рівність: служба допомоги реформам.
https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2024/03/eu4genderhelpdesk_ukrainegenderprofile_2023-cgp_ukr_v5.pdf

Звіт президента Національного університету «Києво-Могилянська академія» за 2023 рік (2023). Видавничий дім «Києво-Могилянська академія»
<https://ekmair.ukma.edu.ua/items/7e2cc16e-1485-4fb0-b19a-af54a93419d5>

Звіт президента Національного університету «Києво-Могилянська академія» за 2023 рік. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. С. 248-251.

Кафедра фізичного виховання. Sport.ukma.edu.ua. Retrieved March 31, 2024, from <https://sport.ukma.edu.ua/>

Кімел, М. С. (2003). Ґендероване суспільство. Київ: Сфера.

Курна, О. (2017). Коли чоловіки зверху, або «скляна стеля» української вищої освіти. Ґендер в деталях.

<https://genderindetail.org.ua/season-topic/osvita-i-prosvita/koli-choloviki-zverhu-abo-sklyana-s-telya-ukrainskoi-vischoi-osviti-134076.html>

Марценюк Т. О. (2018). Інтерв'ю із Світланою Оксамитною про академічний фемінізм і гендерну соціологію. Гендер в деталях <https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/bezstrashni/interv-yu-iz-svitlanoyu-oxamitnoyu-pro-akademichniy-feminizm-i-gendernu-sotsiologiyu-134425.html>

Марценюк, Т. (2024). Забезпечення гендерної рівності у Збройних силах України.

Марценюк, Т. (2017). *Гендер для всіх. Виклик стереотипам.*

Марценюк, Т., Плахотнік, О. (2017). У М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманова (ред.) Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей (3 видання, випр. і доп.) (с.94)

Медіна, Т. (2023). АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ. *Економічні горизонти*, (4(26), 135–144. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(26\).2023.293236](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(26).2023.293236)

Могілянське військо. (2024). Інтерв'ю з викладачами, студентами та випускниками Києво-Могілянської Академії, які з початком повномасштабної війни пішли на фронт захищати Україну від російської навали. <https://www.youtube.com/@mohylyanskeviysko/videos>

МОН, (2023). *Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти 2030 року* [PowerPoint slides]. SlideShare.

НаУКМА. Інформаційний пакет ЄКТС НАУКМА. <https://www.ukma.edu.ua/ects/index.php/2011-10-10-09-31-00>

НаУКМА. Факультет соціальних наук та соціальних технологій. <https://www.ukma.edu.ua/index.php/osvita/fakulteti/fsnst>

НаУКМА. (2021). *Положення про політику протидії дискримінації, сексуальним домаганням, булінгу в НаУКМА* (Наказ № 594). [PDF файл].

НаУКМА. (2024). Спеціалізовані вчені ради з правом разового захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. *НауКА*. <https://www.ukma.edu.ua/index.php/one-time-spetsializovani-vr-phd>

НаУКМА. (2024, 14 лютого). У Культурно-мистецькому центрі відбудеться виставка “Unissued Diplomas 2.0.”
<https://www.ukma.edu.ua/index.php/news/5436-zaproshuiemo-na-vidkryttia-vystavky-unissued-diplomas-2-0>

Оксамитна, С. М. (2004). Гендерні ролі та стереотипи. У М.М. Скорик (ред.) Основи теорії гендеру: навчальний посібник (С. 157-181). К.: К.І.С.

Остаповець, Г. (2024, March). “Захист Вітчизни” оновлять і адаптують для дівчат, — з’явилися деталі. *Новини LIVE*.
<https://segodnya.novyny.live/zakhist-vitchizni-onovliat-i-adaptuiut-dlia-divchat-ziavilisia-detali-160108.html>

Офіційний Вебпортал Парламенту України. (2023). Кодекс законів про працю України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Офіційний Вебпортал Парламенту України. (2023). Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

Понад 4 тисячі ветеранів отримали психологічну підтримку у стінах Києво-Могилянської академії: як працює це рішення. (2024, March 26). *Рубрика*.
<https://rubryka.com/2024/03/26/psychologichnu-pidtrymku-viiskovym/>

Проект СЕТА. (n.d.). *Центр Психічного Здоров’я НаУКМА*.
<https://kmarehab.com/proiekt-seta-2023/>

[РТП Могилянки. Канал з силабусами НаУКМА в Telegram. https://t.me/kma_syllabi](https://t.me/kma_syllabi)

[САЗ. Сервіс запису на вибіркові дисципліни. https://my.ukma.edu.ua/profile](https://my.ukma.edu.ua/profile)

[СЕТА — ПРОГРАМА БЕЗОПЛАТНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ. \(n.d.\). Центр Психічного Здоров’я НаУКМА. https://kmarehab.com/ceta/](https://kmarehab.com/ceta/)

[Студентське життя. \(2024\). Сайт вступу НаУКМА. https://vstup.ukma.edu.ua/students-life](https://vstup.ukma.edu.ua/students-life)

[Студентський ветеранський сервіс \(СВС\) – це вікно сервісів для студентів-військових, дітей Захисників і Захисниць України. https://ukmaedu.sharepoint.com/sites/КМА_Home/SitePages/studveteran.aspx](https://ukmaedu.sharepoint.com/sites/КМА_Home/SitePages/studveteran.aspx)

[Студентські організації. Головна. https://web.ukma.edu.ua/index.php/uk/students/stud-org](https://web.ukma.edu.ua/index.php/uk/students/stud-org)

[Факультет Інформатики. Кафедри. https://www.fin.ukma.edu.ua/departments](https://www.fin.ukma.edu.ua/departments)

ECHR - European Court of Human Rights. (2021). Європейська конвенція з прав людини https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ukr

European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, (2021). *Horizon Europe guidance on gender equality plans*, Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2777/876509>

Global Education Monitoring Report Team. (2022). Global education monitoring report 2022: Gender report, deepening the debate on those still left behind (ISBN 978-92-3-100524-4). <https://doi.org/10.54676/RCZB6329>

Lukianets-Shakhova, V., Ganus, L., Bryl, K., Nehoda, Y., & Rega, I. (2023). The Gender Policy of Ukraine: Considering the EU Experience. *Revista De Gestão Social E Ambiental*, 17(4), e 03403. <https://doi.org/10.24857/rgsa.v17n4-030>

Додатки

Додаток А. Додаткові таблиці гендерного розподілу кадрового складу НаУКМА

Таблиця А.1. Розподіл за віком (до і після 35 років) науково-педагогічних працівників НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

	<i>До 35</i>	<i>Після 35</i>	<i>Всього</i>	<i>% до 35</i>	<i>% після 35</i>
<i>Чоловіків</i>	53	229	282	18,8	81,2
<i>Жінок</i>	73	327	400	18,3	81,7
<i>Загалом</i>	126	556	682	18,5	81,5

Таблиця А.2. Загальний гендерний розподіл кадрів за факультетами станом на лютий 2024 рік (%).

	<i>ФПрН</i>	<i>ФІ</i>	<i>ФПвН</i>	<i>ФСНСТ</i>	<i>ФЕН</i>	<i>КМБС</i>	<i>ФГН</i>	<i>ФОЗ</i>
<i>Жінки</i>	35,4	38,3	54,8	59,0	62,6	66,8	68,8	82,3
<i>Чоловіки</i>	64,6	61,7	45,2	41,0	37,4	33,2	31,2	17,7
<i>Загалом</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

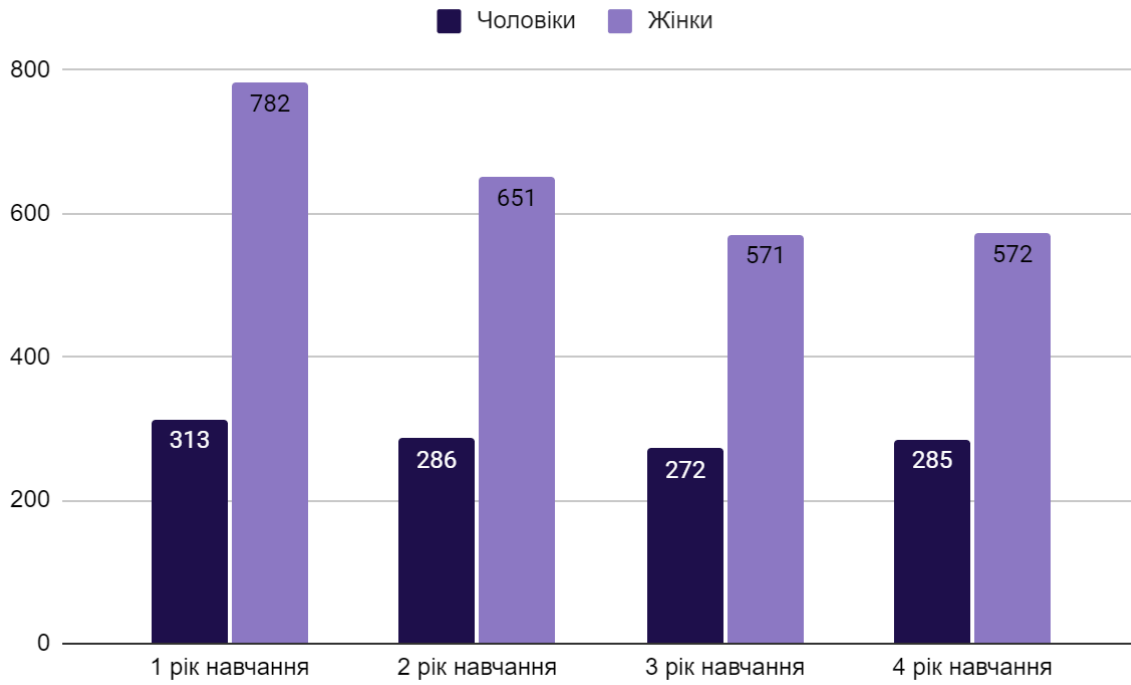
Таблиця А.3. Гендерний розподіл науково-педагогічних працівників за науковим ступенем в НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

	<i>Всього</i>	<i>Чоловіків</i>	<i>Жінок</i>	<i>% чоловіків</i>	<i>% жінок</i>
<i>PhD</i>	14	4	9	30,7	69,3
<i>Доктор(ка) наук</i>	162	91	71	56,2	43,8
<i>Доктор(ка) філософії</i>	7	2	5	28,6	71,4
<i>Кандидат(ка) наук</i>	331	109	223	32,8	67,2
<i>Загалом</i>	514	206	308	40,1	59,9

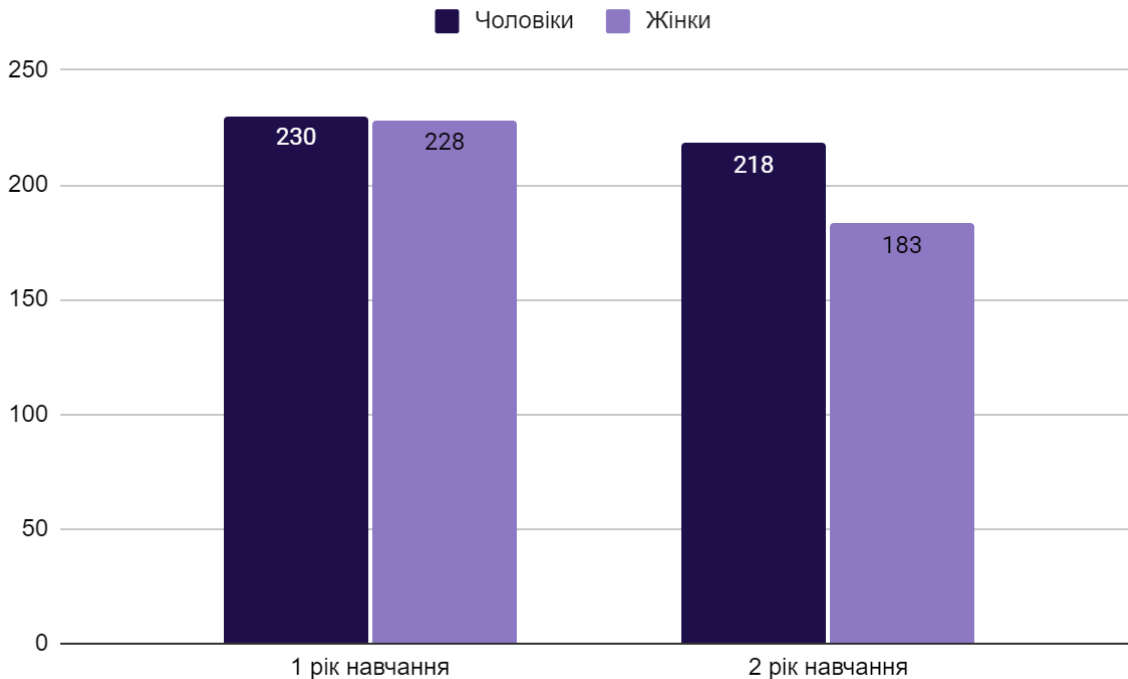
Таблиця А.4. Гендерний розподіл науково-педагогічних працівників за вченим званням в НаУКМА станом на лютий 2024 рік.

	<i>Всього</i>	<i>Чоловіків</i>	<i>Жінок</i>	<i>% чоловіків</i>	<i>% жінок</i>
<i>Доцент(ка)</i>	199	65	134	32,6	67,4
<i>Професор(ка)</i>	114	61	53	53,5	46,5
<i>Старший науковий співробітник</i>	32	18	14	56,3	43,7
<i>Загалом</i>	345	144	201	41,7	58,3

Додаток Б. Гендерний розподіл студентства НаУКМА

Рисунок Б.1. Загальний гендерний розподіл студентства за роками навчання бакалаврату станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Рисунок Б.2. Загальний гендерний розподіл студентства за роками навчання магістратури станом на лютий 2024 року, НаУКМА.

Додаток В. Анкета для проведення онлайн-опитування студентства НаУКМА

БЛОК 1. СТАВЛЕННЯ ДО ГЕНДЕРНОЇ (НЕ)РІВНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

1. На Вашу думку, що домінує в українському суспільстві?

- гендерна рівність
- гендерна нерівність
- важко сказати

2. На Вашу думку, у яких сферах жінки найбільш дискриміновані в українському суспільстві? Можливо обрати більше однієї відповіді

- Політика
- Освіта
- Економіка
- Медицина
- Релігія
- Ринок праці
- Спорт

- Сім'я
- Збройні сили
- Дискримінація відсутня
- Важко сказати
- Інше _____

3. На Вашу думку, у яких сферах чоловіки найбільш дискриміновані в українському суспільстві? Можливо обрати більше однієї відповіді

- Політика
- Освіта
- Економіка
- Медицина
- Релігія
- Ринок праці
- Спорт
- Сім'я
- Збройні сили
- Дискримінація відсутня
- Важко сказати
- Інше _____

4. Чи підтримуєте ви ідею рівності чоловіків та жінок у всіх сферах життя?

- Однозначно так
- Радше так, ніж ні
- Важко сказати
- Радше ні, ніж так
- Однозначно ні

5. Чи підтримуєте ви ідеї фемінізму?

- Однозначно так
- Радше так, ніж ні
- Важко сказати
- Радше ні, ніж так
- Однозначно ні

6. Чи погоджуєтесь Ви, що чоловіки та жінки повинні мати рівний доступ до економічної та політичної діяльності?

- Повністю згоден (-на)
- Скоріше згоден (-на)
- Важко сказати
- Скоріше не згоден (-на)
- Абсолютно не згоден (-на)

7. Чи погоджуєтесь Ви, що чоловіки та жінки повинні виконувати обов'язки по догляду за родиною на рівних?

- Повністю згоден (-на)
- Скоріше згоден (-на)
- Важко сказати
- Скоріше не згоден (-на)
- Абсолютно не згоден (-на)

8. Чи погоджуєтесь Ви, що чоловіки та жінки повинні мати рівний доступ до служби у секторі безпеки та оборони України?

- Повністю згоден (-на)
- Скоріше згоден (-на)
- Важко сказати
- Скоріше не згоден (-на)
- Абсолютно не згоден (-на)

9. Чи погоджуєтесь Ви, що жінки та чоловіки на однакових посадах повинні отримувати однаковий рівень заробітної плати?

- Повністю згоден (-на)
- Скоріше згоден (-на)
- Важко сказати
- Скоріше не згоден (-на)
- Абсолютно не згоден (-на)

10. Чи вважаєте Ви, що в медіа та у громадських дискусіях приділяється достатньо уваги питанням гендерної рівності?

- Однозначно так
- Радше так, ніж ні
- Важко сказати
- Радше ні, ніж так
- Однозначно ні

11. Чи вважаєте ви, що чинні закони України ефективно захищають права жінок та чоловіків від гендерної дискримінації?

- Повністю згоден (-на)
- Скоріше згоден (-на)
- Важко сказати
- Скоріше не згоден (-на)
- Абсолютно не згоден (-на)

12. Чи вважає ви, що освітня система України сприяє формуванню гендерної рівності серед молоді?

- Повністю згоден (-на)
- Скоріше згоден (-на)
- Важко сказати
- Скоріше не згоден (-на)
- Абсолютно не згоден (-на)

13. Чи вважаєте Ви поділ професій на так звані “чоловічі” та “жіночі” справедливим?

- Повністю згоден (-на)
- Скоріше згоден (-на)
- Важко сказати
- Скоріше не згоден (-на)
- Абсолютно не згоден (-на)

14. Жінкам мають бути надані рівні можливості із чоловіками працювати у Збройних силах України та інших військових формуваннях. Скажіть, будь ласка, Ви погоджуєтесь чи не погоджуєтесь з наступними твердженнями?

- Повністю погоджуюся
- Радше погоджуюся, ніж не погоджуюся
- Радше не погоджуюся, ніж погоджуюся
- Повністю не погоджуюся
- Важко сказати

15. На Ваш погляд, який варіант армії варто впроваджувати в Україні?

- Призов і чоловіків, і жінок лише на добровільній основі (за контрактом)
- Призов усіх чоловіків і лише деяких жінок
- Призов лише чоловіків
- Призов усіх чоловіків і всіх жінок
- Інше
- Важко сказати

16. Чи відчували Ви на собі прояви гендерної нерівності?

- Так
- Ні
- Важко сказати

16.1. Якщо відповідь “так”

В яких сферах особисто Ви зазнавали прояви гендерної нерівності?
Можливо обрати більше однієї відповіді

- Політика
- Освіта
- Економіка
- Медицина
- Релігія
- Ринок праці
- Спорт
- Сім'я
- Збройні сили
- Важко сказати
- Інше _____

БЛОК 2. ОЗНАЙОМЛЕНІСТЬ З ПОЛІТИКОЮ ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ, СЕКСУАЛЬНИМ ДОМАГАННЯМ, БУЛІНГУ В НАУКМА

17. На Вашу думку, що домінує в середовищі НаУКМА?

- гендерна рівність
- гендерна нерівність
- важко сказати

18. Чи знаєте ви, як повідомити про випадки дискримінації, сексуальних домагань або булінгу адміністрації КМА?

- Так, знаю
- Ні, не знаю
- Важко сказати

19. Чи відчуваєте ви, що університет достатньо звертає увагу на проблеми дискримінації та насильства в академічному середовищі?

- Так
- Ні
- Важко сказати

20. Чи згодні ви з тим, що публічне засудження випадків дискримінації, сексуальних домагань та булінгу в університеті може позитивно вплинути на культуру спілкування та підвищити освіченість студентства щодо цих проблем?

- Однозначно так, публічне засудження корисне
- Радше так, ніж ні
- Важко відповісти
- Радше ні, ніж так
- Однозначно ні, це може погіршити ситуацію

21. Чи знаєте Ви про існування політики протидії дискримінації, сексуальним домаганням, булінгу в НаУКМА?

- Так
- Ні
- Важко сказати

21.1 Якщо відповідь “так”

Чи ефективна університетська адміністрація у реагуванні на повідомлення про випадки гендерної дискримінації або насильства?

- Однозначно так
- Радше так, ніж ні
- Важко відповісти
- Радше ні, ніж так
- Однозначно ні

22. Як Ви ставитеся до наявності політики протидії дискримінації, сексуальним домаганням, булінгу в НаУКМА?

- повністю позитивно
- скоріше позитивно
- важко сказати
- скоріше негативно
- повністю негативно

23. Чи вважаєте ви, що ініціативи щодо запобігання сексуальних домагань та дискримінації мають бути інтегровані в навчальні плани студентства?

- Однозначно так
- Радше так, ніж ні
- Важко сказати
- Радше ні, ніж так
- Однозначно ні

24. Чи варто адміністрації НаУКМА інформувати працівників університету (професорсько-викладацький склад і адміністративний персонал) про неприпустимість дискримінації та сексуальних домагань (проводити тренінги, лекції, тощо)?

- Однозначно так
- Радше так, ніж ні
- Важко відповісти
- Радше ні, ніж так

- Однозначно ні

Блок 3. СТАВЛЕННЯ ДО БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

25. Чи знаєте Ви що таке булінг?

- Так
 Ні
 Важко сказати

26. Чи вважаєте Ви, що булінг є серйозною проблемою у навчальних закладах?

- Однозначно так
 Радше так, ніж ні
 Важко сказати
 Радше ні, ніж так
 Однозначно ні

27. Як Ви вважаєте, чи були у вашому житті ситуації які можна назвати булінгом?

- Так
 Ні
 Важко сказати

28. Якщо Ви відповіли ТАК на попереднє запитання, то вкажіть з яким саме видом булінгу Ви стикалися? Можливо обрати більше однієї відповіді

- Фізичний (удари, поштовхи тощо)
 Вербальний (погрози, обзивання тощо)
 Соціальний (соціальна ізоляція або поширення чуток)
 Кібербулінг
 Інше _____
 Важко сказати

29. Вкажіть коли саме Ви стикалися з булінгом? Можливо обрати більше однієї відповіді

- В садочку
 В молодшій школі
 В середній школі
 В старшій школі
 В університеті
 Інше _____
 Важко сказати

30. Чи вважаєте Ви, що явище булінгу є поширеним у НАУКМА?

- Однозначно так
- Радше так, ніж ні
- Важко сказати
- Радше ні, ніж так
- Однозначно ні

31. Які з перерахованих видів булінгу викликають у Вас найбільше занепокоєння? Можливо обрати більше однієї відповіді

- Фізичний (удари, поштовхи тощо)
- Вербальний (погрози, обзивання тощо)
- Соціальний (соціальна ізоляція або поширення чуток)
- Кібербулінг
- Інше _____
- Важко сказати

32. Які, на Вашу думку, основні причини виникнення булінгу серед учнівства? Можливо обрати більше однієї відповіді

- Бажання влади або контролю над іншими
- Тиск з боку однолітків або щоб вписатися в групу
- Невпевненість у собі або низька самооцінка
- Моделювання агресивної поведінки вдома/ суспільстві
- Токсичне, нездорове шкільне середовище, яке сприяє або підтримує агресивну поведінку
- Інше _____
- Важко сказати

33. Як би Ви описали атмосферу та взаємодію між студентством у НАУКМА?

- Атмосфера поваги та підтримки
- Іноді напружена та ворожа атмосфера
- Часто напружена та ворожа атмосфера
- Важко сказати

34. Чи відчували Ви коли-небудь дискомфорт, відсторонення або погане поводження з боку іншого студентства у НАУКМА?

- Однозначно так
- Радше так, ніж ні
- Важко сказати
- Радше ні, ніж так
- Однозначно ні

35. Як би Ви оцінили зусилля НАУКМА щодо запобігання та боротьби з проявами булінгу?

- Чудово, до цієї проблеми ставляться дуже серйозно
- Добре, але можна покращити
- Нормально, потрібно вжити більше заходів для боротьби та запобігання цієї проблеми
- Погано, вжито дуже мало дій задля подолання цієї проблеми
- Важко сказати

36. Чи проходили Ви коли-небудь курси або тренінги щодо запобігання, реагування або виявлення випадків булінгу?

- Так, проходив/-ла комплексне навчання
- Так, проходив/-ла невеликий курс/тренінг
- Ні, не проходив/-ла навчання
- Важко сказати

37. Чи впевнені Ви у тому, що зможете безпечно (не погіршити ситуацію) втрутитися або повідомити, якщо Ви станете свідком булінгу?

- Однозначно так
- Радше так, ніж ні
- Важко сказати
- Радше ні, ніж так
- Однозначно ні

38. Якщо Ваш друг розкаже вам про те, що зазнав булінгу, як Ви порадите йому впоратися з цією ситуацією?

- Повідомите про булінг співробітникам НАУКМА (викладачам, адміністрації тощо)
- Повідомити про булінг комусь зі студентства НаУКМА та спробувати вирішити ситуацію разом
- Дати відсіч кривдникам самостійно
- Шукати підтримку у друзів або родини
- Важко сказати

Блок 4. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНА ІНФОРМАЦІЯ

39. Ваша стать:

- Жіноча
- Чоловіча
- Інше

40. Тип населеного пункту в якому Ви проживали до вступу в КМА:

- Село (до 5 тис.)

- Селище (5-10 тис.)
- Мале місто (10-50 тис.)
- Середнє місто (50-100 тис.)
- Велике місто (100-500 тис.)
- Дуже велике місто (500+ тис.)
- Київ
- За кордоном

41. На якому факультеті Ви навчаєтесь?

- ФГН
- ФЕН
- ФІ
- ФПвН
- ФПрН
- ФСНСТ
- ФОЗ

42. Ваша спеціальність?

_____

43. На якому курсі Ви навчаєтесь?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

44. Вкажіть ваш вік:

_____

45. Чи слухали Ви курси з тематики гендерної рівності в НаУКМА або на інших навчальних ресурсах?

- Так
- Ні

46. Чи слухали Ви курси з тематики гендерної рівності на інших навчальних ресурсах?

- Так
- Ні

Дякуємо Вам за участь в опитуванні! Ваші відповіді стануть цінними для нашого дослідження та розуміння динаміки у ставленні студентства до питань гендерної рівності, протидії дискримінації, сексуальним домаганням та булінгу.

Детальніше ознайомитися із політикою НаУКМА щодо цих питань — Ви можете на сайті: <https://web.ukma.edu.ua/index.php/uk/students/protect-rights/antidiscrimination>

Додаток Г. Гайди для проведення інтерв'ю

Гайди для проведення фокус групових досліджень

ВСТУП (5-10 хв.)

Вступне слово модератора. Пояснення того, що буде відбуватися під час фокус-групи.

Привітання

Доброго дня всім! Ми раді привітати вас на цій фокус-групі, яка присвячена залученню студентства до протидії гендерному насильству та дискримінації. Ця фокус-група є частиною дослідження та всі ваші думки та враження дуже важливі для нас.

Інформація щодо фіксації дискусії та конфіденційності

Хочу нагадати, що ця дискусія буде записуватися, але ваші особисті дані будуть збережені конфіденційно. Ми не будемо розголошувати ваші імена або будь-яку іншу особисту інформацію, якщо ви не дозволите цього.

Правила ведення обговорення

Перш за все, прошу всіх бути ввічливими та поважати думки інших учасників. Модератор буде стежити за тим, щоб кожен мав можливість висловитися та дати свої думки щодо теми обговорення. Прошу вас також говорити чітко та зрозуміло, щоб всі змогли зрозуміти ваші думки.

ПОЧАТОК РОЗМОВИ (3-5 хв.)

Знайомство з учасниками

Модератор представляє себе та запрошує кожного учасника по черзі представитися, назвати своє ім'я та розповісти про те, як вони ставляться до теми розмови.

Надалі залежно від складу групи використовуються окремі частини

Фокус група, що складається з жінок:

Завдання	Питання	Додаткові питання
Блок 1: знайомство+проблеми		
<p><i>Виявити проблеми гендерного насильства та дискримінації серед студентства</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Як Ви розумієте гендерно зумовлене насильство? • Як Ви оцінюєте ситуацію із гендерним насильством та дискримінацією в НаУКМА? • З якими формами дискримінації стикалися Ви або знайомі Вам студентки? • Як Ви гадаєте, чи є культура університету сприятливою для відкритої дискусії про гендерне насильство та дискримінацію щодо жінок? 	<ul style="list-style-type: none"> • Як ви оцінюєте ситуацію із гендерною дискримінацією в Україні? • Які чинники, на вашу думку, сприяють поширенню гендерного насильства та дискримінації? Що з цього присутнє в НаУКМА? • Як ви думаєте, чи можуть студентки вільно звертатися за допомогою у випадках гендерного насильства чи дискримінації? Чому? • Як ви оцінюєте ступінь освіченості студентів щодо питань гендерної рівності?
Блок 2: практики протидії		
<p><i>Встановити наявні практики протидії гендерному насильству та дискримінації серед студентства</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • На Вашу думку, як можна запобігти дискримінації; гендерному насильству? • Як студентки долучаються до протидії гендерному насильству та дискримінації? Що для цього робите Ви? 	<ul style="list-style-type: none"> • Як ви вважаєте, чи існують конкретні фактори, які можуть сприяти чи перешкоджати участі жінок у заходах протидії гендерному насильству та дискримінації? • Як ви думаєте, хто має забезпечувати гендерну рівність в НаУКМА? • Що робити з тими людьми, що проявляють нетерпимість по відношенню до жінок?
Блок 3: залучення		
<p><i>Визначити найкращі шляхи залучення студентів до</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Які ініціативи або програми, на вашу думку, можуть бути більш успішними в залученні жінок до протидії гендерному 	

<i>протидії гендерному насильству</i>	насильству та дискримінації? <ul style="list-style-type: none"> ● Які форми боротьби Ви знаєте? ● Чи хотіли б долучитися до якоїсь із них? Чому так чому ні?	
---------------------------------------	---	--

Фокус група, що складається з чоловіків:

Завдання	Питання	Додаткові питання
Блок 1: знайомство+проблеми		
<p><i>Виявити проблеми гендерного насильства та дискримінації серед студентства</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Як Ви розумієте гендерно зумовлене насильство? На кого воно може бути спрямоване? ● Як ви оцінюєте ситуацію із гендерною дискримінацією в Україні? ● Як Ви оцінюєте ситуацію із гендерним насильством та дискримінацією в НаУКМА? ● Як ви думаєте, з якими формами дискримінацію можуть зустрічатися чоловіки? А з якими жінки? 	<ul style="list-style-type: none"> ● Як Ви гадаєте, чи є культура університету сприятливою для відкритої дискусії про гендерне насильство та дискримінацію? ● Які чинники, на вашу думку, сприяють поширенню гендерного насильства та дискримінації? Що з цього присутнє в НаУКМА? ● Як ви думаєте, чи студентство має може вільно звертатися за допомогою у випадках гендерного насильства чи дискримінації? Чому? ● Як ви оцінюєте ступінь освіченості студентів щодо питань гендерної рівності?
Блок 2: практики протидії		
<p><i>Встановити наявні практики протидії гендерному насильству та дискримінації серед студентства</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Що на вашу думку робить студентство НаУКМА щоб досягти гендерної рівності? ● Що Ви для цього можете зробити? 	<ul style="list-style-type: none"> ● Що на вашу думку робить адміністрація щоб досягти гендерної рівності? ● Як ви думаєте, хто має забезпечувати гендерну рівність в НаУКМА? ● Що робити з тими людьми, що проявляють нетерпимість по відношенню до жінок?
Блок 3: залучення		
<p><i>Визначити найкращі шляхи залучення студентів до протидії гендерному насильству</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Як можна боротися з дискримінацією будучи студентом/кою? ● Які форми боротьби ви знаєте? 	<ul style="list-style-type: none"> ● Як ви думаєте, як залучити чоловіків до протидії гендерному насильству в НаУКМА? ● Які ініціативи або програми,

	<ul style="list-style-type: none"> • Чи хотіли б долучитися до якоїсь із них? Чому так чому ні?	на вашу думку, можуть бути більш успішними в залученні чоловіків до протидії гендерному насильству та дискримінації?
--	--	--

Фокус група, що складається з жінок та чоловіків

Завдання	Питання	Додаткові питання
Блок 1: знайомство+проблеми		
<i>Виявити проблеми гендерного насильства та дискримінації серед студентства</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Як Ви розумієте гендерно зумовлене насильство? • Як ви оцінюєте ситуацію із дискримінацією в Україні? • Як Ви оцінюєте ситуацію із гендерним насильством та дискримінацією в НаУКМА? 	<ul style="list-style-type: none"> • Як Ви гадаєте, чи є культура університету сприятливою для відкритої дискусії про гендерне насильство та дискримінацію? • Які чинники, на вашу думку, сприяють поширенню гендерного насильства та дискримінації? Що з цього присутнє в НаУКМА? • Як ви думаєте, чи студентство має може вільно звертатися за допомогою у випадках гендерного насильства чи дискримінації? Чому? • Як ви оцінюєте ступінь освіченості студентів щодо питань гендерної рівності?
Блок 2: практики протидії		
<i>Встановити наявні практики протидії гендерному насильству та дискримінації серед студентства</i>	<ul style="list-style-type: none"> • На Вашу думку, як можна запобігти дискримінації; гендерному насильству? • Як студентство долучається до протидії гендерному насильству та дискримінації? • Що ви вже для цього робите? Що Ви для цього можете зробити? • Як ви оцінюєте ефективність існуючих заходів з протидії гендерному насильству та дискримінації в університеті? 	<ul style="list-style-type: none"> • Як ви вважаєте, чи існують конкретні фактори, які можуть сприяти чи перешкоджати участі жінок/чоловіків у заходах протидії гендерному насильству та дискримінації? • Які ініціативи або програми, на вашу думку, можуть бути більш успішними в залученні жінок/чоловіків до протидії гендерному насильству та дискримінації?
Блок 3: залучення		
<i>Визначити найкращі шляхи залучення</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Як можна боротися з дискримінацією будучи 	<ul style="list-style-type: none"> • Як Ви долучаєтесь до боротьби з гендерним

студентів до протидії гендерному насильству	студентом/кою? ● Які форми боротьби ви знаєте? ● Чи хотіли б долучитися до якоїсь із них? Чому так чому ні?	насильством? (для людей, які про це згадали)
---	---	--

Гайд напівструктурованого інтерв'ю з експертами у сфері гендерних студій

Вітаю! Мене звати ..., я студент/ка Києво-Могилянської академії і у рамках курсу “Вступ до гендерних студій” (Тамари Марценюк) ми проводимо дослідження “Гендерний портрет Києво-Могилянської академії 2.0”. Дослідження має на меті виявити успішні механізми протидії гендерному насильству та дискримінації в сфері української освіти, зокрема в НаУКМА. Ви маєте висловлювати вашу думку з цієї теми, відповідно до скеровуючих питань, які вам ставить інтерв'юер.

Зауважте, що, оскільки Ви виступаєте в даному дослідженні в ролі експерта_ки, ваше ім'я та прізвище, а також інші особисті дані не будуть конфіденційними, тобто при цитуванні вони будуть вказуватися і можна буде ідентифікувати саме Вашу відповідь. Це зроблено з огляду на те, що Ваші відповіді є професійними і важливою частиною дослідження є посилання конкретно на них з урахуванням вашого досвіду та ідентичності.

Ваша участь у дослідженні є добровільною, і Ви можете припинити інтерв'ю у будь-який момент.

Блок 1. Знайомство та діяльність.

1.1 Назвіть, будь ласка, Ваше ім'я та розкажіть трішки про себе (профіль роботи, освіти, залученість до організацій)

1.2 Який у Вас досвід роботи в освітній сфері? (якщо не було зазначено у відповіді на перше питання)

1.3 Як саме Ви/Ваша організація залученні до загальноукраїнської/ загальноуніверситетської стратегії протидії гендерній дискримінації та впровадженню гендерної рівності? (якщо не було зазначено у відповіді на перше питання)

Блок 2. Ситуація наразі: ефективні механізми протидії гендерному насильству.

2.1 На Вашу думку, наскільки ефективними є діючі законодавчі акти та політики, спрямовані на протидію гендерному насильству в освіті? Які можливості їх покращення?

2.2 Які структурні чи культурні фактори зараз обумовлюють причини гендерного насильства в освіті?

- 2.3 Які ресурси та підтримка доступні для тих, хто стикається з гендерним насильством в освіті в Україні?
- 2.4 Які можливості співпраці існують наразі між студентством та громадськими організаціями з протидії ГЗН?
- 2.5 Як Ви вважаєте, що впливає на обізнаність українок(-ців) про доступну допомогу від гендерного насильства в освіті (і не тільки)?
- 2.6 Як Ви думаєте, які, запропоновані МОН законодавчі акти і політики мають вплив на наявний рівень гендерного насильства в освіті? Які дії позитивно вплинули на зниження гендерного насильства? Які вплинули негативно?

Блок 3: Механізми застосування для покращення поточної ситуації.

- 3.1 Які стратегії Ви бачите для виявлення та запобігання гендерному насильству серед студентів і педагогів? Що для цього можуть зробити самі студенти?
- 3.2 Чи є на вашу думку ефективними стратегії гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, утверджені кабінетом міністрів?
- 3.3 Які освітні заходи з питань гендеру та протидії ГЗН можна було б проводити в українських ВНЗ?
- 3.4 На Вашу думку, як можна впровадити принципи протидії гендерному насильстві у навчальні програми та методику викладання?
- 3.5 Які механізми Ви вважаєте потрібними у вдосконаленні системи звітності та контролю випадків гендерного насильства?
- 3.6 Як, на Вашу думку, можна було б підвищити свідомість працівників освіти та студентства стосовно гендерного насильства та його протидії?
- 3.7 Як, на Вашу думку, можна було б полегшити доступ до допомоги для постраждалих від насильства?

УВАГА! У кінці обов'язково запитати про інших експертів, які на думку респондента могли б допомогти у цьому дослідженні і чиї думки будуть цінними.

Таким чином, наше інтерв'ю наближається до завершення. Я вдячний(на) Вам за цікаву розмову та за Ваші щирі та детальні відповіді. Сподіваюсь, Вам теж сподобалось і було приємно з нами співпрацювати.

Ще раз щиро Вам дякую за інтерв'ю та за приділений час! На все добре!

Додаток Д. Таблиці з респондентками і респондентами

Ідеальні та реальні вибірки для фокус групових досліджень

Таблиця Д.1. Ідеальна вибірка дослідження

Код ФГД	ФГД за первинними критеріями	Склад ФГД
Ф1	Жінки	6-8 людей, що є представляють різних СО та навчаються на різних спеціальностях.
Ф2	Чоловіки	6-8 людей, що представляють різні СО та навчаються на різних спеціальностях.
Ф3	Жінки + Чоловіки	6-8 людей, що представляють різні СО та навчаються на різних спеціальностях. 3-4 чоловіки та 3-4 жінки.

Таблиця Д.2 Реальна вибірка дослідження

Коди респондентів	Стать	Курс	Спеціальність	СО
Р1Ф1	Жіноча	БП3	Психологія	СБ
Р2Ф1	Жіноча	БП1	Соціологія	ФОСА
Р3Ф1	Жіноча	БП2	Філософія	Підмогильний
Р4Ф1	Жіноча	БП1	Соціологія	УС
Р5Ф1	Жіноча	БП3	Суспільне і приватне врядування	Радіо Квіт
Р6Ф1	Жіноча	БП2	Маркетинг	Mohyla Art Week;
Р1Ф2	Чоловіча	БП2	Економіка	АСП
Р2Ф2	Чоловіча	МП1	Маркетинг	Спортудей
Р3Ф2	Чоловіча	БП2	Право	GeekClub
Р4Ф2	Чоловіча	МП1	Філософія	СБ
Р1Ф3	Жіноча	БП4	Соціологія	Бадді НаУКМА
Р2Ф3	Чоловіча	БП3	Маркетинг	Та Могилянка
Р3Ф3	Чоловіча	БП3	Суспільне і приватне врядування	СБ

Р4Ф3	Чоловіча	БП3	Фінанси	FIDO
Р5Ф3	Жіноча	БП4	Фінанси	Простір "КУТ"

Таблиця опитаних експертів у дослідженні успішних механізмів протидії гендерному насильству та дискримінації

Таблиця Д.3. Перелік експертів та експерток, опитаних у дослідженні успішних механізмів протидії гендерному насильству та дискримінації в освіті (березень-квітень 2024 року)

№	Прізвище та ім'я експерта(тки)	Посада	Університет/громадська організація	Залученість до гендерних студій
1	Дмитро Бойко	Кандидат соціологічних наук, завідувач кафедри політичної соціології	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	учасник конференції "Імплементация Стратегії гендерної рівності в освіті до 2030 року: рух вперед"
2	Тетяна Ростовська	Старша викладачка кафедри Школи Соціальної Роботи	Благодійний фонд «Рокада»	Керівниця напряму протидії гендерно зумовленому насильству
3	Прохор Мосін	Студент 4 р.н., спеціальність «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	Національний університет "Києво-Могилянська академія"	Секретар Комітету протидії дискримінації, сексуальним домаганням та булінгу
4	Ангеліна Рожець	Студентка 3 р.н., спеціальність "Право", голова СО "Взаємодопомога НаУКМА"	Національний університет "Києво-Могилянська академія"	Активістка
5	Людмила Криворучка	Кандидат філософських наук	Національний університет	Керівниця відділу аспірантури та

			“Києво-Могилянська академія”	докторантури
6	Дарина-Марія Завгородня	Студентка 4 р.н., спеціальність “Соціологія”	Національний університет “Києво-Могилянська академія”	Аналітикиня ГО «Громадський альянс “Політична дія жінок”», авторка текстів для експертного онлайн-ресурсу «Гендер в деталях»
7	Юлія Савельєва	Старша викладачка Сумського державного університету, кандидатка філософських наук	Сумський державний університет	Експертка з гендерних питань

Вибірка студентства НаУКМА для опитування

Таблиця Д.4. Порівняння прогнозованої та реальної вибірки студентства НаУКМА

	Генеральна сукупність	Прогнозована вибірка		Реальна вибірка		Процент відповідей
		Розмір вибірки	Похибка*	Розмір вибірки	Похибка*	
Бакалаври	3759	291	4,98%	61	10,79%	20,96%
Магістри	900	68		21		30,88%
Разом	4659	359		82		22,84%

* довірчий інтервал – 0,95.